॥ ध्रु. ॥ चला जाऊं चोरूं लोणी । आजि घेऊं चंद्रधणी ।
वेळ लावियेला अझुणी । एकाकरितां गडे हो ॥ ध्रु ॥
वाट काढिली गोविंदीं । मागें गोपाळांची मांदी ॥ २ ॥
अवघा चि वावरे । कळों नेदी कोणा फिरे ॥ ३ ॥
घर पाहोनि एकांताचें । नवविधा नवनीताचें ॥ ४ ॥
रिघे आपण भीतरी । पुरवी माथुलियाच्या हरी ॥ ५॥
बोलों नेदी ह्मगे स्थीर । खुणा दावी खा रे क्षीर ॥ ६॥
जोगावल्यावरी । तुका करितो चाकरी ॥ ७ ॥

॥ १७५ ॥

धन्य त्या गौळणी इंद्राच्या पूजनीं । नैवेद्य हिरोनि खातो कृष्ण ॥ १ ॥
ऐसें कृष्णा इंद्र अमर इच्छिती । कोण तयांप्रति येइल आतां ॥ २ ॥
तुका ह्मणे देव दाखवी विंदान । नैवेद्य खाऊन हासों लागे ॥ ३ ॥

॥ १७६ ॥

तुह्मी गोपी बाळा मज कैशा नेणा । इंद्र अमरराणा म्यां चि केला ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ इंद्र चंद्र सूर्य ब्रह्मा तिन्ही लोक । माझे सकळीक यम धर्म ॥ध्रु॥
मजपासूनिया जाले जीव शिव । देवांचा ही देव मी च कृष्ण ॥ २ ॥
तुका ह्मणे त्यांसी बोले नारायण । व्यर्थ मी पाषाण जन्मा आलों ॥ ३ ॥

॥ १७७ ॥

कां रे गमाविल्या गाई । आली वळती तुझी जाई ।
मागें जालें काई । एका तें कां नेणसी ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ केलास फजित । मागें पुढें ही बहुत ।
लाज नाहीं नित्य । नित्य दंड पावतां ॥ ध्रु ॥

बोला खोडा खिळ गाढी । ऐसा कोण तये काढी ।
धांवेल का पाडी । तुझी आधीं वोढाळा ॥ २ ॥
चाल धांवें । मी ही येतों तुजसवें ।
तुका ह्मणे जंव । तेथें नाहीं पावली ॥ ३ ॥

॥ १७८ ॥

काय या संतांचे मानूं उपकार । मज निरंतर जागविती ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ काय देवा यांसि व्हावें उतराई । ठेवितां हा पायीं जीव थोडा ॥ छ ॥
सहज बोलणें हित उपदेश । करूनि सायास शिकविती ॥ २ ॥
तुका ह्मणे वत्स धेनुचिया चित्तीं । तैसे मज येती सांभाळित ॥ ३ ॥

॥ १७९ ॥

कंठीं धरिला कृष्णमणी । अवघा जनीं प्रकाश ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ काला वांटूं एकमेकां । वैष्णवां निका संभ्रम ॥ छ ॥
वांकुलिया ब्रह्मादिकां । उत्तम लोकां दाखवूं ॥ २ ॥
तुका ह्मणे भूमंडळीं । आह्मी बळी वीर गाढे ॥ ३ ॥

॥ १८० ॥

कवळाचिया सुखें । परब्रह्म जालें गोरखें ।
हात गोऊनि खाय मुखें । बोटासांदी लोणचें ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ कोण जाणे तेथें । कोण लाभ कां तें । ब्रह्मादिकां दुर्लभ ॥ छ ॥
घाली हमामा हुंबरी । पांवा वाजवी छंदें मोहरी ।
गोपाळांचे फेरी । हरि छंदें नाचतसे ॥ २ ॥
काय नव्हतें त्या घरीं खावया । रिघे लोणी चोरावया ।

१ त. ब्रह्मादिकांतें दुर्लभ शेष येथींचें–२ पं. पांवा वाजवी मोहरी.

तुका ह्मणे सर्वं तया । आह्मी ही सोंकलों ॥ ३ ॥

॥ १८१ ॥

कान्होबा आतां तुह्मी आह्मी च गडे । कोणाकडे जाऊं नेदूं ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ वाहीन तुझी भारशिदोरी । वळतीवरी येऊं नेदीं ॥ ध्रु ॥
ढवळे गाईचें दूध काढूं । एकएकल्यां ठोंबे मारूं ॥ २ ॥
तुका ह्मणे टोकवूं त्यांला । जे तुझ्या बोला मानीत ना ॥ ३ ॥

॥ १८२ ॥

बहु काळीं बहु काळीं । आह्मी देवाचीं गोवळीं ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ नाहीं विटों देत भात । जेऊं बैसवी सांगातें ॥ ध्रु ॥
बहु काळें बहु काळें । माझें पांघरे कांबळें ॥ २ ॥
तुका ह्मणे नाहीं नाहीं । त्याचें आमचें सें कांहीं ॥ ३ ॥

॥ १८३ ॥

बहु बरा बहु बरा । यासांगातें मिळे चारा ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ ह्मणोनि जीवेंसाठीं । घेतली कान्होबाची पाठी ॥ ध्रु ॥
बरवा बरवा दिसे । समागम याचा निमिषें ॥ २ ॥
पुढती पुढती तुका । सोंकला सोंकवितो लोकां ॥ ३ ॥

॥ १८४ ॥

घेती पाण्यासी हुंबरी । त्यांचें समाधान करी ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ ऐशी गोपाळांची सवे । जाती तिकडे मागें धांवे ॥ ध्रु ॥
स्थिरावली गंगा । पांगविली ह्मणे उगा ॥ २ ॥
मोहरी पांवा काठी । तुका ह्मणे याजसाठीं ॥ ३ ॥

॥ १८५ ॥

वळी गाई धांवे घरा । आमच्या करी येरझारा ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ नांव घेतां तो जवळी । बहु भला कान्हो बळी ॥ ध्रु ॥
नेदी पडों उणें पुरें । ह्मणे अवघें चि बरें ॥ २ ॥
तुका ह्मणे चित्ता । वाटे न व्हावा परता ॥ ३ ॥

॥ १८६ ॥

ह्मणती घालों धणीवरीं । आतां न लगे शिदोरी ।
नये क्षणभरी । आतां यासि विसंबों ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ चाल चाल रे कान्होबा खेळ मांडूं रानीं ।
बैसवूं गोठणीं गाई जमा करूनि ॥ ध्रु ॥
न लगे जावें घरा । चुकलिया येरझारा ।
सज्जन सोयरा । मायबाप तूं आह्मां ॥ २ ॥
तुका ह्मणे धालें पोट । आतां कशाचा बोभाट ।
पाहाणें ते वाट । मागें पुढें राहिली ॥ ३ ॥

॥ १८७ ॥

तुझिये संगति । जाली आमुची निश्चिति ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ नाहीं देखिलें तें मिळे । भोग सुखाचे सोहळे ॥ ध्रु ॥
घरीं ताकाचें सरोवर । येथें नवनीताचे पूर ॥ २ ॥
तुका ह्मणे आतां । आह्मी न वजों दवडितां ॥ ३ ॥

॥ १८८ ॥

कामें पीडिलीं माया । बहु मारी नाहीं दया ॥ १ ॥

॥ ध्रु. ॥ तुझ्या राहिलों आधारें । जालें अवघें चि बरें ॥ ध्रु ॥
तुझे लागलों संगती । आतां येतों काकुळती ॥ २ ॥
तुका ह्मणे तुझ्या भिडा । कान्होबा हे गेली पीडा ॥ ३ ॥

टिपरी–अभंग ७.

॥ १८९ ॥

खेळ मांडियेला वाळवंटीं घाई । नाचती वैष्णव भाई रे ।
क्रोध अभिमान केला पावटणी । एक एकां लागतील पायीं रे ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ नाचती आनंदकल्लोळीं । पवित्र गाणें नामावळी ।
कळिकाळावरि घातलीसे कास । एक एकाहुनी बळी रे ॥ ध्रु ॥
गोपीचंदनउटी तुळसीच्या माळा । हार मिरवती गळां ।
टाळ मृदंग घाई पुष्पवरुषाव । अनुपम्य सुखसोंहळा रे ॥ २ ॥
लुब्धलीं नादीं लागली समाधी । मूढ जन नर नारी लोकां ।
पंडित ज्ञानी योगी महानुभाव । एकाचि सिद्धसाधकां रे ॥ ३ ॥
वर्णाभिमान विसरली याति । एकएकां लोटांगणीं जाती ।
निर्मळ चित्तें जालीं नवनीतें । पाषाणा पाझर सुटती रे ॥ ४ ॥
होतो जयजयकार गर्जत अंबर । मातले हे वैष्णव वीर रे ।
तुका ह्मणे सोपी केली पायवाट । उतरावया भवसागर रे ॥ ५ ॥

॥ १९० ॥

एके घाई खेळतां न पडसी डाई । दुचाळ्यानें ठकसील भाई रे ।
त्रिगुणांचे फेरी थोर कष्टी होसी । या चौघांची तरी धरीं सोई रे ॥ १ ॥

---

१ पं. लुब्धल्या.

॥ ध्रु. ॥ खेळ खेळोनियां निराळा चि राही । सांडी या विषयाची घाई रे।
तेणें चि खेळें बसवंत होसी । ऐसें सत्य जाणें माझ्या भाई रे ॥ ध्रु ॥
सिंपियाचा पोर एक खेळिया नामा । तेणें विठ्ठल बसवंत केला रे ।
आपुल्या संवगडिया सिकवूनि घाई । तेणें सतंतर फड जागविला रे ।
एक घाई खेळतां तो न चुके चि कोठें । तया संत जन मानवले रे ॥ २॥
ज्ञानदेव मुक्ताबाई वटेश्वर चांगा। सोपान आनंदें खेळती रे ।
कान्हो गोवारी त्यांनीं बसवंत केला । आपण भोंवतीं नाचती रे ।
सकळिकां मिळोनि एकी च घाई । त्याच्या ब्रह्मादिक लागती पायीं रे ।
॥ ३ ॥
रामा बसवंत कबिर खेळिया । जोडा बरवा मिळाला रे ।
पांचा संवगडियां एक चि घाई । तेथें नाद बरवा उमटला रे ।
ब्रह्मादिक सुरवर मिळोनियां त्यांनीं । तो ही खेळ निवडिला रे ॥ ४ ॥
ब्राह्मणाचा पोर खेळिया एका भला । तेणें जन खेळकर केला रे ।
जनार्दन बसवंत करूनियां । तेणें वैष्णवांचा मेळ मेळविला रे ।
एक चि घाई खेळतां खेळतो । आपण चि बसवंत जाला रे ॥ ५ ॥
आणीक खेळिये होउनियां गेले । वर्णावया वाचा मज नाहीं रे ।
तुका ह्मणे गडे हो हुशारुनि खेळा । पुढिलांची धरूनियां सोई रे ।
एक चि घाई खेळतां जो चुकला । तो पडेल संसारडाई रे ॥ ६ ॥

॥ १९१ ॥

बाराही सोळा गडियांचा मेळा । सतरावा बसवंत खेळिया रे ।
जतिस पद राखों जेणें टिपरिया घाई । अनुहातें वायें मांदळा रे ॥ १ ॥

॥ ध्रु. ॥ नाचत पंढरिये जाऊं रे खेळिया । विठ्ठल रखुमाई पाहूं रे ॥ ध्रु
सा चहूं वेगळा अठराही[1] निराळा । गाऊं वाजवूं एक चाळा रे ।
विसरती पक्षी चारा घेणें पाणी। तारुण्य[2] देहभाव बाळा रे ॥ २ ॥
आनंद तेथिचा मुकियासि वाचा । बहिरे ऐकती कानीं रे ।
आंधळ्यांसि डोळे पांगळांसि पाय । तुका ह्मणे वृद्ध होती तरणे रे ॥ ३

॥ १९२ ॥

दोन्ही टिपरीं एक चि नाद । सगुण निर्गुण नाहीं भेद रे ।
कुसरी अंगें मोडितील परी । मेळविति एकाँ[3] छंदें रे ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ कांहीं च न वजे वांयां रे । खेळिया एक चि बसवंत अवघियां रे ।
सम विषम तेथें होऊं च नेदी । जाणऊनि आगळिया रे ॥ ध्रु ॥
संत महंत सिद्ध खेळतील घाई । ते च सांभाळी माझ्या भाई रे ।
हात राखोन हाणिती टिपऱ्या । टिपरें मिळोनि जाय त्याची सोई रे ॥ २
विटाँळाचें[4] अवघें जाईल वांयां । काय ते शृंगारूनि काया रे ।
निवडूनि बाहेर काढिती निराळा । जो न मिळे संताचिया घाई रे ॥ ३
प्रकाराचें काज नाहीं सोडीं लाज । निःशंक होउनियां खेळें रे ।
नेणती नेणतीं च एकें पावलीं मान । विठ्ठल नामाचिया बळें रे ॥ ४ ॥
रोमांच गुढिया डोलविती अंगें । भावबळें खेळविती सोंगें रे ।
तुका ह्मणे कंठ सद्गदित दाटे । या विठोबाच्या अंगसंगें रे ॥ ५ ॥

॥ १९३ ॥

या रे गडे हो धरूं घाई जाणतां ही नेणतां ।
नाम गाऊं टाळी वाहूं आपुलिया हिता ॥ १ ॥

---

१ प. आठरा.– २ दे. ते. तारुण्यें.– ३ पं. एकाएकछंदें रे.– ४ पं. छा. विटाळाचें.

॥ ध्रु. ॥ फावलें तें घ्यारे आतां प्रेमदाता पांडुरंग ।
आजि दिवस सोनियाचा वोडवला रंग ॥ ध्रु ॥
हिंडती रानोरान भुजंगांत कांट्यावन ।
सुख तयांहून आह्मां गातां नाचतां रे ॥ २ ॥
तुका ह्मणे ब्रह्मादिकां सांवळें दुर्लभ सुखा ।
आजि येथें आलें फुका नाम मुखा कीर्तनीं ॥ ३ ॥

॥ १९४ ॥

भीमातीरीं एक वसलें नगर । त्याचें नांव पंढरपुर रे ।
तेथील मोकासी चार भुजा त्यासी । बाइला सोळा हजार रे ॥ १ ॥
॥ध्रु.॥ नाचत जाऊं त्याच्या गांवा रे खेळिया । सुख देईल विसावा रे ।
पुढें गेले ते निधाई जाले । वाणितील त्याची सीमा रे ॥ ध्रु ॥
बळियां आगळा पाळी लोकपाळां । रीघ नाहीं कळिकाळा रे ।
पुंडलीक पाटील केली कुळवाडी । तो जाला भवदुःखा वेगळा रे ॥२॥
संतसज्जनीं मांडिलीं दुकानें । जया जें पाहिजे तें आहे रे ।
भुक्तिमुक्ति फुका च साठीं । कोणी तयाकडे न पाहे रे ॥ ३ ॥
दोन्ही च हाट भरले घनदाट । अपार मिळाले वारकरी रे ।
न वजों ह्मणती आली वैकुंठा । जिहीं देखिली पंढरी रे ॥ ४ ॥
बहुत दिस होती मज आस । आजि घडलें सायासीं रे ।
तुका ह्मणे होय तुमचेनी पुण्यें । भेटी तया पायांसी रे ॥ ५ ॥

॥ १९५ ॥

पंढरी चोहटा मांडियेला खेळ । वैष्णव मिळोनि सकळ रे ।

---

१ पं. सुखा. –२ त. भुक्ति मुक्ति तेथें.

टाळ टिपरी मांदळे एक नाद रे । जाला बसवंत देवकीचा बाळ रे ॥ १
॥ ध्रु. ॥ चला तें कवतुक भाई रे । पाहों डोळां कामीं गुंतलेति काई रे ।
भाग्यवंत कोणी गेले सांगाति । ऐसें सुख त्रिभुवनीं नाहीं रे ॥ ध्रु ॥
आनंदाचे वाद सुखाचे संवाद । एक एका दाखविती छंद रे ।
साही अठरा चारी घालुनियां घाई । नाचती फेरी टाळशुद्ध रे ॥ २ ॥
भक्तीचीं भूषणें मुद्रा आभरणें । शोभती चंदनाच्या उट्या रे ।
सत्व सुंदर कास घालूनि कुसरी । गर्जती नाम बोभाटीं रे ॥ ३ ॥
हरि हर ब्रह्मा तीर्थासहित भीमा । देव कोटी तेहतीस रे ।
विस्मित होऊनि ठाकले सकळ जन । अमरावती केली ओस रे ॥ ४ ॥
वाणितील थोरी वैकुंठिची परी । न पवे पंढरीची सरी रे ।
तुकयाचा दास ह्मणे नका आळस करूं । सांगतों नरनारींसे[१] रे ॥५॥

॥ १९६ ॥ ॥ ७ ॥

ब्रह्मादिकां न कळे खोळ । ते हे आकळ धरिली ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ मोहरी पांवा वाहे काठी । बांवे पाठीं गाईचे ॥ ध्रु ॥
उच्छिष्ट न लभे देवा । तें हें सदैवां गोवळ्यां ॥ २ ॥
तुका ह्मणे जोड जाली । ते हे माउली आमुची ॥ ३ ॥

॥ १९७ ॥

कान्होबा तूं आलगट । नाहीं लाज बहु धीट ।
पाहिलें वाईट । बोलोनियां खोटें ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ परि तूं न संडिसी खोडी । करिसी केली घडीघडी ।
पाडिसी रोकडी । तुटी माये आह्मांसी ॥ ध्रु ॥

१. त. नारीबाळांस.

तूं ठायींचा गोवळ । अविचारी अनर्गळ ।
चोरटा शिंदळ । ऐसा पिटूं डांगोरा ॥ २ ॥
जरी तुझी आई । आह्मी घालूं सर्वां ठायीं ।
तुका ह्मणे तें ही । तुज वाटे भूषण ॥ ३ ॥

॥ १९८ ॥

भोजनाच्या काळीं । कान्हो मांडियेली आळी ।
काला करी वनमाळी । अन्न एकवटा ।
देई निवडुनी । माते ह्मणतो जननी ।
हात पिटूनि मेदिनी । वरि अंग घाली ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ कैसा ओळी घेसी । नव्हे तें चि करविसी ।
घेई दुसरें तयेसी । वारी ह्मणे नको ॥ ध्रु ॥
आतां काय करूं । नये यासि हागूं मारूं ।
नव्हे बुझावितां स्थिरू । कांहीं करिना हा ।
त्वां चि केलें एके ठायीं । आतां निवडूनि खाई ।
आह्मा जाचितोसि काई । हरिसि ह्मणे माता ॥ २ ॥
त्याचें तयाकुन । करवितां तुटे भान ।
तंव जालें समाधान । उठोनियां बैसे ।
माते बरें जाणविलें । अंग चोरूनि आपुलें ।
तोडियेलें एका बोलें । कैसें सुखदुःख ॥ ३ ॥
ताट पालवें झाकिलें । होतें तैसें तेथें केलें ।
भिन्नाभिन्न निवडिलें । अन्नें वेगळालीं ।

---

१ दे. आळ.—२ दे. तोंचि.

विस्मित जननी । भाव देखोनियां मनीं ।
ह्मणे नाहीं ऐसा कोणी । तुज सारिखा रे ॥ ४ ॥
हरुषली माये । सुख अंगीं न समाये ।
कवळूनि बाहे । देती आलिंगन ।
आनंद भोजनीं । तेथें फिटलीसे धणी ।
तुका ह्मणे कोणी । सांडा शेष मज ॥ ५ ॥

॥ १९९ ॥

चला वळूं गाई । बैसों जेऊं एके ठायीं ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ बहु केली वणवण । पायपिटी जाला सिण ॥ ध्रु ॥
खांदीं भार पोटीं भुक । काय खेळायाचें सुख ॥ २ ॥
तुका ह्मणे धांवे । मग अवघें बरवें ॥ ३ ॥

॥ २०० ॥

नेणों वेळा काळ । धालों तुझ्यानें सकळ ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ नाहीं नाहीं रे कान्होबा भय आह्मापाशीं ।
वळूनि पुरविसी गाई पोटा खावया ॥ ध्रु ॥
तुजपाशीं भये । हें तों बोलों परी नये ॥ २ ॥
तुका ह्मणे बोल । आह्मा अनुभवें फोल ॥ ३ ॥

विटूदांडू–अभंग १.

॥ २०१ ॥

सारा विटूदांडू । आणीक कांहीं खेळ मांडूं ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ बहु अंगा आले डाव । स्थिर नाहीं कोठें पाव ॥ ध्रु ॥
कोली हाणे टोला । झेली तेणें तो गोविला ॥ २ ॥

एकमेकां हाका मारी । सेल जाळी एक धरी ॥ ३ ॥
राजी आलें नांव । फेरा न चुके चि धांव ॥ ४ ॥
पुढें एक पाटी । एक एकें दोघां आटी ॥ ५ ॥
एका सोस पोटीं । एक धांवे हात पिटी ॥ ६ ॥
तुका ह्मणे आतां । खेळ मोडावा परता ॥ ७ ॥

॥ २०२ ॥ ॥ १ ॥

पाहातां गोवळी । खाय त्यांची उष्टावळी ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ करिती नामाचें चिंतन । गडी कान्होबाचें ध्यान ॥ ध्रु ॥
आली द्यावी डाई । धांवे वळत्या मागें गाई ॥ २ ॥
एके ठायीं काला । तुका ह्मणे भाविकाला ॥ ३ ॥

॥ २०३ ॥

पैल आली आगी कान्हो काय रे करावें ।
न कळे तें कैसें आजि वांचों आह्मी जीवें ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ धांव रे हरी सांपडलों संधी ।
वोणव्याचे मधीं बुद्धि कांहीं करावी ॥ ध्रु ॥
अवचितां जाळ येतां देखियेला वरी ।
परतोनि पाहतां आधीं होतों पाठमोरी ॥ २ ॥
सभोंवता फेर रीग न पुरे पळतां ।
तुका ह्मणे जाणसी तें करावें अनंता ॥ ३

॥ २०४ ॥

भिऊं नका बोले झाकुनियां राहा डोळे ।
चालवील देव धाक नाहीं येणें वेळे ॥ १ ॥

॥ ध्रु. ॥ बाप रे हा देवांचा हि देव कळों ।
नेदी माव काय करी करवी ते ॥ ध्रु ॥
पसरूनि मुख विश्वरूप खाय जाळ ।
सारूनियां संधी अवघे पाहाती गोपाळ ॥ २ ॥
तुका ह्मणे आह्मी मागें भ्यालों वांयांविण ।
कळों आलें आतां या सांगातें नाहीं शिण ॥ ३ ॥

॥ २०५. ॥

नेणती तयांसि साच भाव दावी हरी ।
लाज नाहीं नाचे पांवा वाजवी मोहरी ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ चला रे याच्या पायां लागों आतां ।
राखिलें जळतां महा आगीपासूनि ॥ ध्रु ॥
कैसी रे कान्होबा एवढी गिळियेली आगी ।
न देखों पोळला तुज तोंडीं कोठें अंगीं ॥ २ ॥
तुका ह्मणे तुह्मी कां रे करितां नवल ।
आमची सिदोरी खातो त्याचें आलें बळ ॥ ३ ॥

॥ २०६ ॥

त्यांनीं धणीवरी संग केला हरीसवें ।
देऊनि आपुलें तो चि देईल तें खावें ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ न ठेवी आभार प्रेमाचा भुकेला ।
बहु दिवस संग हा चि निर्धार त्याला ॥ ध्रु ॥
कान्होबा तूं जेवीं घासोघासीं ह्मणती ।

१ दे. प. कान्होबा तूं जेवीं घासोघासीं ।

आरुष गोपाळें त्यांची बहु देवा प्रीती । २ ॥
तुका ह्मणे आतां जाऊं आपुलिया घरा ॥
तोय वांचविलें ऐसें सांगों रे दातारा ॥ ३ ॥

॥ २०७ ॥

घ्या रे भोंकरें भाकरी । दहींभाताची सिदोरी ।
ताक सांडीं दुरी । असेल तें तयापें ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ येथें द्यावें तैसें घ्यावें । थोडें परी निरें व्हावें ।
सांगतों हें[1] ठावें । असों द्या रे सकळां ॥ ध्रु ॥
माझें आहे तैसें पाहे । नाहीं तरी घरा जाये ।
चोरोनियां माये । नवनीत आणावें ॥ २ ॥
तुका ह्मणे घरीं । माझें कोणी नाहीं हरी ।
नका करूं दुरी । मज पायां वेगळें ॥ ३ ॥

॥ २०८ ॥

काल्याचिये आसे । देव जळीं जाले मासे ।
पुसोनियां हांसे टिरीसांगातें हात ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ लाजे त्यासि वांटा नाहीं । जाणे अंतरींचें तें ही
दीन होतां कांहीं । होऊं नेदी वेगळें ॥ ध्रु ॥
उपाय अपाय यापुढें । खोटे निवडितां कुडे ।
जोडुनियां पुढें । हात उभे नुपेक्षी ॥ २ ॥
तें घ्या रे सावकाशें । जया फावेल तो तैसें ।
तुका ह्मणे रसें । प्रेमाचिया आनंदें ॥ ३ ॥

---

१ पं. सांगतों रे.

॥ २०९ ॥

गोपाळ ह्मणती कान्होबा या रे कांहीं मागों ।
आपुलाले आह्मी जीवीची तया आवडी सांगों ।
एक ह्मणती उगे रे उगे मागें चि लागों ।
निजों नका कोणी घरीं रे आजि अवघे चि जागों ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ जाणोनि नेणता हरि रे मध्यें उगाचि बैसे ।
नाइकोनि बोल अइके कोण कोणाचे कैसे ।
एक एकाच्या संवादा[1] जाणे न मिळे चि ऐसें ।
पोटीचें[2] होटा आणवी देतों तयांसि तैसें ॥ २ ॥
एक ह्मणति बहु रे आह्मी पीडिलों माया ।
नेदी दहींभातसिदोरी ताक घालिती पिया ।
तापलों वळितां गोधनें नाहीं जीवन छाया ।
आतां मागों पोटभरी रे याच्या लागोनि पायां ॥ २ ॥
एक ह्मणति तुमचें[3] अरे पोट तें किती ।
मागों गाई ह्मैसी घोडे रे धन संपत्ति हात्त ।
देव गडी कान्हो आमुचा आह्मां काय विपातें[4] ।
कन्याकुमरें दासी रे बाजावरी सुपती ॥ ३ ॥
एक ह्मणती बेटे हो कोण करी जतन ।
गाढव तैसें चि घोडें रे कोण तयाचा मान ।
लागे भवरोग वाहतां खांदीं चवघे जण ।
हातीं काठ्या डोया बोडक्या हिंडों मोकळे राण ॥ ४ ॥

---

१ पं. संवादें.– २ पं. पोटांतील.–३ त. ह्मणती अरे तुमचें.– ४ दे. हातिं.

एक ह्मणती रानीं रे बहु सावजें फार ।
फाडफाडूं खाती डोळे रे पाय नेतील कर ।
राखोनि राखे आपणा ऐसा कइचा शूर ।
बैसोनि राहों घरीं रे कोण करी हे चार ॥ ५ ॥
घरीं बैसलिया बहुतें बहु सांगती काम ।
रिकामें कोणासि नावडे ऐसें आह्मासि ठावें ।
चौघांमध्यें बरें दिसेसें तेथें नेमक व्हावें ।
लपोनि सहेज[2] खेळतां भलें गडियासवें ॥ ६ ॥
एक ह्मणती गडी ते भले[1] मिळती मता ।
केली तयावरी चाली रे बरी आपुली सत्ता ।
नसावे ते तेथें तैसे रे खेळ हाणिती लाता ।
रडी एकाएकीं गेलिया गोंधळ उडती लाता ॥ ७ ॥
एक ह्मणती खेळतां उगीं राहतीं पोरें ।
ऐसें काय घडों शके रे कोणी लहान थोरें ।
अवघीं येती रागा रे एका ह्मणतां बरें ।
संगें वाढे कलह[3] हरावा एकाएकीं च खरें ॥ ८ ॥
एक ह्मणती एकला रे तूं जासील कोठें ।
सांडी मांडी हें वाउगें तुझे बोल चि खोटे ।
ठायीं राहा उगे ठायीं च कां रे सिणसी वांटे ।
अवघियांची सिदोरी तुझे भरली मोटे ॥ ९ ॥
तुका ह्मणे कांय[4] काहण्या अरे सांगाल गोष्टी ।

१ पं. धीर.— २ पं. खेळतां सहज.— ३ पं. संगें वाटे कलह करावा.— ४ पं. अं काहण्या काय.

चाटावे तुमचे बोल रे भुका लागल्या पोटीं ।
जागा करूं या रे कान्होबा मागों कवळ ताटीं ।
घाले गडी तुका ढेकर देतो विठ्ठल कंठीं ॥ १० ॥

॥ २१० ॥

आजि ओस अमरावती ! काला पाहावया येती ।
देव विसरती । देहभाव आपुला ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ आनंद न समाये मेदिनी । चारा विसरल्या पाणी ।
तटस्थ त्या ध्यानीं । गाई जाल्या श्वापदें ॥ ध्रु ॥
जें या देवांचें दैवत । उभें आहे या रंगांत ।
गोपाळांसहित । क्रीडा करी कान्होबा ॥ २ ॥
तया सुखाची शिराणी । तीं च पाउलें मेदिनी ।
तुका ह्मणे मुनी । धुंडितां न लाभती ॥ ३ ॥

॥ २११ ॥

चला बाई पांडुरंग पाहूं वाळवंटीं ।
मांडियेला काला भोंवती गोपाळांची दाटी ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ आनंदें कवळ देती एकामुखीं एक ।
न ह्मणती सान थोर अवघीं सकळिक ॥ ध्रु ॥
हमामा हुंबरी पांवा वाजविती मोहरी ।
घेतलासे फेर माजी घालुनियां हरी ॥ २ ॥
लुब्धल्या नारी नर अवघ्या पशुयाती ।

१ पं. देतीं.-- २ त. पांवा वाती तल्ला लोरी । दे. पंढरपुराप्रमाणें होता तो तळेगांवप्रमाणें मागून केला आहे.

विसरलीं देहभाव शंका नाहीं चित्तीं ॥ ३ ॥
पुष्पाचा वरुषाव जाली आरतियांची दाटी ।
तुळसी गुंफोनियां माळा घालितील कंठीं ॥ ४ ॥
यादवांचा राणा गोपीमनोहर कान्हा ।
तुका ह्मणे सुख वाटे देखोनियां मना ॥ ५ ॥

॥ २१२ ॥

माझे गडी कोण कोण । निवडा भिन्न यांतुनी ॥ १ ॥
॥ध्रु.॥ आपआपणामध्यें मिळों । एक खेळों एकाशीं ॥ ध्रु ॥
घाबरियांच्या मोडा काड्यां[१] । धाडा भाड्यां वळतियां ॥ २ ॥
तुका ह्मणे देवापाशीं । विटाळशी नसावी ॥ ३ ॥

॥ २१३ ॥

हे चि अनुवाद सदा सर्वकाळ । करुनियां गोपाळकाला सेवूं ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ वोरसलें कामधेनूचें दुभतें । संपूर्ण आइतें गगनभरी ॥ ध्रु ॥
संत सनकादिक गोमट्या परवडी । विभाग आवडी इच्छेचिये ॥ २ ॥
तुका ह्मणे मधीं घालूं नारायण । मग नव्हे सीण कोणा खेळें ॥ ३ ॥

॥ २१४ ॥

अधिकाचा मज कांटाळा । तुह्मां गोपाळां संगति ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ काय नाहीं तुह्मापाशीं । सकळांविशीं संपन्न ॥ ध्रु ॥
उद्योगाचा नेघें भार । लागल्या सार पुरतें ॥ २ ॥
तुका ह्मणे अधीर जिणें । नारायणें न करावें ॥ ३ ॥

---

१ पं. भ्याडां.

॥ २१५ ॥

जालों आतां एके ठायीं । न वंचूं कांहीं एकमेकां ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ सरलों हेंगे देउनि मोट । कटकट काशाची ॥ ध्रु ॥
सोडोनियां गांठीं पाहें । काय आहे त्यांत तें ॥ २ ॥
तुका ह्मणे जालों निराळा । आतां गोपाळा देऊं बोभा ॥ ३ ॥

॥ २१६ ॥

या रे करूं गाई । जमा निजलेती काई ।
बोभाटानें आई । घरा गेल्या मारील ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ घाला घाला रे कुर्कारे । ज्याची तेणें चि मोहरे ।
एवढें चि पुरे । केलियानें सावध ॥ ध्रु ॥
नेणोनियां खेळा । समय समयाच्या वेळा ।
दुश्चिताजवळा । मिळालेति दुश्चित ॥ २ ॥
तुका ह्मणे शीक । न धरितां लागे भीक ।
धरा सकळीक । मनेरी धांवा वळतियां ॥ ३ ॥

॥ २१७ ॥

वोळलीचा दोहूं पान्हा । मज कान्हा सांगितला ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ घ्या जि हेंगे क्षीर हातीं । निगुतीनें वाढावें ॥ ध्रु ॥
सांगितलें केलें काम । नव्हे धर्म सत्याचा ॥ २ ॥
तुका ह्मणे नवें जुनें । ऐसें कोणें सोसावें ॥ ३ ॥

॥ २१८ ॥

येइल तें घेइन भागा । नव्हे जोगा दुसरिया ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ आवडी ते तुह्मी जाणा । बहु गुणांसारिखी ॥ ध्रु ॥

मज घेती डांगवरी । सर्वें हरि नसलिया ॥ २ ॥
तुका ह्मणे राबवा देवा । करीन सेवा सांगितली ॥ ३ ॥

॥ २१९ ॥

अंतरली कुटी मेटी । भय धरूनियां पोटीं ।
ह्मणतां जगजेठी । धांवे करुणाउत्तरीं ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ बाप बळिया शिरोमणी । उताविळ या वचनीं ।
पडलिया कानीं । धांवा न करी आळस ॥ ध्रु ॥
बळ दुनी शरणागता । स्वामी वाहों नेदी चिंता ।
आइतें चि दाता । पंगतीस बैसवी ॥ २ ॥
वाहे खांदीं पाववी घरा । त्याच्या करी येरझारा ।
बोबड्या उत्तरा । स्वामी तुकया मानवे ॥ ३ ॥

॥ २२० ॥

धन्य तें गोधन कांबळी काष्ठिका । मोहरी पांवा निका ब्रीद वांकी ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ धन्य तें गोकुळ धन्य ते गोपाळ । नर नारि सकळ धन्य जाल्या ॥ ध्रु ॥
धन्य ते देवकी जसवंती दोहींचें । वसुदेवनंदाचें भाग्य जालें ॥ २ ॥
धन्य त्या गोपिका सोळा सहस्र बाळा । यादवां सकळां धन्य जालें ॥ ३
धन्य ह्मणे तुका जन्मा तीं चि आलीं । हरिरंगीं रंगलीं सर्वभावें ॥ ४ ॥

॥ २२१ ॥

गौळणी बांधिती धारणासि गळा । खेळे त्या गोपाळांमाजी ब्रह्म ॥ १ ॥
॥ ॥ ध्रु. ॥ धांवोनियां मागे यशोदे भोजन । हिंडे रानोरान गाईपाठीं ध्रु
तुका ह्मणे सर्व कळा ज्याचे अंगीं । भोळेपणालागीं भीक मागे ॥ २ ॥

॥ २२२ ॥

देखिलासि माती खातां । दावियानें बांधी माता ॥ १ ॥

॥ धु. ॥ जाळी घेउनि कांबळी काठी । गाई वळी वेगु पाठीं ॥ ध्रु ॥

मोठें भावार्थाचें बळ । देव जाला त्याचें बाळ ॥ २ ॥

तुका ह्मणे भक्तासाठीं । देव धांवे पाठोवाठीं ॥ ३ ॥

॥ २२३ ॥

हा गे माझे हातीं । पाहा कवळ सांगाती ॥ १ ॥

॥ धु. ॥ देवें दिला खातां भाग । कराल तर करा लाग ॥ ध्रु ॥

घालें ऐसें पोट । वरी करूनियां बोट[१] ॥ २ ॥

तुका ह्मणे घरीं । मग कैंच्या या परी ॥ ३ ॥

॥ २२४ ॥

अवघें अवघीकडे । दिलें पाहे मजकडे ॥
अशा संवगडे । सहित थोरी लागली ॥ १ ॥
॥ धु. ॥ कां रे धरिला अबोला । माझा वांटा देई मला ॥
सिदोरीचा केला । झाडा आतां निवडे ना ॥ ध्रु ॥
भूक लागली अनंता । कां रे नेणसी जाणतां ॥
भागलों वळितां । गाई सैरा ओढाळा ॥ २ ॥
तुका करुणा भाकी । हरि पाहे गोळा टाकी ॥
घेता जाला सुखी । भीतरी वांटी आणीकां ॥ ३ ॥

॥ २२५ ॥

आह्मी गोवळीं रानटें । नव्हों जनांतील धीटें ॥ १ ॥

---

१ दे. कै जी.

॥ धु. ॥ सिदोरीचा करूं काला । एक वांटितों एकाला ॥ ध्रु ॥
खेळों आपआपणाशीं । आमचीं तीं आह्मांपाशीं ॥ २ ॥
मिळालों नेणते । तुका कान्होबा भोंवते ॥ ३ ॥

॥ २२६ ॥

"अवघियां दिला गोर । मजकरे पाहीना" ॥ १ ॥
फुंदे गोपाळ डोळे चोळी । ढुंगा थापली हाणे तोंडा ॥ ध्रु ॥
आवडती थोर मोटे । मी रे पोरटें दैन्यवाणें ॥ २ ॥
तुका ह्मणे जाणों भाव । जीविंचा देव बुझावी ॥ ३ ॥

मृदंग पाख्या—अभंग.

॥ २२७ ॥

मागें पुढें पाहें सांभाळूनि दोनी ठाय ।
चुकावूनि जाय गडी राखे गडियांसि ॥ १ ॥
॥ धु. ॥ मुरडे दंडा दोहीं तोंडें गडियां सावध करी ।
भेटातियासंगें तया हाल तुजवरी ॥ ध्रु ॥
गडियां गडी वांटुनि देई । ज्याचा सोडी ते चि ठायीं ॥ २ ॥
अगळ्या वळें करील काय ।तुज देणें लागे डोय ॥ ३ ॥
नवां घरीं पाउला करीं । सांपडे तो तेथें धरीं ॥ ४ ॥
जिंकोनि डाव करीं । टाहो सत्ता आणिकांवरी ॥ ५ ॥
सांपडोनि डाई बहु । काळ गुंतलासी ॥ ६ ॥
बळिया गडी फळी । फोडी न धरितां त्यांसी ॥ ७ ॥
चुकांडी जो खाय मिळोनि अंगीं जाय ।
गुंतलासी काय तुका ह्मणे अझूनी ॥ ८ ॥

॥ २२८ ॥

पाहा रे तमासा तुमचा येथें नव्हे लाग ॥
देईन तो भाग आलियाच्या बाहेरी ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ जागा रे गोपाळा नो ठायीं ठायीं जागा ।
चाहुलीनें भागा दूर मजपासूनि ॥ ध्रु ॥
न रिघतां ठाव आह्मा ठावा पाळतियां ।
भयाभीत वांयां तेथें काय चांचेपा ॥ २ ॥
तुका ह्मणे हातां चढे जीवाचिये साटीं ।
मिटक्या देतां गोड मग लागतें शेवटीं ॥ ३ ॥

॥ २२९ ॥

डाई घालुनियां पोरें । त्यांचीं गुरें चुकवीलीं ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ खेळ खेळतां फोडिल्या डोया । आपण होय निराळा ॥ ध्रु ॥
मारिती माया घेती जीव । नाहीं कीव अन्यायें ॥ २ ॥
तुका कान्होबा मागें । तया अंगें कळों आलें ॥ ३ ॥

॥ २३० ॥

आतां हें चि जेऊं हें चि जेऊं । सवें घेऊं सिदोरी ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ हरिनामाचा खिचडा केला । प्रेमें मोहिला साधनें ॥ ध्रु ॥
चवीं चवीं घेऊं घास । ब्रह्मरस आवडी ॥ २ ॥
तुका ह्मणे गोड लागे । तों तों मागे रसना ॥ ३ ॥

॥ २३१ ॥

अवघें चि गोड जालें । मागीलये भरी आलें ॥ १ ॥

---

१ पं. चांचपाल.

॥ ध्रु. ॥ साह्य जाला पांडुरंग । दिला अभ्यंतरीं संग ॥ ध्रु ॥
थडिये पावतां तो वाव । मागें वाहावतां ठाव ॥ २ ॥
तुका ह्मणे गेलें । स्वप्नींचें जागें जालें ॥ ३ ॥

॥ २३२ ॥

तुजसवें येतों हरी । आह्मां लाज नाहीं तरी ।
उचलिला गिरी । चांग तई वांचलों ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ मोडा आतां खेळ । गाई गेल्या जाला वेळ ।
फांकल्या ओढाळ । नाहीं तों चि आवरा ॥ ध्रु ॥
चांग दैवें यमुनेसी वांचलों बुडतां ।
निलाजिरीं आह्मी नाहीं भय धाक या अनंता ॥ २ ॥
खातों आगी माती । आतां पुरे हा सांगाती ।
भोंवतां भोंवेल । आह्मां वाटतें हें चित्तीं ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे उरी नाहीं तुजसवें ।
शाहाणिया दुरी छंद भोळियां सवें ॥ ४ ॥

॥ २३३ ॥

न को आह्मांसवें गोपाळा । येऊं ओढाळा तुझ्या गाई ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ कोण धांवे त्यांच्या लागें । मागें मागें येरझारी ॥ ध्रु ॥
न बैसती एके ठायीं । धांवती दाही दाहा वाटां ॥ २ ॥
तुका ह्मणे तूं राख मनेरीं । मग त्या येरी आह्मी जाणों ॥ ३ ॥

॥ २३४ ॥

मागायास गेलों सिदोरी । तुझ्या मायाघरीं गांजियेलों ॥ १ ॥

---

१ दे. शाहाणे या भावें दुरी छंद भोळियां । पं. शाहाणे या दुरी । छंद भोळिया भावें ।

॥ ध्रु. ॥ तुजविणें ते नेदी कोणा । सांगतां खुणा जिवें गेलों ॥ ध्रु ॥
वांयांविण केली येरझार । आतां पुरे घर तुझी माया ॥ २ ॥
तुका ह्मणे तूं आह्मां वेगळा । राहें गोपाळा ह्मणउनी ॥ ३ ॥

॥ २३५ ॥

काकुलती येतो हरी । क्षणभरी निवडितां ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ तुमची मज लागली सवे । ठार्यीचे नवे नव्हों गडी ॥ ध्रु ॥
आणीक बोलाविती फार । बहु थोर नावडती ॥ २ ॥
भाविकें त्यांची आवडी मोठी । तुका ह्मणे मिठी घाली जिवें ॥ ३ ॥

॥ २३६ ॥

वरता वेंघोनि घातली उडी । कळंबाबुडीं यमुनेसी ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ हरि बुडाला बोंब घाला । घरचीं त्यांला ठावा नाहीं ॥ ध्रु ॥
भवनदीचा न कळे पार । काळिया माजी थोर विखार ॥ २ ॥
तुका ह्मणे काय वाउग्या हाका । हातींचा गमावुनियां थिंका ॥ ३ ॥

॥ २३७ ॥

अवघीं मिळोनि कोल्हाळ केला । आतां होता ह्मणती गेला ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ आपलिया रडती भावें । जयासवें जयापरी ॥ ध्रु ॥
चुकलों आह्मी खेळतां खेळ । गेला गोपाळ हातींचा ॥ २ ॥
तुका ह्मणे धांवती थडी । न घली उडी आंत कोणी ॥ ३ ॥

॥ २३८ ॥

भ्यालीं जिवा चुकलीं देवा । नाहीं ठावा जवळीं तो ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ आहाकटा करिती हाय । हात डोकें पिटिती पाय ॥ ध्रु ॥
जवळी होतां न कळे आह्मां । गेल्या सीमा नाहीं दुःखा ॥ २ ॥

तुका ह्मणे हा लाघवी मोटा । पाहे खोटा खरा भाव ॥ ३ ॥

॥ २३९ ॥

काळिया नाथूनि आला वरी । पैल हरी दाखविती ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ दुसरिया भावें न कळे कोणा । होय नव्हेसा संदेह मना ॥ ध्रु ॥
रूपा भिन्न पालट जाला । गोरें सांवळेंसा पैं देखिला ॥ २ ॥
आश्वासीत आला करें । तुका खरें ह्मणे देव ॥ ३ ॥

॥ २४० ॥

हरि गोपाळांसवें सकळां । भेटे गळया गळा मेळवूनी ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ भाविकें त्यांची आवडी मीठी । सांगे गोष्टी जीविंचिया ॥ ध्रु॥
योगियांच्या ध्याना जो नये । भाकरी त्यांच्या मागोनि खाये ॥ २ ॥
तुका ह्मणे असे शाहाणियां दुरी । बोबडियां दासे[१] हाका मारी ॥ ३ ॥

॥ २४१ ॥

धांव कान्होबा गेल्या गाई । न ह्मणे मी कोण ही काई ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ आपुलियांचें वचन देवा । गोड सेवा करीतसे ॥ ध्रु ॥
मागतां आधीं द्यावा डाव । बळिया मी तो नाहीं भाव ॥ २ ॥
तुका ह्मणे ऐशा सवें । अनुसरावें जीवेंभावें ॥ ३ ॥

॥ २४२ ॥

धाकुटयाचे मुखीं घांस घाली माता । वरी करी सत्ता शाहाणियां ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ ऐसें जाणपणें पडिलें अंतर । वाढे तों तों थोर अंतराय ॥ ध्रु ॥
दोन्हि उभयतां आपण चि व्याली । आवडीची चाली भिन्न भिन्न ॥ २ ॥
तुका ह्मणे अंगापासूनि निराळें । निवडिलें बळें रडतें स्तनीं ॥ ३ ॥

---

१ दे. त. बोबडियां दास कामारी.

॥ २४३ ॥

देवाचे ह्मणोनि देवीं अनादर । हें मोठें आश्चर्य वाटतसे ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ आतां येरा जना ह्मणावें तें काई। जया भार डोई संसाराचा ॥ध्रु॥
त्यजुनी संसार अभिमान सांटा । जुलूम हा मोटा दिसतसे ॥ २ ॥
तुका ह्मणे अळस करूनियां साहे । बळें कैसे पाहें वांयां जाती ॥ ३ ॥

॥ २४४ ॥

उपदेश तो भलत्या हातीं । जाला चित्तीं धरावा ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ नये जाऊं पात्रावरी । कवटी सारी नारळें ॥ ध्रु ॥
स्त्री पुत्र बंदीजन । नारायण स्मरविती ॥ २ ॥
तुका ह्मणे रत्नसार ॥ परि उपकार[१] चिंधीचे ॥ ३ ॥

॥ २४५ ॥

संताचे गुण दोष आगितां या मना । केलिया उगाणा सुकृताचा ॥ १॥
॥ ध्रु. ॥ पिळोनियां पाहे पुष्पाचा परिमळ । चिरोनि केळी केळ गाढव तो ॥ ध्रु ॥
तुका ह्मणे गंगे अग्नीसि विटाळ । लावी तो चांडाळ दुःख पावे ॥ २ ॥

॥ २४६ ॥

चुंबळीचा करी चुंबळीशीं संग । अंगीं वसे रंग क्रियाहीन ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ बीजा ऐसें फळ दावी परिपाकीं । परिमळ लौकिकीं जाती ऐसा ॥ध्रु॥
माळ्रडाच्या गळां रत्न कुळांगना । सांडूनियां सुना बिदी धुंडी ॥ २ ॥
तुका ह्मणे ऐसा व्याली ते गाढवी । फजिती ते व्हावी आहे पुढें ॥ ३ ॥

---

१ पं. परी आधार चिंधीचा.

॥ २४७ ॥

सांपडला संदीं । मग बळिया पडे बंदीं ॥ १ ॥

॥ ध्रु. ॥ ऐसी कोणी वाहे वेळ । हातीं काळाच्या सकळ ॥ ध्रु ॥

दाता मागे दान । जाय याचका शरण ॥ २ ॥

तुका ह्मणे नेणां । काय सांगों नारायणा ॥ ३ ॥

॥ २४८ ॥

सर्प विंचू दिसे । धन अभाग्या कोळसे ॥ १ ॥

॥ ध्रु. ॥ आला डोळ्यांसि कवळ । तेणें मळलें उजळ ॥ ध्रु ॥

अंगाचे भोंवडी । भोय झाड फिरती धोंडी ॥ २ ॥

तुका ह्मणे नाड । पाप ठाके हिता आड ॥ ३ ॥

॥ २४९ ॥

न देखोन कांहीं । म्या पाहिलें सकळ ही ॥ १ ॥

॥ ध्रु. ॥ जालों अवघियांपरी । मी हें माझें ठेलें दुरी ॥ ध्रु ॥

न घेतां घेतलें । हातें पायें उसंतिलें ॥ २ ॥

खादलें न खातां । रसना रस जाली घेतां ॥ ३ ॥

न बोलोनि बोलें । केलें प्रगट झांकिलें ॥ ४ ॥

नाइकिलें कांनीं । तुका ह्मणे आलें मनीं ॥ ६ ॥

ब्रह्मचारी फिर्याद गेला—अभंग १.

॥ २५० ॥

काखे कडासन आड पडे । खडबड खडबडे हुसकलें[१] ॥ १ ॥

॥ ध्रु. ॥ दादकरा दादकरा । फजितखोरा लाज नाहीं ॥ ध्रु ॥

---

१ दे. फंदीं.

अवघा जाला राम राम । कोणी कर्म आचरे ना ॥ २ ॥
हरिदासांच्या पडती पायां । ह्मणती तयां नागवावें ॥ ३ ॥
दोहीं ठायीं फजीत जालें[१] । पारणें केलें अवकळा ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे नाश केला । विटंबिला वेश जिहीं[२] ॥ ५ ॥

॥ २५१ ॥

कुटुंबाचा केला त्याग । नाहीं राग जंव गेला ॥ १ ॥
॥ धु. ॥ भजन तें वोंगळवाणें । नरका जाणें चुके ना ॥ धृ ॥
अक्षराची केली आटी । जरी पोटीं संतनिंदा ॥ २ ॥
तुका ह्मणे मागें पाय । तया जाय रसातळासि ॥ ३ ॥

॥ २ ॥

॥ २५२ ॥

तारतिम वरी तोंडा च पुरतें । अंतरा हें येतें अंतरीचें ॥ १ ॥
॥ धुः ॥ ऐसी काय बरी दिसे ठकाठकी । दिसतें लौकिकीं सत्या ऐसें ॥ धृ
भोजनांत द्यावें विष कालवूनि । मोहचाळवणी मारावया ॥ २ ॥
तुका ह्मणे मैंदें[३] देखों नेदी कुडें । आदरें[४] चि पुढें सोंग दावी ॥ ३ ॥

॥ २५३ ॥

ब्रह्मनिष्ठ काडी । जरी जीवानांवें मोडी ॥ १
॥ धु. ॥ तया घडली गुरुहत्या । गेला उपदेश तो मिथ्या ॥ धृ ॥
सांगितलें कानीं । रूप आपुलें वाखाणी ॥ २ ॥
भूतांच्या मत्सरें । ब्रह्मज्ञान नेलें चोरें ॥ ३ ॥
शिकल्या सांगे गोष्टी । भेद क्रोध वाहे पोटीं ॥ ४ ॥

१ पं. जाले.–२ त. पं. जिणें.–३ त. देव.–४ दे. त. आदर.

निंदा स्तुति स्तवनीं । तुका ह्मणे वेंची वाणी ॥ ५ ॥

॥२५४ ॥

इहलोकींचा हा देहे । देव इच्छितातो पाहें ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ धन्य आह्मी जन्मा आलों । दास विठोबाचे जालों ॥ ध्रु ॥
आयुष्याच्या या साधनें । सच्चिदानंद पदवी घेणें ॥ २ ॥
तुका ह्मणे पावठणी । करूं स्वर्गाची निशाणी ॥ ३ ॥

॥ २५५ ॥

पंडित वाचक जरी जाला पुरता । तरी कृष्णकथा ऐके भावें ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ क्षीर तुपा साकरे जालियां भेटी । तैसी पडे मिठी गोडपणें ॥ ध्रु
जाणोनियां लाभ घेई हा पदरीं । गोड गोडावरी सेवीं बापा ॥ २ ॥
जाणिवेचें मूळ उपडोनी खोड । जरी तुज चाड आहे तुझी ॥ ३ ॥
नाना परिमळद्रव्य उपचार । अंगीं उटी सारचंदनाची ॥ ४ ॥
जेविलियाविण शून्य ते शृंगार । तैसी गोडी हरिकथेविण ॥ ५ ॥
ज्याकारणें वेदश्रुति ही पुराणें । तें चि विठ्ठलनाणें तिष्ठे कथे ॥ ६ ॥
तुका ह्मणे येर दगडाचीं पेंवें । खळखळ आंघवें मूळ तेथें ॥ ७ ॥

॥ २५६ ॥

आणिकांच्या कापिती माना । निष्ठुरपणा पार नाहीं ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ करिती बेटे उसणवारी । यमपुरी भोगावया ॥ ध्रु ॥
सेंदराचें दैवत केलें । नवस बोले तयासि ॥ २ ॥
तुका ह्मणे नाचति पोरें । खोडितां येरें अंग दुखे ॥ ३ ॥

---

१ दे. (नवीन फेर केला आहे.) तुका ह्मणे वाणी । निंदा स्तुति लावी स्तवनीं ॥
२ त. पार.–३ पं. खळखळे चि.–४ दे. (जुना पाठ) आवघें.

॥ २५७ ॥

गंधर्व अग्नि सोम भोगिती कुमारी । कोठें चराचरीं त्याग केला ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ गायत्री स्वमुखें भक्षीतसे मळ । मिळाल्या वाहाळ गंगाओघें ॥ध्रु॥
कागाचिये विष्ठे जन्म पिंपळासि । पांडवकुळासि पाहातां दोष ॥ २ ॥
शकुंतळा सूत कर्ण शृंगी व्यास । यांच्या नामें नाश पातकांसि ॥ ३ ॥
गणिका अजामेळ कुब्जा तो विदुर । पाहातां विचार पिंगळेचा ॥ ४ ॥
वाल्हा विश्वामित्र वसिष्ठ नारद । यांचें पूर्व शुद्ध काय आहे ॥ ५ ॥
न व्हावी तीं जालीं कर्मे नरनारी । अनुतापें हरी स्मरतां मुक्त ॥ ६ ॥
तुका ह्मणे पूर्व नाठवी श्रीहरी । मूळ जो उच्चारी नरक त्यासि ॥ ७ ॥

॥ २५८ ॥

सोनियाचें ताट क्षीरीनें भरिलें । भक्षावया दिलें श्वाना लागीं ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ मुक्ताफळहार खरासि घातला । कस्तुरी सुकराला चोजविली॥ध्रु॥
वेदपरायण बधिरा सांगे ज्ञान । तयाची ते खुण काय जाणे ॥ २ ॥
तुका ह्मणे ज्याचें तो चि एक जाणे । भक्तीचें महिमान साधु जाणे ॥ ३ ॥

॥ २५९ ॥

ऐसा हा लौकिक कदा राखवेना । पतितपावना देवराया ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ संसारं[1] करितां ह्मणती हा दोषी । टाकितां आळसी पोटपोसा ॥ध्रु॥
आचार करितां ह्मणती हा पसारा । न[2] करितां नरा निंदिताती ॥ २ ॥
संतसंग करितां ह्मणती हा उपदेशी । येरा अभाग्यासि ज्ञान नाहीं ॥ ३ ॥
धन नाहीं त्यासि ठायींचा करंटा । समर्थासि ताठा लाविताती[3] ॥ ४ ॥
बहु बोलों जातां ह्मणति हा वाचाळ । न बोलतां सकळ ह्मणती गर्वी ॥५॥

---

१ दे. (न. पा.) निंद्य.—२ पं. न करी त्या.—३ पं. ह्मणताती.

भेटिसि न वजातां ह्मणती हा निष्ठूर । येतां जातां घर बुडविलें ॥ ६ ॥
लग्न करूं जातां ह्मणती हा मातला । न करितां जाला नपुंसक ॥ ७ ॥
निपुत्रिका ह्मणती पहा हो चांडाळ । पातकाचें मूळ पोरवडा ॥ ८ ॥
लोक जैसा ओक धरितां धरवे ना । अभक्ता जिरे ना संतसंग ॥ ९ ॥
तुका ह्मणे आतां ऐकावें वचन । त्यजुनियां जन भक्ति करा ॥ १० ॥

॥ २६० ॥

धर्म रक्षावया साठीं । करणें आटी आह्मांसि ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ वाचा बोलों वेदनीती । करूं संतीं केलें तें ॥ ध्रु ॥
न बाणतां स्थिति अंगीं । कर्म त्यागी लंड तो ॥ २ ॥
तुका ह्मणे अधम त्यासी । भक्ति दूषी हरीची ॥ ३ ॥

॥ २६१ ॥

चवदा भुवनें जयाचिये पोटीं । तो चि आह्मीं कंठीं साठविला ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ काय एक उणें आमुचिये घरीं । वोळगती द्वारीं रिद्धिसिद्धी ॥ ध्रु ॥
असुर जयानें घातले तोडरीं । तो आह्मांसि जोडी कर दोन्ही ॥ २ ॥
रूप नाहीं रेखा जयासि आकार । आह्मीं तो साकार भक्तीं केला ॥ ३ ॥
अनंत ब्रह्मांडें जयाचिये अंगीं । समान तो मुंगी आह्मासाठीं ॥ ४ ॥
रि*द्धिसिद्धी सुखें हाणितल्या लाता । तेथें या प्राकृता कोण मानी ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे आह्मी देवाहूनि बळी । जालों हे निराळी ठेवुनि आशा ॥ ६ ॥

॥ २६२ ॥

केला मातीचा पशुपति । परि मातीसि काय ह्मणती ।
शिवपूजा शिवासि पावे । माती मातीमाजी सामावे ॥ १ ॥

---

१ दे. पं. तोडरीं. * हें कडवें पं. प्रतींत नाहीं.

॥ ध्रु. ॥ तैसे पूजिती आह्मां संत । पूजा घेतो भगवंत ।
आह्मी किंकर संतांचे दास । संतपदवी नको आह्मांस ॥ ध्रु ॥
केला पाषाणाचा विष्णु । परी पाषाण नव्हे विष्णु ।
विष्णुपूजा विष्णुसि अर्पे । पाषाण राहे पाषाणरूपें ॥ २ ॥
केली कांशाची जगदंबा । परि कांसें नव्हे अंबा ।
पूजा अंबेची अंबेला घेणें । कांसें राहे कांसेंपणें ॥ ३ ॥
ब्रह्मानंद पूर्णामाजी । तुका ह्मणे केली कांजी ।
ज्याची पूजा त्याणें चि घेणें । आह्मीं पाषाणरूप राहणें ॥ ४ ॥

॥ २६३ ॥

ते माझे सोयरे सज्जन सांगाती । पाय आठविती विठोबाचे ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ येरा मानी विधि पाळणापुरतें । देवाचीं तीं भूतें ह्मणोनियां ॥ ध्रु ॥
सर्वभावें जालों वैष्णवांचा दास । करीन त्यांच्या आस उच्छिष्टाची ॥ २ ॥
तुका ह्मणे जैसे मानती हरिदास । तैशी नाहीं आस आणिकांची ॥ ३ ॥

॥ २६४ ॥

दया तिचें नांव भूतांचें पाळण । अणीक निर्दळण कंटकांचें ॥ १ ॥[1]
पाप त्याचें नांव न विचारितां नीत । भलतें चि उन्मत्त करी सदा ॥ २ ॥
तुका ह्मणे धर्म रक्षावया साठीं । देवास ही आटी जन्म घेणें ॥ ३ ॥

॥ २६५ ॥

करावें गोमटें । बाळा माते तें उमटे ॥ १ ॥

---

१. धर्म नीतीचा तो ऐकुनी वेव्हार । निवडीलें सार असार तें ॥ हे येथें पंढरीच्या छापील प्रतींत आढळतें.

॥ ध्रु. ॥ आपुलिया जीवाहूनी । असे वाल्हें तें जननी ॥ ध्रु ॥
वियोग तें तिस । त्याच्या उपचारें तें विष ॥ २ ॥[1]
तुका ह्मणे पोयें[2] । डोळा सुखावे ज्या न्यायें ॥ ३ ॥

॥ २६६ ॥

कन्या सासुऱ्यासि जाये । मार्गे परतोनी पाहे ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ तैसें जालें माझ्या जिवा । केव्हां भेटसी केशवा ॥ ध्रु ॥
चुकलिया माये । बाळ हुरू हुरू पाहे ॥ २ ॥
जीवना वेगळी मासोळी । तैसा[3] तुका तळमळी ॥ ३ ॥

॥ २६७ ॥

हातीं होन दावी बेना । करिती लेंकीच्या धारणा ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ ऐसे धर्म जाले कळीं । पुण्य रंक पाप बळी ॥ ध्रु ॥
सांडिले आचार । द्विज चाहाड जाले चोर ॥ २ ॥
टिळे लपविती पातडीं । लेती विजारा कातडीं ॥ ३ ॥
बैसोनियां तक्तां । अन्नेंविण पिडिती लोकां ॥ ४ ॥
मुदबख लिहिणें । तेलतुपावरी[4] जिणें ॥ ५ ॥
नीचाचे चाकर । चुकलिया खाती मार ॥ ६ ॥
राजा प्रजा पीडी । क्षेत्री दुश्चितासी तोडी ॥ ७ ॥
वैश्यशूद्रादिक । हे तों सहज नीच लोक ॥ ८ ॥
अवघे बाह्य रंग । आंत हिरवें वैरी[5] सोंग ॥ ९ ॥

---

१ हरणी चुकली पाडसा । धुंडाळी ती दाही दिशा ॥ रानीं हिंडों गेली गाय । घरीं वत्स वाट पाहे ॥ हीं दोन कडवीं पंढरपूरच्या छापील प्रतींत आढळतात.–२ पं. मायें.–३ दे. तुका ह्मणे तळमळी.–४ दे. "तेल तूप साबण केणें ।" हा पाठ मागून घातला आहे.–५ पं. बाह्य.

तुका ह्मणे देवा । काय निद्रा केली धांवा ॥ १० ॥

॥ २६८ ॥

साळंकृत कन्यादान ॥ करितां पृथ्वीसमान[1] ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ परि तें न कळे या मूढा । येइल काळीं भोग पुढां ॥ ध्रु ॥
आचरतां कर्म । भरे पोट राहे धर्म ॥ २ ॥
सत्या देव साहे । ऐसें करूनियां पाहें ॥ ३ ॥
अन्न मान धन । हें तों प्रारब्धा आधीन ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे सोस । दुःख[2] आतां पुढें नास ॥ ५ ॥

॥ २६९ ॥

दिवट्या वाद्यें लावुनि खाणें । करूनि मंडण दिली हातीं ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ नवरा नेई[3] नवरी घरा । पूजन वरा पाद्याचें ॥ ध्रु ॥
गौरविली विहीण व्याही । घाडिलें कांहीं ठेवूं नका ॥ २ ॥
करूं द्यावें न्हावें वरें । ठायींचें कां रे न कळे चि ॥ ३ ॥
वऱ्हाडियांचे लागे पाठीं । जैसी उटिका तेलीं ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे जोडिला थुंका । पुढें नरका सामग्री ॥ ५ ॥

॥ २७० ॥

ब्रह्महत्या मारिल्या गाई । आणीक काई पाप केलें ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ ऐका जेणें विकिली कन्या । पवाडे त्या सुन्याचे ॥ ध्रु ॥
नरमांस खादली भाडी । हाका मारी ह्मणोनि ॥ २ ॥
अवघें पाप केलें तेणें । जेणें सोनें अभिळाषिलें ॥ ३ ॥

---

१ दे. (नवीन शोध.) पृथ्वी दानाच्या समान—२ दे. (नवीन शोध.) सुख.—
३ पं. नेईल.

उच्चारितां मज तें पाप । जिव्हे कांप सुटतसे ॥ ४ ॥

तुका ह्मणे कोरान्न रांड । बेटा भांड मागे ना कां ॥ ५ ॥

॥ २७१ ॥

याचा कोणी करी पक्ष । तो ही त्याशी समतुल्य ॥ १ ॥

॥ ध्रु. ॥ फुकासाठीं पावे दुःखाचा विभाग । पूर्वजांसि लाग निरयदंडीं ॥ ध्रु ॥

ऐके राजा न करी दंड । जरि या लंड दुष्टासि ॥ २ ॥

तुका ह्मणे त्याचें अन्न । मद्यपाना समान ॥ ३ ॥

॥ २७२ ॥

कपट कांहीं एक । नेणें भुलवायाचें लोक ॥ १ ॥

॥ ध्रु. ॥ तुमचें करितों कीर्त्तन । गातों उत्तम ते गुण ॥ ध्रु ॥

दाऊं नेणें जडीबुटी । चमत्कार उठाउठीं ॥ २ ॥

नाहीं शिष्यशाखा । सांगों अयाचित लोकां ॥ ३ ॥

नव्हें मठपति । नाहीं चाहुरांची वृत्ति ॥ ४ ॥

नाहीं देवार्चन । असे मांडिलें दुकान ॥ ५ ॥

नाहीं वेताळ प्रसन्न । कांहीं सांगों खाण खुण ॥ ६ ॥

नव्हें पुराणिक । करणें सांगणें आणीक ॥ ७ ॥

नेणें वाद घटा पटा । करितां पंडित करंटा ॥ ८ ॥

नाहीं जाळीत भणदीं । उदो ह्मणोनि आनंदी ॥ ९ ॥

नाहीं हालवीत माळा । भोंवतें मेळवुनि गबाळा ॥ १० ॥

आगमीचें कुडें नेणें । स्तंभनें मोहन उच्चाटणें ॥ ११ ॥

नव्हें यांच्या ऐसा । तुका निरयवासी पिसा ॥ १२ ॥

---

१ पं. स्तंभ आणि उच्चाटणें.

॥ २७३ ॥

रडोनियां मान । कोण मागतां भूषण ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ देवें दिलें तरी गोड । राहे रुचि आणि कोड ॥ ध्रु ॥
लावितां लावणी । विके भीके केज्या दानी ॥ २ ॥
तुका ह्मणे धीरा । विण कैसा होतो हिरा ॥ ३ ॥

॥ २७४ ॥

पूज्या एकासनीं आसनीं आसेन[1] । बैसतां गमन मातेशीं तें ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ सांगतों ते धर्म नीतीचे संकेत । सावधान हित व्हावें तरी ॥ ध्रु ॥
संतां ठाया ठाव पूजनाची इच्छा । जीवनीं च वळसा सांपडला ॥ २ ॥
तुका ह्मणे एकाएकीं वरासनें[2] । दुजें तेथें भिन्न अशोभ्य तें ॥ ३ ॥

॥ २७५ ॥

जेणें मुखें स्तवी । तें चि निंदे पाठीं लावी ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ ऐसी अधमाची याती । लोपी सोनें खाय माती ॥ ध्रु ॥
गुदद्वारा वाटे । मिष्टान्नांचा नरक लोटे ॥ २ ॥
विंचु लाभाविण । तुका ह्मणे वाहे शीण ॥ ३ ॥

॥ २७६ ॥

अधमाची यारी । रंग पतंगाचे परी ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ विटे न लगतां क्षण । मोल जाय वांयां विण ॥ ध्रु ॥
सर्पाचिया परी । विषें भरला कल्हारीं ॥ २ ॥
तुका ह्मणे देवा । मज ऐसे दावा ॥ ३ ॥

---

१ पं. आसनें.–२ दे. पं. वरासनें.

॥ २७७ ॥

आणिकांची स्तुति आह्मां ब्रह्महत्या । एका वांचुनि त्या पांडुरंगा ॥ १
॥ ध्रु. ॥ आह्मां विष्णुदासां एकाविध भाव । न ह्मणों या देव आणिकांसि ॥ध्रु॥
शतखंड माझी होईल रसना । जरी या वचना पालटेन ॥ २ ॥
तुका ह्मणे मज आणिका संकल्पें । अवघीं च पापें घडतील ॥ ३ ॥

॥ २७८ ॥

तान्हेल्याची धणी । फिटे गंगा नव्हे उणी ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ माझे मनोरथ सिद्धी । पाववावे कृपानिधी ॥ ध्रु ॥
तूं तों उदाराचा राणा । माझी अल्प चि वासना ॥ २ ॥
कृपादृष्टीं पाहें । तुका ह्मणे होंई साहे ॥ ३ ॥

॥ २७९ ॥

संताचा अतिक्रम । देवपूजा तो अधर्म ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ येती दगड तैसे वरी । मंत्रपुष्पें देवा शिरीं ॥ ध्रु ॥
अतीतासि गाळी । देवा नैवेद्यासी पोळी ॥ २ ॥
तुका ह्मणे देवा । ताडण भेदकांची सेवा ॥ ३ ॥

॥ २८० ॥

करणें तें देवा । हे चि एक पावे सेवा ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ अवघें घडे येणें सांग । भक्त देवाचें तें अंग ॥ ध्रु ॥
हें चि एक वर्म । काय बोलिला तो धर्म ॥ २ ॥
तुका ह्मणे खरें । खरें त्रिवाचा उत्तरें ॥ ३ ॥

॥ २८१ ॥

मागें नेणेपणें घडलें तें क्षमा । आतां देतों सीमा करूनियां ॥ १ ॥

---

१ पं. येती दगड ते वरी.—२ पं. नेणतेपणें.

॥ ध्रु. ॥ परनारीचें जया घडलें गमन । दावीतो वदन जननीरत ॥ ध्रु ॥
उपदेशा वरी मन नाहीं हातीं । तो आह्मां पुढती पाहूं नये ॥ २ ॥
तुका ह्मणे साक्षी असों द्यावें मन । घातली ते आण पाळावया ॥ ३ ॥

॥ २८२ ॥

आणिकांच्या घातें । ज्यांचीं निवतील चित्तें ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ ते चि ओळखावे पापी । निरयवासी शीघ्रकोपी ॥ ध्रु ॥
कान पसरोनी । ऐके वदे दुष्ट वाणी ॥ २ ॥
तुका ह्मणे भांडा । धीर नाहीं ज्याच्या तोंडा ॥ ३ ॥

हनुमंतस्तुति-अभंग ४.

॥ २८३ ॥

शरण शरण जी हनुमंता । तुज आलों रामदूता ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ काय भक्तीच्या त्या वाटा । मज दावाव्या सुभटा ॥ ध्रु ॥
शूर आणि धीर । स्वामिकाजीं तूं सादर ॥ २ ॥
तुका ह्मणे रुद्रा । अंजनीचिया कुमरा ॥ ३ ॥

॥ २८४ ॥

केली सीताशुद्धी । मूळ रामायणा आधीं ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ ऐसा प्रतापी गहन । सुरां सकळ[1] भक्तांचें भूषण ॥ ध्रु ॥
जाऊनि पाताळा । केली देवीची अवकळा ॥ २ ॥
राम लक्ष्मण । नेले आणिले चोरून ॥ ३ ॥
जोडूनियां कर । उभा सन्मुख समोर ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे जपें । वायुसुता जाती पापें ॥ ५ ॥

---

१ पं. सुरां सकळ मोहन.

॥ २८५ ॥

काम घातला बांदोडी । काळ केला देशधडी ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ तया माझें दंडवत । कपिकुळीं हनूमंत ॥ ध्रु ॥
शरीर वज्रा ऐसें । कवळी ब्रह्मांड जो पुच्छें ॥ २ ॥
रामाच्या सेवका ॥ शरण आलों ह्मणे तुका ॥ ३ ॥

॥ २८६ ॥

हनुमंत महाबळी ॥ रावणाची दाढी जाळी ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ तया माझा नमस्कार । वारंवार निरंतर ॥ ध्रु ॥
करोनी उड्डाण । केलें लंकेचें शोधन ॥ २ ॥
जाळीयेली लंका । धन्य धन्य ह्मणे तुका ॥ ३ ॥
॥ ४ ॥

॥ २८७ ॥

कुंभ अवघा एक आवा । पाकीं एकीं गुफे डावा ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ ऐसे भिन्न भिन्न साटे । केले प्रारब्धानें वांटे ॥ ध्रु ॥
हिरे दगड एक खाणी । कैचें विजातीसी पाणी ॥ २ ॥
तुका ह्मणे शिरीं । एक एकाची पायरी ॥ ३ ॥

॥ २८८ ॥

मांडे पुऱ्या मुखें सांगों जाणे मात । तोंडीं लाळ हात चोळी रिते ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ ऐसियाच्या गोष्टी फिक्या मिठेंविण । रुचि नेदी अन्न चवी नाहीं ॥ ध्रु ॥
बोलों जाणे अंगीं नाहीं शूरपण । काय तें वचन जाळावें तें ॥ २ ॥
तुका ह्मणे बहुतोंडे जे वाचाळ । तेंग तें च मूळ लटिक्याचें ॥ ३ ॥

---

१ दे. (नवीन पाठ.) काळ घातला तोरडीं ।—२ दे. त. दहन.

॥ २८९ ॥

न लगे चंदना सांगावा परिमळ । वनस्पतिमेळ हाकारुनी ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ अंतरीचें धांवे स्वभावें बाहेरी । धरितां ही परी आवरेना ॥ ध्रु॥
सूर्य नाहीं जागें करीत या जना । प्रकाश किरणा कर म्हून ॥ २ ॥
तुका ह्मणे मेघ नाचवी मयूरें । लपवितां खरें येत नाहीं ॥ ३ ॥

॥ २९० ॥

चंदनाचे हात पाय ही चंदन । परिसा नाहीं हीन कोणी अंग ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ दीपा नाहीं पाठीं पोटीं अंधकार । सर्वांगें साकर अवघी गोड ॥ध्रु॥
तुका ह्मणे तैसा सज्जनापासून । पाहातां अवगुण मिळे चि ना ॥ २ ॥

॥ २९१ ॥

मन करा रे प्रसन्न । सर्व सिद्धीचें कारण ।
मोक्ष अथवा बंधन । सुख समाधान इच्छा ते ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ मनें प्रतिमा स्थापिली । मनें मना पूजा केली ।
मनें इच्छा पुरविली । मन माउली सकळांची ॥ ध्रु ॥
मन गुरू आणि शिष्य । करी आपुलें चि दास्य ।
प्रसन्न[1] आपआपणास । गति अथवा अधोगति ॥ २ ॥
साधक वाचक पंडित । श्रोते वक्ते ऐका मात ।
नाहीं नाहीं आन[2]दैवत । तुका ह्मणे दुसरें ॥ ३ ॥

॥ २९२ ॥

मायबापें जरी सर्पीण बोका । त्यांचे संगें सुखा न पवे बाळ ॥ १ ॥

---

१ पं. पुसावा.—२ पं. आन.

चंदनाचा शूळ सोनियाची बेडी । सुख नेदी फोडी प्राण नाशी ॥ २ ॥
तुका ह्मणे नरकीं घाली अभिमान । जरी होय ज्ञान गर्व ताठा ॥ ३ ॥

॥ २९३ ॥

शिकल्या बोलाचे सांगतील वाद । अनुभव भेद नाहीं कोणा ॥ १ ॥
पंडित हे ज्ञानी करितील कथा । न मिळती अर्था निजसुखा ॥ २ ॥
तुका ह्मणे जैसी लांचासाठीं ग्वाही । देतील हे नाहीं ठावी वस्तु ॥ ३ ॥

॥ २९४ ॥

प्रारब्ध क्रियमाण । भक्तां संचित नाहीं जाण ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ अवघा देव चि जाला पाहीं । भरोनियां अंतर्बाहीं ॥ ध्रु ॥
सत्वरजतमबाधा । नव्हे हरिभक्तांसि कदा ॥ २ ॥
खाय बोले करी । अवघा त्यांच्या अंगें हरी ॥ ३ ॥
देवभक्तपण । तुका ह्मणे नाहीं भिन्न ॥ ४ ॥

॥ २९५ ॥

शास्त्राचें जें सार वेदांची जो मूर्ति । तो माझा सांगाती प्राणसखा ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ ह्मणउनी नाहीं आणिकांचा पांग । सर्व जालें सांग नामें एका ॥ध्रु
सगुण निर्गुण जयाचीं[1] हीं अंगें । तो चि आह्मां संगें क्रीडा करी ॥ २ ॥
तुका ह्मणे आह्मी विधीचे जनिते । स्वयंभू आइते केले नव्हों ॥ ३ ॥

॥ २९६ ॥

ऐका महिमा आवडीचीं । बोरें खाय भिलटीचीं[2] ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ थोर प्रेमाचा भुकेला । हा चि दुष्काळ तयाला ।
अष्टमा सिद्धींला । न मनी क्षीरसागराला ॥ ध्रु ॥

१ दे. जयाचीं अंगें.—२ पं. भिलणीचीं.

पव्हे सुदामदेवाचे । फके मारी कोरडे च ॥ २ ॥
न ह्मणे उच्छिष्ट अथवा थोडे । तुका ह्मणे भक्तीपुढें ॥ ३ ॥

॥ २९७ ॥

कोणें तुझा सांग केला अंगीकार । निश्चिति त्वां थोर मानियेली ॥ १ ॥
॥ ध्रु.॥ कोणें ऐसा तुज उपदेश केला । नको या विठ्ठला शरण जाऊं ॥ ध्रु ॥
तेव्हां तुज कोण घालील पाठीसी । घासील भूमीसी वदन यम ॥ २ ॥
का रे नागवसी आयुष्य खातो काळ । दिसेंदिस बळ क्षीण होतें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे यासि सांगा कोणी तरी । विसरला हरी मायबाप ॥ ४ ॥

॥ २९८ ॥

साधूनी बचनाग खाती तोळा तोळा । आणिकातें डोळां न पाहवे ॥ १ ॥
साधूनी भुजंग धरितील हातीं । आणिकें कापती देखोनियां ॥ २ ॥
असाध्य तें साध्य करितां सायास । कारण अभ्यास तुका ह्मणे ॥ ३ ॥

॥ २९९ ॥

आमचे[1] गोसावी अयाचितवृत्ति । करवी शिष्याहातीं उपदेश ॥ १ ॥
दगडाची नाव आधीं च ते जड । ते काय दगड तारूं[2] जाणे ॥ २
तुका ह्मणे वेष विटंबिला त्यांनीं । सोंगसंपादणी करिती परी ॥ ३ ॥

॥ ३०० ॥

मृगजळा काय करावा उतार । पावावया पारें[2] पैल थडी ॥ १ ॥
॥ ध्रु.॥ खापराचे होन खेळती लेंकुरें । कोण त्या वेव्हारें[3] लाभ हाणि ॥ ध्रु॥
मंगळदायक करिती कुमारी । काय त्यांची खरी सोयरीक ॥ २ ॥

---

१ पं. आमची.–२ पं. तीर.–३ पं. व्यापारें.

स्वमींचें जें सुखदुःख जालें काहीं । जागृतीं तो नाहीं साच भाव ॥ ३
सारीं जालीं मेलीं लटिकें वचन । बद्ध मुक्त शीण तुका ह्मणे ॥ ४ ॥

॥ ३०१ ॥

माझें ह्मणतां याला कां रे नाहीं लाज । कन्या पुत्र भाज धन वित्त ॥ १ ॥
कोणी सोडवी ना काळाचे हातींचें । एकाविणें साचें नारायणा ॥ २ ॥
तुका ह्मणे किती सांगावें चांडाळा । नेणे जीवेंकळा कोण्या जीतो ॥ ३ ॥

॥ ३०२ ॥

आंधळ्यासि जन अवघे चि आंधळे । आपणासि डोळे दृष्टी नाहीं ॥ १
रोग्या विषतुल्य लागे हें मिष्टान्न । तोंडासि कारण चवी नाहीं ॥ २ ॥
तुका ह्मणे शुद्ध नाहीं जो आपण । तया त्रिभुवन अवघें खोटें ॥ ३ ॥

॥ ३०३ ॥

छळी विष्णुदासा कोणी । त्याची अमंगळ वाणी ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ येऊं न द्यावा समोर । अभागी तो दुराचार ॥ ध्रु ॥
नावडे हरिकथा । त्याची व्यभिचारीण माता ॥
तुका ह्मणे याति । भ्रष्ट तयाची ते मति ॥ ३ ॥

॥ ३०४ ॥

बोलविसी तैसें आणीं अनुभवा । नाहीं तरी देवा विटंबना ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ मिठेंविण काय करावें मिष्टान्न । शव जीवेंविण शृंगारिलें ॥ ध्रु ॥
संपादणीविण विटंबिलें सोंग । गुणेंविण चांग रूप हीन ॥ २ ॥
कन्यापुत्रेंविण मंगळदायकें । वेचिलें हें फिकें द्रव्य तरी ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे तैसी होते मज परी । न देखे अंतरीं प्रेमभाव ॥ ४ ॥

---

१ पं. कांहीं.—२ पं. जीवनकळा.—३ पं. सर्व.—४ पं. हो का तयाची भलती.—५ पं. पक्वान्न.

॥ ३०५ ॥

अंगीं ज्वर तया नावडे साकर । जन तो इतर गोडी जाणे ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ एकाचिये तोंडीं पडिली ते माती । अवघे ते खाती पोटभरी ॥ध्रु॥
चारितां बळें येत असे दांतीं । मागोनियां घेती भाग्यवंत ॥ २ ॥
तुका ह्मणे नसे संचित हें बरें । तयासि दुसरें काय करी ॥ ३ ॥

॥ ३०६ ॥

धिग जीणें तो बाईले आधीन । परलोक मान नाहीं दोन्ही ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ धिग जीणें ज्याचें लोभावरी मन । अतीतपूजन घडे चि ना ॥ध्रु॥
धिग जीणें आळस निद्रा जया फार । अमित आहार अघोरिया ॥ २ ॥
धिग जीणें नाहीं विवेक वैराग्य । झुरे मानालागीं साधुपणा ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे धिग ऐसे जाले लोक । निंदक वादक नरका जाती ॥ ४ ॥

॥ ३०७ ॥

अरे हें देह व्यर्थ जावें । ऐसें जरी तुज व्हावें ।
द्यूतकर्म मनोभावें । सारीपाट खेळावा ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ मग कैचें हरिचें नाम । निजेलिया जागा राम ।
जन्मोजन्मींचा अधम । दुःख थोर साधिलें ॥ ध्रु ॥
विषयसुखाचा लंपट । दासीगमनीं अतिधीट ।
तया तेचि वाट । अधोगती जावया ॥ २ ॥
अणीक एक कोड । नरका जावयाची चाड ।
तरी संतनिंदा गोड । करीं कवतुकें सदा ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे ऐसें । मना लावी राम पिसें ।
नाहीं तरी आलिया सायासें । फुकट जासी ठकोनी ॥ ४ ॥

॥ ३०८ ॥

अवघें ब्रह्मरूप रिता नाहीं ठाव । प्रतिमा तो देव कैसा नव्हे ॥ १ ॥
॥ ध्रु.॥ नाहीं भाव तया सांगावें तें किती । आपुलाल्या मतीं पाषांडिया ॥ ध्रु.
जया भावें संत बोलिले वचन । नाहीं अनुमोदन शाब्दिकांसि ॥ २ ॥
तुका ह्मणे संतीं भाव केला बळी । न कळतां खळीं दूषिला[1] देव ॥ ३ ॥

॥ ३०९ ॥

एक तटस्थ मानसीं । एक सहज चि आळसी ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ दोन्ही दिसती सारिखीं । वर्म जाणे तो पारखी ॥ ध्रु. ॥
एक ध्यानीं करिती जप । एक बैसुनि घेती झोप ॥ २ ॥
एकां सर्वस्वाचा त्याग । एकां पोटासाठीं जोग ॥ ३ ॥
एकां भक्ति पोटासाठीं । एकां देवासवें गांठी ॥ ४ ॥
वर्म पोटीं एका । फळें दोन ह्मणे तुका ॥ ५ ॥

॥ ३१० ॥

काय कळे बाळा । बाप सदैव दुबळा ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ आहे नाहीं हें न कळे । हातीं काय कोण्या वेळे ॥ ध्रु. ॥
देखिलें तें दृष्टी । मागे घालूनियां मिठी ॥ २ ॥
तुका ह्मणे भावें । माझ्या मज समजावें ॥ ३ ॥

॥ ३११ ॥

भजन घाली भोगावरी । अकर्तव्य[2] मनीं धरी ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ धिग त्याचें साधुपण । विटाळूनी वर्ते मन ॥ ध्रु. ॥
नाहीं वैराग्याचा लेश । अर्थचाड जीवें आस[3] ॥ २ ॥

---

१ पं. दूषिलें देवां.–२ पं. अतर्क्य तें.–३ पं. त. जीवे आस.

हें ना तें सें जालें । तुका ह्मणे वांयां गेलें ॥ ३ ॥

॥ ३१२ ॥

एकादशीस अन्न पान । जे नर करीती भोजन ।
श्वानविष्ठे समान । अधम जन तो एक ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ ऐका व्रताचें महिमान । नेमें आचरती जन ।
गाती ऐकती हरिकीर्तन । ते समान विष्णूशीं ॥ ध्रु ॥
अशुद्ध विटाळसीचें खळ । विडा भंक्षितां तांबूल ।
सांपडे सबळ । काळाहातीं न सुटे ॥ २ ॥
सेज बाज विलास भोग । करी कामिनीशीं संग ।
तया जोडे क्षयरोग । जन्मव्याधी बळिवंत ॥ ३ ॥
आपण न वजे हरिकीर्तना । अणिकां वारी जातां कोणा ।
त्याच्या पापें जाणा । ठेंगणा महा मेरु ॥ ४ ॥
तया दंडी यमदूत । जाले तयाचे अंकित ।
तुका ह्मणे व्रत । एकादशी चुकलीया ॥ ५ ॥

॥ ३१३ ॥

करवितां व्रत अर्धें पुण्य लाभे । मोडवितां दोघे नरका जाती ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ शुद्धबुद्धि होये दोघां एक मान । चोरासवें कोण जिवें राखे ॥ ध्रु ॥
आपुलें देऊनी आपुला चि घात । न करावा थीत जाणोनियां ॥२॥
देऊनियां वेच धाडी वाराणसी । नेदावें चोरासि चंद्रबळ ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे तप तीर्थ व्रत याग । भक्ति हे मारग मोडूं नये ॥ ४ ॥

॥ ३१४ ॥

इनामाची भरली पेठ । वाहाती दाट मारग ॥ १ ॥

१ पं. भक्षितो.–२ पं. दोघां होय.

॥ ध्रु. ॥ अवघेची येती वाण । अवघे शकुन लाभाचे ॥ ध्रु ॥
अडचणी त्या केल्या दुरी । देण्या उरी घेण्याच्या ॥ २ ॥
तुका ह्मणे जोडी जाली । ते आपुली आपणा ॥ ३ ॥

॥ ३१५ ॥

वेदाचें गव्हर न कळे पाठकां । अधिकार लोकां नाहीं येरां ॥ १ ॥
॥ ध्रु ॥ विठोबाचें नाम सुलभ सोपारें । तारी एक सरे भवसिंधु ॥ ध्रु ॥
जाणत्या असाध्य मंत्र तंत्र काळ । येर तो सकळ मूढ लोक ॥ २ ॥
तुका ह्मणे विधि निषेध लोपला । उच्छेद या जाला मारगाचा ॥ ३ ॥

॥ ३१६ ॥

विधीनें सेवन । विषयत्यागातें समान ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ मुख्य धर्म देव चित्तीं । आदि अवसान अंतीं ॥ ध्रु ॥
बहु अतिशय खोटा । तर्कें होती बहु वाटा ॥ २ ॥
तुका ह्मणे भावें । कृपा करीजेते देवें ॥ ३ ॥

॥ ३१७ ॥

येथीचिया अळंकारें । काय खरें पूजन ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ वैकुंठींच्या लावूं वाटा । सर्व साटा ते ठायीं ॥ ध्रु ॥
येथीचिया नाशवंतें । काय रितें चाळवूं ॥ २ ॥
तुका ह्मणे वैष्णव जन । माझे गण समुदाय ॥ ३ ॥

॥ ३१८ ॥

उजळावया आलों वाटा । खरा खोटा निवाड ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ बोलविले बोल बोलें । धनीविठ्ठला सन्निध ॥ ध्रु ॥
तरी मनीं नाहीं शंका । बळें एका स्वामीच्या ॥ २ ॥

तुका ह्मणे नये आह्मां । पुढें कामा गबाळ ॥ ३ ॥

॥ ३१९ ॥

बोलावें तें धर्मा मिळे । बरे डोळे उघडूनि ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ काशासाठीं खावें शेण । जेणें जन थुंकी तें ॥ ध्रु ॥
दुजें ऐसें काय बळी । जें या जाळी अग्नीसि ॥ २ ॥
तुका ह्मणे शूर रणीं । गांढें मनीं बुरबुरी ॥ ३ ॥

॥ ३२० ॥

बरा कुणबी केलों । नाहीं तरि दंभेंचि असतों मेलों ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ भलें केलें देवराया । नाचे तुका लागे पायां ॥ ध्रु ॥
विद्या असती कांहीं । तरी पडतों अपायीं ॥ २ ॥
सेवा चुकतों संताची । नागवण हे फुकाची ॥ ३ ॥
गर्व होता ताठा । जातों यमपंथें वाटा ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे थोरपणें । नरक होती अभिमानें ॥ ५ ॥

॥ ३२१ ॥

दाता नारायण । स्वयें भोगिता आपण ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ आतां काय उरलें वाचे । पुढें शब्द बोलायाचे ॥ ध्रु ॥
देखती जे डोळे । रूप आपुलें तें खेळे ॥ २ ॥
तुका ह्मणे नाद । जाला अवघा गोविंद ॥ ३ ॥

॥ ३२२ ॥

कृपा करूनी देवा । मज साच तें दाखवा ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ तुह्मी दयावंत कैसे । कीर्ति जगामाजी वसे ॥ ध्रु ॥
पाहोनियां डोळां । हातीं ओढवाल काळा ॥ २ ॥

१ पं. असे.

तुका ह्मणे देवा । माझा करावा कुठावा[1] ॥ ३ ॥

॥ ३२३ ॥

ठायींची ओळखी । येईल टाकूं टाका सुखीं ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ तुमचा जाईल ईमान । माझें कपाळीं पतन ॥ ध्रु ॥
ठेविला तो ठेवा । अभिळाषें बुडवावा ॥ २ ॥
मनीं न विचारा । तुका ह्मणे हे दातारा ॥ ३ ॥

॥ ३२४ ॥

तझें वर्म ठावें । माझ्या पाडियेलें भावें ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ रूप कासवाचे परी । धरूनि रोहेन[2] अंतरीं ॥ ध्रु ॥
नेदी होऊं तुटी । मेळवीन दृष्टादृष्टी ॥ २ ॥
तुका ह्मणे देवा । चिंतन ते तुझी सेवा ॥ ३ ॥

॥ ३२५ ॥

गहूं एकजाती । परी त्या पाधाणी नासिती ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ वर्म जाणावें तें सार । कोठें काय थोडें फार ॥ ध्रु ॥
कमाईच्या सारें । जाति दाविती प्रकार ॥ २ ॥
तुका ह्मणे मोल । गुणा मिथ्या फिके बोल ॥ ३ ॥

॥ ३२६ ॥

पुण्यवंत व्हावें । घेतां सज्जनांचीं नांवें ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ नेघे माँझे[3] वाचे तुटी । महा लाभ फुकासाठी ॥ ध्रु ॥
विश्रांतीचा ठाव । पायीं संतांचिया भाव ॥ २ ॥
तुकाँ[4] ह्मणे पापें । जाती संतांचिया जपें ॥ ३ ॥

१पं. कुडावा.–२ पं. राहिलों.–३ पं. माझी वाचा.–४ दे. त. तुका ह्मणे जपें संताचिया पापें

॥ ३२७ ॥

देव होईजेते देवाचे संगती । पतन पंगती जगाचिया ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ दोहींकडे दोन्ही वाहातील वाटा । करितील सांटा आपुलाला ॥ ध्रु ॥
दाखविले परी नाहीं वर्जिजेतां । आला तो तो चित्ता भाग भरा ॥ २ ॥
तुका ह्मणे अंगीं आवडीचें बळ । उपदेश मूळबीजमात्र ॥ ३ ॥

॥ ३२८ ॥

शोधिसील मूळें । त्याचें करीसी वाटोळें ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ ऐसे संतांचे बोभाट । तुझे बहु जाले तट ॥ ध्रु ॥
लौकिका बाहेरी । घाली रौखीं जया घरीं ॥ २ ॥
तुका ह्मणे गुण । तुझा लागलिया शून्य ॥ ३ ॥

॥ ३२९ ॥

वैद्यं वाचविती जीवा । तरी कोण ध्यातें देवा ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ काय जाणों कैसी परी । प्रारब्ध तें ठेवीं उरी ॥ ध्रु ॥ *
नवसें कन्यापुत्र होती । तरि कां करणें लागे पती ॥ २ ॥
जाणे हा विचार । स्वामी तुकयाचा दातार ॥ ३ ॥

॥ ३३० ॥

मारगी बहुत । या चि गेले साधुसंत ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ नका जाऊं आडराणें । ऐसीं गर्जती पुराणें ॥ ध्रु ॥
चोखाळिल्या वाटा । न लगे पुसाव्या धोपटा ॥ २ ॥
झळकंती पताका । गरुड टके ह्मणे तुका ॥ ३ ॥

---

१ पं. होईजेंते.—२ पं. देवाचिया.—३ पं. घरी.—४ दे. त. वैद. * पं. "अंगीं दैवत संचरे । मग तेथें काय उरे"। हें कडवें जास्त आहे.—५ पं. ऐसी गर्जती पुराणें । नका जाऊं आड राणें.

॥ ३३१ ॥

कार्तिकीचा सोहळा । चला जाऊं पाहूं डोळां ।
आलें वैकुंठ जवळां । संन्निध पंढरिये ॥ १ ॥
॥ धु. ॥ पीक पिकलें घुमरी । प्रेम न समाये अंबरीं ।
अवघी मातली पंढरी । घरोघरीं सुकाळ ॥ ध्रु ॥
चालती स्थिर स्थिर । गरुड टकयांचे भार ।
गर्जती गंभीर । टाळ श्रुति मृदंग ॥ २ ॥
मिळालिया भद्रजाती । कैशा आनंदें डुलती ।
शूर उठावती । एका एक आगळे ॥ ३ ॥
नामामृत कल्लोळ । वृंदें कोंदलीं सकळ ।
आलें वैष्णवदळ । कळिकाळ कांपती ॥ ४ ॥
आस करिती ब्रह्मादिक । देखुनि वाळवंटींचें सुख ।
धन्य धन्य मृत्युलोक । ह्मणती भाँग्याचे कैसे ॥ ५ ॥
मरण मुक्ति वाराणसी । पितृऋण गया नासी ।
उधार नाहीं पंढरीसि । पायापाशीं विठोबाच्या ॥ ६ ॥
तुका ह्मणे आतां । काय करणें आह्मां चिंता ।
सकळ सिद्धींचा दाता । तो सर्वथा नुपेक्षी ॥ ७ ॥

॥ ३३२ ॥

जया दोषां परीहार । नाहीं नाहीं धुंडितां शास्त्र ।
ते हरती अपार । पंढरपुर देखिलिया ॥ १ ॥
॥ धु. ॥ धन्य धन्य भीमातीर । चंद्रभागा सरोवर ।

---

१ पं. पंढरीये सन्निध.—२ पं. डुल्लती —३ पं. भाग्याचा केसा.

पद्मोतीर्थी विठ्ठल वीर । क्रीडास्थळ वेणुनादीं ॥ ध्रु ॥
सकळतीर्थांचें माहेर । भूवैकुंठ निर्विकार ।
होतो नामाचा गजर । असुरकाळ कांपती ॥ २ ॥
नाहीं उपमा द्यावया । सम तुल्य आणिका ठाया ।
धन्य भाग्य जयां । जे पंढरपूर देखती ॥ ३ ॥
उपजोनि संसारीं । एकवेळ पाहें पा पंढरी ।
महा दोषां कैंची उरी । देवभक्त देखिलिया ॥ ४ ॥
ऐसी विष्णूची नगरी । चतुर्भुज नर नारी ।
सुदर्शन घरटी करी । रीग न पुरे कळिकाळा ॥ ५ ॥
तें सुख वर्णावया गति । एवढी कैंची मज मति ।
जे पंढरपुरा जाती । ते पावती वैकुंठ ॥ ६ ॥
तुका ह्मणे या शब्दाचा । जया विश्वास नाहीं साचा ।
अधम जन्मांतरिचा । तया पंढरी नावडे ॥ ७ ॥

॥ ३३३ ॥

एक नेणतां नाडलीं । एकां जाणिवेची भुली ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ बोलों नेणें मुकें । वेडें वाचाळ काय निकें ॥ ध्रु ॥
दोहीं सवा नाड । विहीर एकीकडे आड ॥ २ ॥
तुका ह्मणे कर्म । तुझें कळों नेदी वर्म ॥ ३ ॥

॥ ३३४ ॥

ह्मणवितों दास । मज एवढी च आस ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ परी तें अंगीं नाहीं वर्म । करीं आपुला तूं धर्म ॥ ध्रु ॥

१पं. पद्माळेसी.–२ पं. वेणुनाद.–३ पं. पंढरी.–४पं. पाहे पंढरी.–५पं. एवढी च मज आस.

बडबडितों तोंडें । रितें भावेंविण घेंडें ॥ २ ॥
तुका ह्मणे बरा । दावूं जाणतों पसारा ॥ ३ ॥

॥ ३३५ ॥

पूजा समाधानें[1] । अतिशयें वोंढे सीण ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ हें तों जाणां तुह्मी संत । आहे बोलिली ते नीत ॥ ध्रु ॥
पाहिजे तें केलें । सहज प्रसंगीं घडलें ॥ २ ॥
तुका ह्मणे माथा । पायीं ठेवीं तुह्मां संतां ॥ ३ ॥

॥ ३३६ ॥

स्वप्नींचिया गोष्टी । मज धरिलें होतें वेठी ।
जालिया सेवटीं[3] । जालें लटिकें सकळ ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ वायां भाकिली करुणा । मूळ पावावया सिणा ।
राव रंक राणा । कैंचे स्थानावरि आहे ॥ ध्रु ॥
सोसिलें तें अंगें । खरें होतें नव्हतां जागें ।
अनुभव ही सांगे । दुःखें डोळे उघडीले ॥ २ ॥
तुका ह्मणे संतीं । सावचित केलें अंतीं ।
नाहीं तरि होती । टाळी बैसोनि राहिली ॥ ३ ॥

॥ ३३७ ॥

आसुरी स्वभाव निर्दय अंतर । मानसीं निष्ठुर अतिवादी ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ याति कुळ येथें असे अप्रमाण । गुणाचें कारण असे अंगीं ॥ध्रु॥
काळकुट पितळ सोनें शुद्ध रंग । अंगाचेंच अंग साक्षी देतें ॥ २ ॥
तुका ह्मणे बरी जातीसवें भेटी । नवनीत पोटीं सांटविलें ॥ ३ ॥

१ पं. समाधान.—२ पं. वाटे.—३ पं. सेवटी.

॥ ३३८ ॥

बाळपणीं हरि । खेळे मथुरेमाझारी ।
पायीं घागरिया सरी । कडदोरा वांकी ।
मुख पाहे माता । सुख न माये चित्ता ।
धन्य मानव संचिता । वोडवलें आजि ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ बाळ चांगलें वो । बाळ चांगलें वो ।
ह्मणतां चांगलें । वेळ लागे तया बोलें ।
जीवापरीस तें वाल्हें । मज आवडतें ॥ ध्रु ॥
मिळोनियां याती । येती नारी कुमारी बहुती ।
नाहीं आठव त्या चित्तीं । देहभाव कांहीं ।
विसरल्या घरें । तान्हीं पारठीं लेकुरें ।
धाक सांडोनियां येरें । तान भूक नाहीं ॥ २ ॥
एकी असतील घरीं । चित्त तयापासीं परी ।
वेगीं करोनि वोसरी । तेथें जाऊं पाहे ।
लाज सांडियेली वोज । नाहीं फजितीचें काज ।
सुख सांडोनियां सेज । तेथें धाव घाली ॥ ३ ॥
वेधियेल्या बाळा । नर नारी या सकळा ।
बाळा खेळवी अबला । त्याही विसरल्या ।
कुमर कुमारी । नाभाव हा शरीरीं ।
दृष्टी न फिरे माघारी । तया देखतां हे ॥ ४ ॥
वैरभाव नाहीं । आप पर कोणीं कांहीं ।

शोक मोह दुःख ठायीं । तया निरसलीं ।
तुका ह्मणे सुखी । केलीं आपणासारिखीं ।
स्वामी माझा कवतुकें । बाळवेषें खेळे ॥ ५ ॥

॥ ३३९ ॥

अशोकाच्यां बनीं सीता शोक करी ।
कांहो अंतरले रघुनाथ दुरी ।
येउनि गुंफेमाजी दुष्टें केली चोरी।
कांहीं मज आणिलें अवघड लंकापुरी ॥१ ॥
॥ ध्रु. ॥ सांगा वो त्रीजटे सखिये ऐसी मात ।
देईल कां नेदी भेटी रघुनाथ ।
मन उताविळ जाला दुरी पंथ ।
राहों न सके प्राण माझा कुडी आंत ॥ ध्रु ॥
काय दुष्ट आचरण होतें म्यां केलें ।
तीर्थ व्रत होतें कवणाचें भंगीलें ।
गाईवत्सा पत्नीपुरुषा विघाडिलें ।
न कळे वो संचित चरण अंतरले ॥ २ ॥
नाडियेलें आशा मृगकांतिसोनें ।
धाडिलें रघुनाथा पाठिलागे तेणें ।
उलंघिली आज्ञा माव काय मी जाणें ।
देखुनी सूनाट घेउनि आलें सुनें ॥ ३ ॥

---

१ पं. त. वासुगीच्या.

नाहीं मूळ मारग लाग अणीक सोये ।
एकाविण नामें रघुनाथाच्या माये ।
उपटी पक्षिया एक देउनि पाये । उदकवेढ्यामध्यें तेथें चाले काये ॥ ४ ॥
जनकाची नंदिनी दुःखें ग्लानी थोरी। चुकली कुरंगिणी मेळा तैशा परी ॥
संमोखी त्रीजटा स्थिर स्थिर वो करी । घेइल तुकयास्वामी राम लंकापुरी ॥ ५ ॥

॥ ३४० ॥

वीट नेघे ऐसें रांधा । जेणें बाधा उपजे ना ॥ १ ॥
॥ धु. ॥ तरी च तें गोड राहे । निरें पाहे स्वयंभ ॥ ध्रु ॥
आणिकां गुणां पोटीं वाव । दावी भाव आपुला ॥ २ ॥
तुका ह्मणे शुद्ध जाती । ते मागुती परतेना ॥ ३ ॥

॥ ३४१ ॥

नव्हतों सावचित । तेणें अंतरलें हित ॥ १ ॥
॥ धु. ॥ पडिलां नामाचा विसर । वाढविला संवसार ॥ ध्रु ॥
लटिक्याचे पुरीं । वाहोनियां गेलों दुरी ॥ २ ॥
तुका ह्मणे नाव । आह्मां सांपडला भाव ॥ ३ ॥

॥ ३४२ ॥

अन्नाच्या परिमळें जरि जाय भूक । तरि कां हे पाक घरोघरीं ॥ १ ॥
॥ धु. ॥ आपुलालें तुह्मी करा रे स्वहित । वाचे स्मरा नित्य राम राम ॥ध्रु॥
देखोनि जीवन जरि जाय तान । तरि कां सांटवण घरोघरीं ॥ २ ॥
देखोनियां छाया सुख न पवीजे । जंव न बैसीजे तया तळीं ॥ ३ ॥

हितें तरी होय गातां अईकतां । जरि राहे चित्ता दृढ भाव ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे होसी भावें चि तूं मुक्त । काय करिसी युक्त जाणिवेची ॥ ५ ॥

॥ ३४३ ॥

काय उणें आह्मां विठोबाचे पाईं । नाहीं ऐसें कांई येथें एक ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ तें[3] हें भोंवतालें ठायीं वांटूं मन । बराडी करून दारोदारीं ॥ ध्रु ॥
कोण बळी माझ्या विठोबा वेगळा । आणीक आगळा दुजा सांगा ॥ २ ॥
तुका ह्मणे मोक्ष विठोबाचे गांवीं । फुकाचीं लुटावीं भांडारें तीं ॥ ३ ॥

॥ ३४४ ॥

सेवितों रस तो वांटितों आणिकां । घ्या रे होऊं नका राणभरी ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ विटेवरी ज्याचीं पाउलें समान । तो चि एक दानशूर दाता ॥ ध्रु ॥
मनाचे संकल्प पाववील सिद्धी । जरी राहे बुद्धी याचे पायीं ॥ २ ॥
तुका ह्मणे मज धाडिलें निरोपा । मारग हा सोपा सुखरूप ॥ ३ ॥

॥ ३४५ ॥

ऐसे ऐसियानें भेटती ते साधु । ज्याच्या दरशनें तुटे भवबंदु ।
जे कां सच्चिदानंदीं नित्यानंदु । जे कां मोक्षसिद्धी तीर्थ वंदू रे ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ भाव सर्वकारण मूळ बंदु । सदा समबुद्धि नास्तिक्यभेदु ।
भूतकृपा मोडीं द्वेषकंदु । शत्रु मित्र पुत्र सम करीं बंधु रे ॥ ध्रु ॥
मन बुद्धि काया वाचा शुद्ध करीं । रूप सर्वत्र देखोनि नमस्कारीं ।
लघुत्व सर्वभावें अंगीकारीं । सांडीमांडी मीतूंपण ऐसी थोरी रे ॥ २ ॥
अर्थकामचाड नाहीं चिंत्ता । मानामान मोह माया मिथ्या ।
वर्ते समाधानीं जाणोनि नेणता । साधु भेट देती तया अवचिता रे ॥ ३ ॥

---

१ पं. सुख.–२ पं. कांहीं.–३ पं. तों.–४ पं. सेवितों हा रस.–५ पं. बंधु.–६ दे. नास्ति भेदु.–७ दे. चिंता.

मनीं दृढ धरीं विश्वास । नाहीं सांडीमांडीचा सायास ।
साधुदर्शन नित्यकाळ त्यास । तुका ह्मणे जो विटला जाणीवेस रे ॥४॥

॥ ३४६ ॥

भवसागर तरतां । कां रे करितसां चिंता ।
पैल उभा दाता । कटीं कर ठेवुनियां ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ त्याचे पायीं घाला मिठी । मोल नेघे जगजेठी ।
भावा एका साठीं । खांदां वाहे आपुल्या ॥ ध्रु ॥
सुखें करावा संसार । परि न संडावे दोन्ही वार ।
दया क्षमा घर । चोजवीत येतील ॥ २ ॥
भुक्तिमुक्तीची चिंता । नाहीं दैन्य दरिद्रता ।
तुका ह्मणे दाता । पांडुरंग वोळगिल्या ॥ ३ ॥

॥ ३४७ ॥

जें[1] कां रंजलें गांजलें । त्यासि ह्मणे जो आपुलें ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ तो चि साधु ओळखावा । देव तेथें चि जाणावा॥ध्रु॥
मृदु सबाह्य नवनीत । तैसें सज्जनाचें चित्त ॥ २ ॥
ज्यासि आपंगिता नाहीं । त्यासि धरी जो ह्रदयीं ॥ ३ ॥
दयां करणें जे पुत्रासी । ते चि दासा आणि दासी ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे सांगूं किती । तो चि भगवंताची मूर्ती ॥ ५ ॥

॥ ३४८ ॥

याजसाठीं भक्ति । जगीं रूढवावया ख्याति ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ नाहीं तरी कोठें दुजें । आहे बोलाया सहजें ॥ ध्रु ॥

१ पं. जे का रंजले गांजले । त्यांसिह्मणे जो आपुले ॥; –२ पं. वाढवाया.

गौरव यासाटीं । स्वामिसेवेची कसोटी ॥ २ ॥
तुका ह्मणे अळंकारा । देवभक्त लोकीं खरा ॥ ३ ॥

॥ ३४९ ॥

अमंगळ वाणी । नये ऐकों ते कानीं ॥ १ ॥
॥ धु. ॥ जो हे दूषी हरिची कथा । त्यासि क्षयरोगव्यथा ॥ ध्रु ॥
याति वर्ण श्रेष्ठ । परितो चांडाळ पापिष्ठ ॥ २ ॥
तुका ह्मणे पाप । माय नावडे ज्या बाप ॥ ३ ॥

॥ ३५० ॥

कैसा सिंदळीचा । नव्हे ऐसी ज्याची वाचा ॥ १ ॥
॥ धु. ॥ वाचे नुच्चारी गोविंदा । सदा करी परनिंदा ॥ ध्रु ॥
कैसा निरयगांवा । जाऊं न पवे विसावा ॥ २ ॥
तुका ह्मणे दंड । कैसा न पवे तो लंड ॥ ३ ॥

॥ ३५१ ॥

आचरणा ठाव । नाहीं अंगीं स्वता भाव ॥ १ ॥
॥ धु. ॥ करवी आणिकांचे घात । खोडी काढूनि पंडित ॥ ध्रु ॥
श्वानाचियापरी । मिष्टान्नासि विटाळ करी ॥ २ ॥
तुका ह्मणे ऐसा । सटवे चि ना पांचा दिसां ॥ ३ ॥

॥ ३५२ ॥

गर्भाचें धारण । तिनें वागविला सिण ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ व्याली कुऱ्हाडीचा दांडा । वर न घली च तोंडा ॥ ध्रु ॥
उपजला काळ । कुळा लाविला विटाळ ॥ २ ॥
तुका ह्मणे जाय । नरका अभक्ताची माय ॥ ३ ॥

पं. गौरवावया.–

॥ ३५३ ॥

पतनासि जे नेती । तिचा खोटा स्नेह प्रीती ॥ १ ॥

॥ ध्रु. ॥ विधीपुरतें कारण । बहु वारावें वचन ॥ ध्रु ॥

सर्वस्वासि नाडी । ऐसी लाघवाची बेडी ॥ २ ॥

तुका ह्मणे दुरी । राखतां हे तों ची बरी ॥ ३ ॥

॥ ३५४ ॥

देव आड जाला । तो भोगिता मी उगला ।
अवघा निवारला । शीण शुभाअशुभाचा ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ जीवशिवाचें भातुकें[१] । केलें क्रीडाया कौतुकें ।
कैचीं येथें लोकें । हा आभास अनित्य ॥ ध्रु ॥
विष्णुमय खरें जग । येथें लागतसे लाग ।
वांटिले विभाग । वर्णधर्म हा खेळ तयांचा[*] ॥ २ ॥
अवघी एकाची च वीणें[२] । तेथें कैचें भिन्नाभिन्न ।
वेदपुरुष नारायण । तेणें केला निवाडा ॥ ३ ॥
प्रसादाचा रस । तुका लाधला सौरस ।
पायापाशीं वास । निकट नव्हे निराळा[३] ॥ ४ ॥

॥ ३५५ ॥

मंबाजी गोसावी यांनीं स्वामीस पीडा केली--अभंग

न सोडीं[४] न सोडीं न सोडीं । विठोबा चरण न सोडीं ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ ॥ भलतें जड पडो भारी । जीवावरी आगोज ॥ ध्रु ॥

---

१ पं. होतें कवतुकें.—२ पं. विईण.— ३ पं. निरोपी.—४ पं. नसोडी न सोडी ।.—* पं. हाशब्द नाहीं.

शतखंड देह शस्त्रधारी । करितां परी न भीयें ॥ २ ॥
तुका ह्मणे केली आधीं । दृढ बुद्धी सावध ॥ ३ ॥

॥ ३५६ ॥

बरवें बरवें केलें विठोबा बरवें । पाँहोनि आंत क्षमा अंगी कांटीवरी मारविलें ॥ १ ॥ ॥ ध्रु. ॥
शिव्या गाळी नीत नाहीं । बहु फार विटांबिलें ॥ २ ॥
तुका ह्मणे क्रोधा हातीं । सोडवूनि घेतलें रे ॥ ३ ॥

॥ ३५७ ॥

पावेॅलों पावलों । देवा पावलों रे ॥ १ ॥ ध्रु. ॥
बरवें संचित होतें तैसें जालें रे । आतां काय बोलों रे ॥ २ ॥
सोज्ज्वळ कंटकवाटा भावें करूं गेलों रे । तुका ह्मणे करूनि वेगळा केलों रे ॥ ३ ॥

॥ ३५८ ॥

कां होती कां होती । देवा एवढी फजीती ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ मुळीं वर्म नसतों चुकलों । तो मी ऐसें चित्तीं ॥ ध्रु ॥
होणार होऊनि गेलें । मिथ्या आतां खंती रे ॥ २ ॥
तुका ह्मणे पुरे आतां । दुर्जनाची संगती रे* ॥ ३ ॥

॥ ३५९ ॥

सोडवा सोडवा । सोडवा हो अनंता ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ तुजविण ऐसा । कोण दुजा प्राणदाता ॥ ध्रु ॥

१पं. पाहोनियां.–२ त. पावलों पावलों पावलों.–३ पं नसतें.–४ पं. खंती.–५ पं. सोडवा सोडवा हो अनंता. । त. सोडवा सोडवा सोडवा । सोडवा हो अनंता. –*पं. हा शब्द नाहीं.

कोणा लाज नेणां ऐसें[1] । आणिकां शरण ओंह्मी जातां ॥ २ ॥
तुका ह्मणे सखया । माझ्या रखुमाईच्या कांता ॥ ३ ॥

॥ ३६० ॥

पुत्राची वारतां[3] । शुभ ऐके जेवीं माता ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ तैसें राहो माझें मन । गातां ऐकतां हरिगुण ॥ ध्रु ॥
नादें लुब्ध जाला मृग । देह विसरला अंग ॥ २ ॥
तुका ह्मणे पाहे । कासवीचें पिलें माये ॥ ३ ॥

॥ ३६१ ॥

ध्यानी योगीराज बैसले कपाटीं । लागे पाठोवांठीं[4] तयांचिया ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ तान भुक त्यांचें राखे शीत उष्ण । जाले उदासीन देहभाव ॥ ध्रु ॥
कोण सखें तयां आणीक सोयरें[5] । असे त्यां दुसरें हरीविण ॥ २ ॥
कोण सुख त्यांच्या जीवासि आनंद । नाहीं राज्यमद घडी तयां ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे विष अमृता समान । कृपा नारायण करितां होय ॥ ४ ॥

॥ ३६२ ॥

न व्हावें तें जालें देखिंयेले[6] पाय । आतां फिरूं काय मागें देवा ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ बहु दिस होतों करीत हे आस । तें आलें सायासें फळ आजि ॥ ध्रु ॥
कोठवरि जिणें संसाराच्या[7] आशा । उगवो हा फांसा येथूनियां ॥ २ ॥
बुडालीं तयांचा मूळ ना मारग । लागे[8] तो लाग सांडूनियां ॥ ३ ॥
पुढें उलंघितां दुःखाचे डोंगर । नाहीं अंतपार गर्भवासा ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे कास धरीन पीतांबरीं । तूं भवसागरीं तारूं देवा ॥ ५ ॥

---

१ पं. ऐसी.—२ पं. तुह्मी.—३ दे. त. वार्ता.—४ पं. पाटोवाटी.—५ पं. सोइरें.—६ पं. देखिले हे.—७ पं. संसाराची.—८ पं. लागला तो लाग सोडूनियां.

॥ ३६३ ॥

वैकुंठा जावया तपाचे सायास । करणें जीवा नास न लगे कांहीं ॥ १ ॥
तया पुंडलिकें केला उपकार । फेडावया[1] भार पृथीवींचा ॥ २ ॥
तुका ह्मणे सोपी केली पायवाट । पंढरी वैकुंठ भूमीवरी ॥ ३ ॥

॥ ३६४ ॥

शोकें शोक वाढे । हिमतीचे धीर गाढे ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ येथें केले नव्हे काई । लंडीपण खोटें भाई ॥ ध्रु ॥
करिती होया होय । परी नव्हे कोणी साह्य ॥ २ ॥
तुका ह्मणे घडी । साधिलिया एक थोडी ॥ ३ ॥

॥ ३६५ ॥

ह्मणउनी खेळ मांडियेला ऐसा । नाहीं कोणी दिशा वर्जीयेली ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ मांझिया[2] गोतें हें वसलें सकळ । न देखिजे मूळ विटाळाचें ॥ ध्रु ॥
करूनि ओळखी दिली एकसरें । न देखों दुसरें विषमासी ॥ २ ॥
तुका ह्मणे नाहीं काळापाशीं गोवा । स्थिति मति देवा वांचूनियां ॥ ३ ॥

॥ ३६६ ॥

वैष्णव तो जया । अवघी देवावरी माया ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ नाहीं आणीक प्रमाण । तन धन तृण जन ॥ ध्रु ॥
पडतां जड भारी । नेमा न टळे निर्यारीं[3] ॥ २ ॥
तुका ह्मणे याती । हो का तयाची भलती ॥ ३ ॥

३६७ ॥

करोत तपादि साधनें । कोणी सांधो[4] गोरांजनें ॥ १ ॥

---

१ पं. हरावया.—२ पं. माझिया गोतें वसलें सकळ.—३ पं. निर्धारी.—४ पं. साधोत.

॥ ध्रु. ॥ आह्मी न वर्जों तया वाटा । नाचूं पंढरीचोहटां ॥ ध्रु ॥
पावोत आत्मस्थिति । कोणी[1] ह्मणोत उत्तम मुक्ति ॥ २ ॥
तुका ह्मणे छंद । आह्मां हरिच्या दासां निंद्य ॥ ३ ॥

॥ स्वामीस सद्गुरूची कृपा जाली—अभंग ४.

॥ ३६८ ॥

सद्गुरुरायें कृपा मज केली । परी नाहीं घडली सेवा कांहीं ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ सांपडविलें वाटे जातां गंगास्नाना । मस्तकीं तो जाणा ठेविला कर ॥ ध्रु ॥
भोजना मागती तूप पावशेर । पडिला विसर स्वप्नामाजी ॥ २ ॥
कांहीं कळे उपजला अंतराय । ह्मणोनियां काय त्वरा जाली ॥ ३ ॥
राघवचैतन्य केशवचैतन्य । सांगितली खुण माळिकेची ॥ ४ ॥
बाबाजी ओंपलें[2] सांगितलें नाम । मंत्र दिला राम कृष्ण हरि ॥ ५ ॥
माघशुद्ध दशमी पाहुनि गुरुवार । केला अंगीकार तुका ह्मणे ॥ ६ ॥

॥ ३६९ ॥

माझिये मनींचा जाणोनियां भाव । तो करी उपाव गुरुराजा[3] ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ आवडीचा मंत्र सांगितला सोपा । जेणें नव्हे गुंपा[4] कांहीं कोठें ॥ ध्रु ॥
जाती पुढें एकं उतरले पार । हा भवसागर साधुसंत ॥ २ ॥
जाणत्या नेणत्या ज्या जैसी आवडी । उतार सांगडी तांपे पेटीं ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे मज दावियेला तारू । कृपेचा सागरु पांडुरंग ॥ ४ ॥

॥ ३७० ॥

घालुनियां भार राहिलों निश्चिंतीं । निरविलें संतीं विठोबासि ॥ १ ॥

---

१ पं कोणी उत्तम ह्मणोत मुक्ति.—२ पं. आपण.—३ पं. गुरुरावो.—४ पं. गुंफा.

॥ ध्रु. ॥ लावूनियां हातें कुरवाळिला माथा। सांगितलें चिंता न करावी ॥ध्रु॥
कटीं कर सम चरण साजिरे । राहिला भीवरे तीरीं उभा ॥ २ ॥
खुंटले सायास आणिकि या जीवा । धरिले केशवा पाय तुझे ॥ ३ ॥
तुज वांटे आतां तें करीं अनंता । तुका ह्मणे संता लाज माझी ॥ ४ ॥

॥ ३७१ ॥

माझिये मनींचा जाणा हा निर्धार । जिवासि उदार जालों आतां ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ तुजविण दुजें न धरीं आणिका[1] । भय लज्जा शंका टाकियेली ॥ध्रु॥
ठायींचा संबंध तुज मज होता । विशेष अनंता केला संतीं ॥ २ ॥
जीवभाव तुझ्या ठेवियेला पायीं । हें[2] चि आतां नाहीं लाज तुह्मां ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे संतीं घातला हावाला । न सोडीं विठ्ठला पाय आतां[3] ॥ ४ ॥

॥ ३७२ ॥ ॥ ४ ॥

देव सखा जरी । जग अवघें कृपा करी ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ ऐसा असोनि अनुभव । कासाविस होती जीव ॥ ध्रु ॥
देवाची जतन । तया बाधूं न शके अग्न ॥ २ ॥
तुका ह्मणे हरी । प्रऱ्हादासि यत्न करी ॥ ३ ॥

॥ ३७३ ॥

भले ह्मणवितां[4] संतांचे सेवक । आइत्याची भीक सुखरूप ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ ठसावितां बहु लागती सायास । चुकल्या घडे नास अल्प वर्म ॥ ध्रु ॥
पाकसिद्धी लागे संचित आइतें । घडतां सोई तें तेव्हां गोड ॥ २ ॥
तुका ह्मणे बरे सांगतां चि गोष्टी । रणभूमि दृष्टी न पडे तों ॥ ३ ॥

---

१ पं. आणीक.--२ पं. त. हे.—३ पं. तुझे.—४ दे. क. भणावितां.

॥ ३७४ ॥

संतसमागम एखादिया परी । राहावें त्याचे द्वारीं श्वानयाती ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ तेथें रामनाम होईल श्रवण । घडेल भोजन उच्छिष्टाचें ॥ ध्रु ॥
कामारी बटीक सेवेचे सेवक । दीनेपण रंक तेथें भलें ॥ २ ॥
तुका ह्मणे सर्व सुख त्या संगती । घडेल पंगती संतांचिया ॥ ३ ॥

॥ ३७५ ॥

एकली राणागोविंदा सवें । गेलें ठावें तें जालें ॥ १ ॥
॥ध्रु.॥ मज न ह्मणा न ह्मणा शिंदळी । नाहीं विषम जवळीं आतळलें ॥ध्रु॥
नव्हती देखिली म्यां वाट । ह्मणोनि हा धीट संग केला ॥ २ ॥
भेणें मिठी दिधली गळां । सेजे जवळ दडालें ॥ ३ ॥
सलगी धरी पयोधर । साहाती करमुर सवें ॥ ४ ॥
आहेव मी गर्भीणपणें । हें सांगणें कां लागे ॥ ५ ॥
तुका ह्मणे सेवटा नेलें । संपादिलें उभयतां ॥ ६ ॥
होतें बहुत हें दिवस मानसीं । आजि नवस हे फळले नवसीं ।

॥ ३७६ ॥

व्हावी भेटी ते जाली गोविंदासीं । आतां सेवा करीन निश्चयेसीं वो ॥ १
॥ ध्रु. ॥ स्थिरं स्थिर मंज चि साहे करा । बहु कष्ट सोसिल्या येरझारा ।
येथें आड मज न साहवि वारा । देऊनि कपाट आलें तें दुसरें वारा वो ॥ध्रु॥
मूळ सत्ता हे सायासाची जोडी । नेदी वेगळें होऊं एकी घडी ।
नाहीं लौकिक स्मरला आवडी । आतां येणें काळें या वो लोभें वेडी वो ॥२॥
उदयीं उदय साधिला अवकाश । निश्चितीनें निश्चिती सावकाश ।

---

१ पं. घरीं.–२ पं. दीन तेथें रंकपण भलें.–३ पं. मजसीं.

धरिये गोडी बहुत आला रस । तुका ह्मणे हा मागुता न ये दिवस वो॥ ३ ॥

॥ ३७७ ॥

स्वयें सुखाचे जाले अनुभव । एक एकीपाशीं सांगतील भाव ।
अवघ्यां अवघा हा कैसा नवलाव । सर्वसाक्ष तेथें चित्याचा जीव वो ॥१॥
॥ ध्रु. ॥ आपआपणाशीं करिती नवल । परि वादावाद न संडिती बोल ।
एका मेघःशामें जलधर वोल । रसीं उताविळ ह्रदय सखोल वो ॥ ध्रु ॥
एक विषय तो सकळांचा हरि । त्याच्या आवडीनें आवडी इतेरीं[1] ।
अंध बहिर हे प्रेतलोकाचारी[2] । त्यांची कीर्ति गाइली पुराणांतरीं वो ॥ २
स्तुति पराविया मुखें रुचिकर । प्रीतिपात्राच्या गौरवीं आदर ।
परस्परें हें सादरा सादर । योग सज्जनाच्या सुखा नाहीं पार वो ॥ ३ ॥
भक्तिवल्लभ न तुटे चराचरीं । आप्त अनाप्त हे ऐशी ठेवी उरी ।
दुरी जवळी संचिता ऐसें धरी । रंगा रंगा एसें होणें लागे हरि वो ॥ ४ ॥
तुका लाधला हें उच्छिष्ट भोजन । आला बाहेरी प्रेमें वोसंडून ।
पडिलें कानीं त्या जीवाचें जतन । धरियेले एकाभावें ह्रदयीं चरण वो ॥५॥

॥ ३७८ ॥

आजि का वो तूं दिससी दुश्चिती ।
ह्मणी[3] एका मन लगे तुझ्या चित्तीं ।
दिलें ठेवूं तें विसरसी हातीं ।
नेणों काय बैसला हरि चित्तीं वो ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ सर सर परती जालीस आतां भांड ।
कैसें दाखविसी जगासी या तोंड ।

---

१ प. इतरी.–२ दे. प्रेत लोकां चारी.–३ पं. ह्मणे.

व्याली माय ते लाजविली रांड ।
नाहीं थार दो ठायीं जाला खंड वो ॥ ४ ॥
होतें तैसें[१] तें उमटलें वरी ।
बाह्य संपादणी अंतरींची चोरी ।
नाहीं मर्यादा निःसंगें[२] बावरी ।
मनें[३] हें गोविंदीं देह काम करी वो ॥ २ ॥
नाहीं करीत उत्तर कोणासवें ।
पराधीन भोजन दिलें खावें ।
नाहीं अचळ सावरावा ठाँवें[४] ।
देखों[५] उदासीन तुज गे देहभावें[६] वो ॥ ३ ॥
कोठें नेणों हा फावला एकांत ।
सदा किलकिल भोंवतीं बहुत ।
दोघे एकवाटा बोलावया मात ।
नाहीं लाज धरिली दिला हात वो ॥ ५ ॥
करी कवतुक खेळ खेळे कान्हा ।
दावी लाघव भांडवी सासुँसुना[७] ।
परा भक्ति हे शुद्ध तुह्मी जाणा ।
तुका ह्मणे ऐसें कळों यावें जना वो[८] ॥ ६ ॥

॥ ३७९ ॥

भरिला उलंडूनि रिता करी घट । मीस पाणियाचें गोविंदाची चट ।

---

१ पं. होते तैसे उमटले वरी.–२ त. निःशंक.–३ पं. मन हें गोविंदी काम करी वो. –४ दे. त. ठाव.–५ पं. देखोंनुदासीन.–६ दे. देहभावें.–७ दे. सासा.–८ पं. हे.

चाले झडझडां उसंतूनि वाट । पाहे पाळतूनि उभा तो चि नीट वो ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ चाळा लाविंयेले[1] गोप गोपीनाथें। जाणे आवडीचें रूप जेथें तेथें।
दावी बहुतांच्या बहुवेषपंथें । गुणातीतें खेळ मांडियेला येथें वो ॥ ध्रु ॥
मनीं आवडे तें करावें उत्तर । कांहीं निमित्ताचा पाहोनि आधार ।
उगा राहे कां मारिसी कंकर । मात वाढविसी उत्तरा उत्तर वो ॥ २॥
धरिली खोडी दे टाकोनियां मार्गे । न ये विनोद हा कामा मशीं संगें ।
मिठी घालीन या जीवाचिया त्यागें। नाहीं ठाउकीं पडिलीं तुझीं सोंगें रे[2] ॥ ३
सुख अंतरींचें बाह्य ठसठसी । ह्मणे विनोद हा काय सांग यासी ।
तुज मज काय सोयरीक ऐसी । नंदानंदन या थोरपणें जासी रे ॥ ४ ॥
करी कारण तें कळों नेदी कोणा । सुख अंतरींचें बाह्य रंग जांना[3]।
मन मिनलें रे तुका ह्मणे मना । भोग अंतरींचा पावे नारायणा वो ॥ ६ ॥

॥ ३८० ॥

आजि नवल मी आलें येणें राणें । भेटी अवचिती नंदाचिया कान्हें ।
गोवी सांगती वो सकळ ही जन । होतें संचित आणियेलें तेणें वो ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ गेलें होउनि न चले आतां कांहीं। साद घालितां जवळी दुजें नाहीं ।
अंगीं जडला मॆंग[4] उरलें तें कोंई[5] । आतां राखतां गुमान भलें बाई वो ॥ ध्रु ॥
बहुत कामें मज नाहीं आराणूक । एक सारितां तों पुढें उभें एक ।
आजि मी टाकोनि आलें सकळिक । तंव रचिलें आणिक कवॅंतुक[6] वो ॥ २ ॥
चिंता करितां हरिली नारायणें । अंगसंगें मिनॅंतां[7] दोघेजणें ।
सुखें निर्भर जालियें त्याच्या गुणें । तुका ह्मणे खुंटलें येणें जाणें वो ॥ ४ ॥

---

१ पं. लावियेला.—२ पं. वो.—३ पं. जाणा.—४ पं. मेग.—५ पं. कांहीं.—६ पं. कवतुक.—७ पं. आतां.

॥ ३८१ ॥

मै भुली घरजानी बाट । गोरस बेचन आयें हाट ॥ १ ॥

॥ ध्रु. ॥ कान्हा रे मन[1]मोहन लाल । सब ही बिसरूं देखें गोपाल ॥ ध्रु ॥

काहां पग डारूं देख आनेरा । देखें तों सब वोहिन घेरा ॥ २ ॥

हुं तों थकित भैर तुका । भागा रे सब मनका धोका ॥ ३ ॥

॥ ३८२ ॥

हरिबिन रहियां न जाये जिहिरा । कबकी थाडी देखें राहा ॥ १ ॥

॥ ध्रु. ॥ क्या मेरे लौल[2] कवन चुकी भई । क्या मोहिपासिती बेर लगाई ॥ ध्रु ॥

कोई सखी हरी जावे बुलावन । बांर हि डारूं उसपर तन ॥ २ ॥

तुका प्रभु कब देखें पाऊं । पासीं आऊं फेर न जाऊं ॥ ३ ॥

॥ ३८३ ॥

भलो नंदाजीको डिकरो । लाज राखीलीन[3] हमारो ॥ १ ॥

॥ ध्रु. ॥ आगळ आंवो[4] देवजी कान्हा । मैं[5] घरछोडी आहे ह्मना ॥ ध्रु ॥

उनसुं कळना नव्हे[6] तो भला । खसम अहंकार दादुला ॥ २ ॥

तुकाप्रभु परबल[7] हरी । छपी आहे हुं जगाथी न्यारी ॥ ३ ॥

॥ ३८४ ॥

नकां कांहीं उपचार माझ्या शरीरा । करूं[8] न साहती बहु होतो उबारा ।

मनोजन्य व्यथा वेध जाला अंतरा । लवकरी आणा नंदाचिया कुमरों[9] ॥ १ ॥

॥ ध्रु. ॥ सखिया वेशिया तुह्मी प्राणवल्लभा । निवेदिला भाव आर्तभूत या लोभा ।

---

१ पं. मोहन.—२ पं. जाल.—३ पं. राखलीन.—४ पं. आवे. दे. आवि.—५ पं. मे घर छाडी आहे ह्मणा.—६ त. दे. उन्हसुं कळना वेतो भला.—७ दे. पं. परबली.—८ पं. नसा हावे मज बहु होतो उबारा .—९ पं. कुमारा वो.

उमटली अंगीं वो सांवळी प्रभा। साच हे अवस्था कळे मज माझ्या क्षोभा ॥ध्रु॥
नेये कळों नेदावी हे दुजियासि मात । घडावा तयासी उत्कंठा एकांत।
एकाएकीं साक्षी येथें आपुलें चित्त । कोण्या काळें होईल नेणों भाग्य उदित वो*
॥ २ ॥
स्वाद सीण देहभान निद्रा खंडन । पाहिले तटस्छ उन्मळित लोचन
अवघें वोसाऊन उरले ते चरण । तुका ह्मणे दर्शनापें आलें जीवन ॥ ३ ॥

॥ ३८५ ॥

पडिली भुली धांवतें सैराट । छंद गोविंदाचा चोजवितें वाट ।
मागें सांडोनि सकळ बोभाट । वंदीं पदांबुजें ठेवुनि ललाट वो ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ कोणी सांगा या गोविंदाची शुद्धी। होतें[4] वहिलें लपाला आतां खांदीं॥
कोठें आड आली हे देहबुद्धी । धांवा आळवीं करुणा कृपानिधी वो ॥ ध्रु ॥
मागें बहुतांचा अंतरला संग । मुळें जयाचिया तेणें केला त्याग ।
पैहिलें पाहातां तें हरपलें अंग । खुंटली वाट नाहींसें जालें जग वो ॥ २ ॥
शोकें वियोग घडला सकळांचा । गेल्या शरण हा अन्याय आमुचा ।
केला उच्चार[6] रे घडल्या दोषांचा । जाला प्रगट स्वामी तुकयाचा वो ॥ ३ ॥

॥ ३८६ ॥

काय उणें कां करितोसि चोरी । किती सांगों तुज नाइकसी हरी ।
परंपरता तूं पळोनि जासी दुरी । अनावरया लौकिका बाहेरी वो ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ माया करुणा हे करिते बहुत। किती सोसूं या जनांचे आघात।
न पुरे अवसरु हें चि नित्यानित्य । तूं चि सोडवीं करूनि स्थिर चित्त वो ॥ध्रु॥

---

१ पं. कळों नेदावी.–२ त. उदीत.–३ पं. भावन वो.–४ पं. होते वाईले लपाले. –५ पं. पैल.–६ पं. उच्चार.–७ त. दे. करिशील.–८ पं. परे परता.–९ पं. करिती.– १० पं. पं. जगाचे. * पं. हे शब्द नाहींत.

बहुत कामें मी गुंतलियें घरीं । जासी डोळा *तूं चुकावूनि हरी ।
करितां लाग न येसी च पळभरी । नाहीं सायासाची उरों दिली उरी वो ॥२॥
तुज ह्मणीयें मी न संगें अनंता । नको जाऊं या डोळियां परता ।
न लगे जोडी हे तुजविण आतां । तुकयास्वामी कान्होबा गुणभरिता वो* ॥३॥

॥ ३८७ ॥

घाली कवाड टळली वाड राती । कामें व्यापिली कां पडिली दुश्चित्ती ।
कोणे लागला गे सदैवेचे हातीं । आजि शून्य [1]शेजे नाहीं दिसे पती वो ॥ १
॥ ध्रु. ॥ बोले दूतिकेशीं राधा हें वचन । मशीं लाघव दाखवी नारायण ।
ह्मणे कोमळ परी बहु गे निर्गुण । याशीं न बोलें कळला मज पूर्ण वो ॥ध्रु
धाडिलें गरुडा आगिलें हनुमंता । तैं पाचारिलें होउनि ये [2]वो सीता ।
ला[3]जिंनली रूप न ये पालटितां । जाला भीमकी आपण राम सीता वो ॥ २ ॥
सत्यभामा दान करी नारदासी । तैं कळला वो मज ऱ्हषीकेशी ।
तुळे घालितां न ये कनक वो* रासी । सम तुके एक पान तुळसी वो ॥३॥
मज भुली पडली कैशापरी । आह्मां भोगूनि [4]ह्मणे मी* ब्रह्मचारी ।
दिली वाट यमुने माये खरी । तुह्मां आह्मां न कळे अद्यापवरी वो ॥ ४ ॥
जाणे जीवींचें सकळ नारायण । असे व्यापूनि तो न दिसे लपून ।
राधा संबोखिली प्रीती आलिंगून । तुका ह्मणे येथें भाव चि कारण वो ॥ ५ ॥

॥ ३८८ ॥

मिळोनि गौळणी देती यशोदे गाऱ्हाणीं ।
दहिं दुध तुप लोणीं शिंकां नुरे कांहीं ।

---

१ पं. सेजेसी नाहीं.–२ पं. येई.–३ पं.त लाजीनली.–४ पं. ह्मणवी.* पं. हे शब्द नाहींत.

मेळवुनी पोरें तेथें रिघे एकसरें ।
वेगीं आणोनी सामोरें तेथें लोणी खाय ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ हरि सोंकला वो हरि सोंकला वो ।
सोंकला तो वोरीं तुज लाज नाहीं तरी ।
आह्मां सांपडतां उरी तुज मज नाहीं ॥ ध्रु ॥
तुज वाटतसे कोडें यासि लागतसे गोड ।
काय हासतेसी वेड तुज लागलें वो ।
आह्मी जाऊं तुजवरी पोरें चाळविल्या पोरी ।
काय सांगों भांडखोरी लाज वाटे आह्मां ॥ २ ॥
मुख मळिण वदन उभा हाडतिये घोणे ।
तंव दसवंती ह्मणे आणा शीक लावूं ।
थोर आणिला कांटाळा घरीं दारीं लोकपाळां ।
डेरा रिघोनि गुसळा तेथें लोणी खाय ॥ ३ ॥
मिळोनि सकळा दावें लावूनियां गळां ।
कैशा बांधिती उखळा येथें राहे उगा ।
बरा सांपडलासी हरी आजिच्यानें करिसिल चोरी ।
डोळे घालुनियां येरी येरीकडे हांसे ॥ ४ ॥
फांकल्या सकळा उपडूनियां उखळा ।
मोडी वृक्ष विमळार्जुन दोन्ही ।
उठिला गजर दसवंती नव्हे धीर ।
धांवे तुकयाचा दातार आळंगिला वेगीं ॥ ५ ॥

---

१ पं. वरी.–२ पं. कोडे.

॥ ३८९ ॥

गोरस घेउनी सातें निघाल्या गौळणी। तंव ती कृष्णाची करणी काय करी तेथें।
जाला पानसरा मिठी घातली पदरा। आधीं दान माझें सारा मग चाला पंथें॥१।
॥ध्रु.॥ सरें जाऊं दे परता। मुळीं भेटलासी आतां।
नाट लागलें संचिता। खेपा खुंटलिया ॥ ध्रु ॥
आसुडी पदरा धरी आणीक दुसरा। येरी झोंबतील करा काय वेडा होसी।
आलों गेलों बहु वेळां नेणों गोरा कीं सांवळा।
सर परता गोवळा काय बोलतोसी ॥ २ ॥
आह्मी येथें अधिकारी मार्गे केली तुह्मी चोरी।
आतां कळलियावरी मार्गे केलें त्यांचें।
बोलिल्या हांसुनी आह्मी सासुरवासिनी।
कां रे झोंबसी दुरूनी करी मात कांहीं ॥ ३ ॥
वांयां परनारी कैशा धरिसी पदरीं। तयां कळलिया उरी तुज मज नाहीं।
जडला जिव्हारीं फांकों नेदी तया नारी। जेथें वर्म तें धरी जाऊं पाहे तियेचें॥ ४ ॥
तया हातीं सांपडल्या हाटीं पाटीं चुकाविल्या।
कृष्णमिळणीं मिळाल्या त्याही न फिरती।
तुका ह्मणे खंती वांयां न धरावी चित्तीं।
होतें तुमच्या संचितीं वोडवलें आजि ॥ ५ ॥

॥ ३९० ॥

हरी तुझी कांति रे सांवळी। मी रे गोरी चांपेकळी।
तुझ्या दर्शनें होइन काळी। मग हें वाळी जन मज ॥ १ ॥

---

१ पं. सर जाऊं दे रे सर जाऊं दे परता.–२ पं. आणी.–३ पं. वेडा होसी.–४ पं. तयाचें

॥ ध्रु. ॥ उगला राहें न करीं चाळा । तुज किती सांगों रे गोवळा ।
तुझा खडबड कांबळा । अरे नंदबाळा आलगटा ।। ध्रु ॥
तुझिये अंगीं घुरट घाणी । बहु खासी दुध तुप लोणी ।
घरिचें बाहेरिल आणोनी । मी रे चांदणी सकुमार ॥ २ ॥
मज ते हांसतील[1] जन । धिःकारिती मज देखोन ।
अंगीं[2] तुझें देखोनि लक्षण । मग विटंबणा होइल रे ॥ ३ ॥
तुजं[3] लाज भय शंका नाहीं । मज तंव सज्जन पिशुन व्याही ।
आणीक मात बोलूं काहीं । कसी भीड नाहीं तुज माझी ॥ ४ ॥
वचन मोडी नेदी हात । कळलें न साहे ची मात ।
तुकयास्वामी गोपीनाथ । जीवन्मुक्त करूनि भोगी ॥ ५ ॥

॥ ३९१ ॥

सात पांच गौळणी आलिया मिळोनी यशोदे गाऱ्हाणें देती कैसें ।
काय व्यालीस पोर चोरटें सिरजोर जनावेगळें ची कैसें ।
दहिं दुध लोणी शिंकां नुरे चि कांहीं कवाड जैशाचें तैसें ।
चाळवूनि नाशिलीं कन्याकुमरें आमुच्या सुनांसि लाविलें पिसें गे बाइये ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ आझुनि तरी यासि सांगें बरव्या परी नाहीं तरी नाहीं उरी जीवेसाटी ।
मिळोनि सकळै जणी करूं वाखा सखीं तुजमज होईल तुटी गे बाइये ॥ ध्रु ॥
नेणे आपपर लौकिक वेव्हार भलते ठायीं भलतें करी ।
पाळतुनि घरीं आह्मी नसतां तेथें आपण संचार करी ।
सोगया चुंबन देतो आलिंगन लोळे सेजाबाजावरी ।
शिंकीं कडा फोडी गोसाचे डेरे धरितां न सांडे करीं गे बाईये ॥ २ ॥

---

[1] त. दे. हांसइल.—[2] प. अंगीचें.—[3] पं. तुज तंव.

आतां याची चाड नाहीं आह्मां भीड सांप्तां कोड पुरवूं मनिचें ।
सोसिलें बहु दिस नव्हता केला निस ह्मणुनि एकुलतें तुमचें ।
चरण खांबीं जीवें बांधेन[1] सरिसा जवें न चले कांहीं याचें ।
अर्थ प्राण देतां न सोडी सर्वथा भलतें हो या जिवाचें गे बाइये ॥ ३ ॥
घेउनी जननी हातीं चक्रपाणी देतिसे गौळणी वेळोवेळां ।
निष्ठुर वाद झणीं बोलाल सकळा क्षोभ जाइल माझ्या बाळा ।
जेथें लागे हात वाढतें नवनीत अमृताच्या कल्लोळा ।
देखोनि तुकयास्वामी देश देहभाव विसरल्या सकळा गे बाइये[2] ॥ ४ ॥

॥ ३९२ ॥

विरहतापें फुंदे छंद करिते जाती । हा गे तो गे सावधान सर्वे चि दुश्चिती ।
न सांभाळुनि अंग लोटी पाहे भोंवतीं । वेगळी च पडों पाहे कुळाहुनियां ती[3]
॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ खुंटलीसी जाली येथें अवघियांची गती ।
आपुलीं परावीं कोण नेणें भोंवतीं । त्यांचीं[4] नांवें बोभे अहो अहो श्रीपती ।
नवलाव हा येरां वाटोनियां हांसती ॥ ध्रु ॥

बाहेरी च धांवे रानां न धरी च घर ।
न कळे बंधना जाला तेणें संचार ।
विसरूनि गेली सासुरें कीं माहेर ।
एका अवलोकी एका पडिला विसर ॥ २ ॥
तुका ह्मणे तुह्मी अवघ्या राहा निश्चळा ।

१ दे. क. त. बांधेन.—२ क. बाइगे.—३ पं. ती बो.—४ पं. त्यांच्या नांवें वो बोभे बोभे आवो श्रीपती.

न ये आतां येऊं येथें सर्वथा बळा ।
त्याचा त्याच्या मुखें अवघाची निर्वाळा ।
बहुतां मतें येथें तर्कवाद निराळों[2] ॥ ३ ॥

॥ ३९३ ॥

ये रे कृष्णा खुणाविती खेळों भातुकें। मिळालिया बाळा एके ठायीं कवतुकें ।
कळों नेदी माया त्यांचें त्यास ठाउकें। खेळतांसें दावी लक्षलक्षापें मुकें ॥१॥
॥ ध्रु. ॥ अखंडित चटे त्यांनीं लावियेला कान्हा ।
आवडे तया त्यां वाहाती संकल्प मना ।
काया वाचा मनें रूपीं गुंतल्या वासना ।
एकांताचें सुख जाती घेवोनियां रानां ॥ ध्रु ॥
अवघियांचा जाणें जाला मेळासा हरि । मिळोनियां जावें तेथें तया भीतरी ।
कळों नेदी घरिच्या करी गोवूनी चोरी। हातोहातीं नेती परस्परत्या दुरी ॥ २ ॥
आनंदें निर्भर आपणाशीं आपण । क्रीडतील बाळा त्यजिलें पारिखें जन ।
एकाएकीं तेथें नाहीं दुसरें भिन्न । तुका ह्मणे एका नारायणा वांचून ॥ ३ ॥

॥ ३९४ ॥

खेळतां मुरारी जाय सरोवरा तिरीं। तंव नग्न चिया नारी तेथें देखियेल्या ।
मांडिले विंदान ख्याल सुखाचें संधान । अंग लपवूनी मान पिळंगत चाले ॥ १
॥ ध्रु. ॥ ख्याल मांडिला रे ख्याल माडिला रे ।
पायां पडतां रे* न सोडी नेदी साउलां रे ॥ ध्रु ॥
साड्या साउलीं पातळें गोंडे कसगिया चोळ्या ।

१ पं. क. अवघियांचा.—२ पं. क. निराळा वो.—३ पं. क. त्यास च तें.—४ पं. तया ते संकल्प वाहाती मना क. तया त्या संकल्प वाहाती मना.—५ क राना.—६ पं. त्यजिले पाखिखे.—७ पं. क. नग्न ची.—८ पं. पातळा. * पं. हा चरण नाहीं. * पं. हा शब्द नाहीं.

बुंथी घेउनी सकळा कळंबावरी पळे ।
खांदी धरूनियां करीं दृष्टि घालोनि सामोरी ।
बैसे पाला वोढी वरी खदखदां हांसे ॥ २ ॥
आनंदें कल्लोळें बाळा खेळती सकळें देती उलटिया चपळें ।
एकी एकीहूनि हैस वेल सुर काडी ।
एकी उगविती कोडीं ।
नाना परीच्या निकडी खेळ मांडियेला ॥ ३ ॥
एकी आलिया बाहेरी पाहे लुगडें तंव नारी ।
ह्मणे नाहीं नेलें चोरीं काय जाणों केव्हां ।
केला सकळीं हाकारा तंव आलिया बाहेरा ।
आतां ह्मणतील घरां जावें कैशा परी ॥ ४ ॥
तंव हांसे वनमाळी वरी पाहोनी सकळी ।
लाजे रिघालिया जळीं मागें पुढें हात ।
लाज राखावी गोपाळा आह्मांजणींची सकळां ।
काय मागसी ये वेळा देऊं गुळत्राटी ॥ ५ ॥
जोडोनियां कर या गे सकळी समोर ।
वांयां न बोलावें फार बडबड कांहीं ।
भातुकें भूषण नाहीं चाड नेघें धन ।
करा एक चित्त मन या गे मजपाशीं ॥ ६ ॥
एक एकीकडे पाहे लाज सां ूनियां राहे ।

---

१ पं. क. खांदीं घ.लु.नियां.–२ पं. कल्लोळा–३ पं. सकळा.–४ पं. चपळा.–५ पं. नागविती.–६ त. क. विकडी.–७ क. चोरीं.–८ प. क. लाजा–९ क. राखिली.

ह्मणे चला आतां सये जाऊं तयापाशीं ।
जोडोनियां हात कैशा राहिल्या निवांत ।
तुका ह्मणे केली मात लाज राखिली तयांची ॥ ७ ॥

॥ ३९५ ॥

धरिला पालव न सोडी माझा येणें । कांहीं करितां या नंदाचिया कान्हें ।
एकली न येतें मी ऐसें काय जाणें । कोठें भरलें अवघड या राणें रे ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ सोडीं पालव जाऊं दे मज हरी । वेळ लागला[1] रे कोपतील घरीं ।
सासू दारुण सासरा आहे भारी । तुज मज सांगतां नाहीं उरी रे ॥ ध्रु ॥
सख्यों[2] वशिया होत्या मजपाशीं । तुज फावलें रे फांकतां तयांसी ।
होतें अंतर तर सांपडतें कैसी । एकाएकीं अंगीं जडलासी रे ॥ २ ॥
कैसी भागली हे करितां उत्तर । शक्ति मावळल्या आसुडितां कर ।
स्वामी तुकयाचा भोगिया चतुर । भोग भोगी त्यांचा राखे[3] लोकाचार वो ॥ ३ ॥

॥ ३९६ ॥

गाई गोपाळ यमुनेचे तटीं । येती पाणिया मिळोनि जगजेटी ।
चेंडू चौगुणा खेळती वाळवंटीं । चला चला ह्मणती पाहूं दृष्टी वो ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ ऐशा गोपिका त्या कामातुरा नारी । चित्त विंव्हळ[4] देखावया हरी ।
मिस पाणियाचें करितील घरीं । बारा सोळा मिळोनि परस्परीं वो ॥ ध्रु ॥
चिरें चोळिया त्या धुतां विसरती । ऊर्ध्व लक्ष लागलें कृष्णमूर्ती ।
कोणा नाठवे[5] कोण कुळ याती । जाली तटस्छ[6] सकळ नेत्रपातीं वो ॥ २ ॥

---

१ पं. लागल्या.– २ त. दे. क. सखिया वोशिया होतिया.– ३ पं. राखी.– ४ पं. विन्हळ तें.–५ पं. नाठवे हे.–६ दे. त. क. ताटस्त.

दंतधावनाचा मुखामाजी हात । वाद्यें वाजती नाइके जनमात ।
करी श्रवेंण कृष्णवेणुगीत । स्वामी तुकयाचा पुरवील मनोरथ वो ॥ ३ ॥

॥ ३९७ ॥

कोठें मी तुझा धरूं गेलें संग । लावियेलें जग माझ्या पाठीं ॥ १ ॥
॥ धु. ॥ सर सर रे परता अवगुणाच्या गोवळा । नको लावूं चाळा खोटा येथें ॥ ध्रु ॥
रूपाच्या लावण्यें नेली चित्तवृत्ती । न देखें भोंवतीं मी ते माझी ॥ २ ॥
तुकयाचा स्वामी माझे जीवीं च बैसला। बोलीं च अबोला करूनियां ॥ ३

॥ ३९८ ॥

गोड लागे परी सांगतां चि न ये । बैसे मिठी सये आवडीची ॥ १ ॥
॥ धु. ॥ वेधलें वो येणें श्रीरंगरंगें । मीमाजी अंगें हारपलीं ॥ ध्रु ॥
परते चि ना दृष्टी बैसली ते ठायीं । विसावोनि पायीं ठेलें मन ॥ २ ॥
तुकयाच्या स्वामीसवें जाली भेटी । तेव्हां जाली तुटी मागिल्यांची ॥ ३

॥ ३९९ ॥

पाहावया माजी नभा । दिसे शोभा चांगली ॥ १ ॥
॥ धु. ॥ बैसला तो माझे मनीं । नका कोणी लाजवूं ॥ ध्रु ॥
जीवीं आवडे जीवाहूनि । नव्हे क्षण वेगळा ॥ २ ॥
जालें विश्वंभरा ऐसी । तुकया दासी स्वामीची ॥ ३ ॥

॥ ४०० ॥

कोणी एकी भुलली नारी । विकितां गोरस ह्मणे ध्या हरी ॥ १ ॥

---

१ त. श्रवण हा.—२ पं. पुरवी.—३ पं. क. बोली.—४ पं. मी हे माझीं.—५ पं. क. मागिलाची.—६ पं. क. जीवीं.

॥ ध्रु. ॥ देखिला डोळां बैसला मनीं । तो[1] वदनीं उच्चारी ॥ ध्रु ॥
आपुलियाचा विसर भोळा । गोविंद कळा कौतुकें ॥ २ ॥
तुका ह्मणे हांसे जन । नाहीं कान ते ठायीं ॥ ३ ॥

॥ ४०१ ॥

करूनी आइत सत्यभामा मंदिरीं रे । वाट पाहे टळोनि गेली रात्री रे । न ये चि देव येतील[2] कामलहरी रे । पडिली दुश्चिती तंव तो कवाड टिमकारी रे ॥ १ ॥

॥ ध्रु. ॥ सर गा परता कळला तुझा भाव रे ।
कार्या पुरतें हें दाविसी लाघव रे ।
बोलतोसी[3] तें अवघी तुझी माव रे ।
जाणोनि आलासी उजडता समयो रे ॥ ध्रु ॥
मी च वेडी तुजलां[4] बोल नाहीं रे ।
दानावेळे विटंबणा जाली काय रे ।
मागुती रुद्रासि भेटी दिली तई रे ।
विश्वासें[5] तो तुझ्या बोला आझुनि तरीं[6] रे ॥ २ ॥
भ्रम होता तो अवघा कळों आला रे ।
मानवत होतें मी* भला भला रे ।
नष्टां[7] क्रिया नाहीं मां तुझ्या बोला रे ।
तुकयाबंधु स्वामी कानड्या कौसाल्या रे॥ ३ ॥

१ पं. तो चि. —२ पं. येती. —३ पं. बोल बोलतोसी. —४ पं. तुज लागी.—५ पं. क. विश्वासतें.—६ पं. नाहीं.—७ पं. क. नष्टक्रिया.—* पं. हा शब्द नाहीं.

॥ ४०२ ॥

तंव तो हरि ह्मणे वो* निजांगने वो ।
लाइ नीच कां देसीलें[1] डोहणे वो ।
मजपें दुजें आलें तें देव जाणे वो ।
शब्द कांय[2] हे बोलसी ते उगे वो ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ पाहा मनीं विचारूनी आवि वो ।
सांडूनि देईं[3] भ्रांति करीं स्थिर बुद्धि वो ।
तंटं[4] केलें हें माझें तुझें उपाधीं वो ।
उघडी डोळे आझुनि तरी धरीं शुद्धि वो ॥ ध्रु ॥
कोठें तरी दुनियांत वर्तलें वो ।
स्त्रियांनीं भ्रतारां[5] दानां दिलें वो ।
कैसा भला[6] मी नव्हे तें सोसिलें वो ।
रुसँतेसी[7] तूं उफराटें नवल जालें वो ॥ २ ॥
काय सांग म्यां दैन्य केली कैसी वो ।
तुझ्या गर्वें आणविलें हनुमंतासि वो ।
कष्टी केलें मज गरुडा भीमकीसि[8] वो ।
तुकयाबंधु ह्मगे खरें खोटें नव्हे यासि वो ॥ ३ ॥

॥ ४०३ ॥

तंव ते ह्मणे ऐका ह्रषीकेशी वो ।

---

१ पं. देसी.—२ पं. काय बोलसी.—३ पं. क. देहे भ्रांति— ४ पं. तंट केले हे माझे तुझे.—५ पं. भ्रतार दान.—६ पं. मी भला.—७ पं. रुतली तें. क. रुससी तं.—८ पं. भीमकी.—९ पं. का. * पं. हा शब्द नाहीं.—क. खोडला आहे.

नवाजिलें तुह्मीं ह्मणां आपणांसि वो ।
तरी कां वंचनुक सुमनासि वो ।
नट नाट्य बरें संपादूं जाणतोसि वो ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ सर हो परता पैरता हो आतां हरी ।
ह्मणे सत्राजिताची कुमरी ।
जाणतें मी या शब्दाच्या कुसरी ।
ऐसें च करून ठकविलें आजिवरी ॥ ध्रु ॥
भावें गेलें ह्मण न व्हावा वियोग ।
मनिचे आर्त जन्मांतरीं व्हावा संग ।
तों तों केलें हें* पाठमोरें जग ।
ऐसें काय जाणें हे तुझे रंग ॥ २ ॥
काय करूं या नागविलें कामें ।
लागलें तयास्तव इतुकें सोसांवें ।
नाहीं तरी कां नव्हती ठावीं वर्में ।
परद्वारीं ऐसा हाकलिती प्रसिद्धनांवें ॥ ३ ॥
काय किती सांगावे तुझे गुण । न फुटे वाणी निष्ठुर ऐसा निर्गुण ।
आप पर न ह्मणसी माय बहीण । सासूसुनास लावुनि पाहासी भांडण ॥ ४ ॥
इतुकियावरी ह्मणे वैकुंठिंचा राणा । होऊन गेलें तें नये आणूं मना ।
आतां न करीं तैसें करी क्रिया आणा । भक्तवत्सल ह्मणे तुकयाबंधु कान्हा
॥ ५ ॥

---

१ पं. नवाजीत होतां आपणासी.—२ पं. जाणसी परी.—३ पं. आतां.— क. हरी आतां हो —४ पं. सोसावें नेमें. * पं. हा शब्द नाहीं. —क. कांकेली.

॥ ४०४ ॥

कान्हो एकली रे एकली रे । तुजसवें चुकलें रे ।
भय वाटे वनीं[2] मज अबळा धाकली रे ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ निघतां घरीं आई बा वारी । तुजसवें कां आलियें हरी ॥ ध्रु ॥
लोक वाटा सांगती खोटा । परि मी चटा लागलियें ॥ २ ॥
पिकल्या बोरी जालें सामोरी । काय जाणें कोठें राहिला हरी ॥ ३ ॥
आड खुंट जालिया जाळी । काय जाणों कान्हे मांडिली रळी ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे जाऊं आलिया वाटा । पाहों हरी पायीं न मोडे कांटा ॥ ५ ॥

॥ ४०५ ॥

क्याला मज आयो वारितेसी घरा । खेळतों सोकरा नंदाचा मी ॥ १
॥ ध्रु. ॥ बहु दिसीं जाली यासीं मजँ[3] भेटी । आतां वाटे तुटी न परावी ॥ ध्रु ॥
कोवळें बोलतो मना आवरतें । डोळियाचें पातें ढापवेना ॥ २ ॥
आजि सकळांसी आलें चोलुनियां । कां गो पाठी वांयां पुलविली ॥ ३ ॥
तुमचें तें काय खोळंबलें काज । बल्या कां गो मज कोंडा घरीं ॥ ४ ॥
तुकयाचा धनी गोकुळनायक[4] । सरा कांहीं एक बोलतों मी ॥ ५ ॥

॥ ४०६ ॥

आतां न यें मागें । मी आलें याच्या रागें ।
काय माझें जगें । कोपोनियां करावें ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ कां गो कलित्यां कोल्हाल । तुह्मी भलत्या च सकल ।
वेचाल ते बोल । झुटे होती बोलिले ॥ ध्रु ॥
याचे भेटी माझें मन । स्वरुपीं ठाकले लोचन ।

---

१ पं. चुकली.—२ पं. जनी.—३ पं. मसी.—४ पं. वैकुंठ नायक.

वेगळें तें क्षण आतां होऊं नावेरे ॥ २ ॥
काज काम नको जालें । बीजें नावरे बोलिलें ।
याचिया भेदिलें । कामबाणीं अंतर ॥ ३ ॥
या वेगळें होणें । आतां जळो तैसें जिणें ।
घेतलें तें मनें । आतां मागें न फिरे ॥ ४ ॥
आतां मोटी वार । माझी नका धरूं चार ।
तुकयाचा दातार । शेजे तो मी सुतेलों ॥ ५ ॥

॥ ४०७ ॥

हरिरता चपळा नारी । लागवरी न रिघती ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ अवघ्या अंगें सर्वोत्तम । भोगी काम भोगेंता ॥ ध्रु ॥
वाचा वाच्यत्वासि न ये । कोठें काय करावें ॥ २ ॥
तुका ह्मणे देवा ऐशा । देवपिशा उदारा ॥ ३ ॥

॥ ४०८ ॥

गौळणी आल्या वाजें । ह्मणती या गें राखों आज ।
सांपडवुनी माज- । घरांत धरुनी कोंडूं ।
उँघडें कवाड उभ्या काळोशाचे आड । साता पांचा एक भिंड मौनेंची ठेल्या ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ नित्य सोंकवला नेदी । सांगों चित्त बोला ।
आतां सांपडतां याला कोण सोडी जीवें ॥ ध्रु ॥
जाणोनियां हरी त्या च घरा आला चोरी ।

---

१ पं. माजी.–२ त. सुतलें.–३ पं. पुरता.–४ पं. क. वाजे.–५ पं रे.–६ क. घराधरूं कोंडुनि.–७ पं. उभें.

गडियां ठेवुनी बाहेरी पूर्वद्वारें शिरे ।
त्यांच्या भयाभीत चाले पिलंगत भोंवतालें ।
पाहे तंव देखियेलें नवनीत पुढें ॥ २ ॥
उतरोनि सिंकें । पाहे चाखोनियां निकें ।
गोड तें चि एका एकें । हातीं लांबवितो ।
जाणे राखती तयांसि । तेथें अधिक चि नासी ।
माग लावी हात पुसी । चोरी जागावया ॥ ३ ॥
जाणोनियां नारी । मूळ वर्मद्वार धरी ।
मार्जे[1] कोंडूनी भीतरी । घेरांत[2] धरीयेला ।
कां रे नागविसी । माझे मुळीं लागलासी ।
आणवीन तुजपासीं । मागें खादलें तें ॥ ४ ॥
दोहीं[3] संधीं[4] बाहे । धरूनि नेती माते पाहे ।
काय नासी केली आहे । घरामाजी येणें ।
तुका ह्मणे मुख । त्याचें वाढों नेदी दुःख ।
दसवंती कवतुक । करूनी रंजविल्या ॥ ५ ॥

॥ ४०९ ॥

आलियें धांवाति धांवति भेट होइल ह्मण ।
तंव ते टळली वेळ वो माझा उरला सीण ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ आतां काय करूं सांग वो. मज भेटेल कैसा ।
हरिलागीं प्राण फुटे वो थोरी लागली आशा ॥ ध्रु ॥
लाविला उशीर बहुतीं बहु ओढिती ओढा ।

१ दे. माजे. क. मज. पं. मग.—२ पं. घरांत धरी एकला. क. घरा धरियेला.—३ क. दोहें सदे बाहे.—४ दे. संदी.

सांभाळितां सांग असांग दुःख पावल्यें पीडा ॥ २ ॥
जळो आतां संसारु वो कई शेवट पुरे ।
तुकयाच्या स्वामी गोपाळालागीं जीव झुरे ॥ ३ ॥

॥ ४१० ॥

आणीक काय थोडीं । परि तीं[1] फार खोटीं कुडीं ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ सदा मोकळीं च गुरें । होती फजीत तीं पोरें ॥ ध्रु ॥
सदा घालिती हुंबरी । एक एकांचें न करी ॥ २ ॥
तुका ह्मणे घरीं । माय वेळोवेळां मारी ॥ ३ ॥

॥ ४११ ॥

बहुतांचे संगती । बहु पावलों फजिती ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ बरें केलें नंदबाळें । मागिलांचें तोंड काळें ॥ ध्रु ॥
माझा करितील तंटा । लपती आलिया बोभाटा ॥ २ ॥
तुका ह्मणे काई । किती ह्मणों बाप आई ॥ ३ ॥

॥ ४१२ ॥

गाईन ते लीळा चरित्र पवाडे । राखिले संवगडे सहित गाई ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ चोरिलें नवनीत बांधविला गळा । जे तुह्मीं गोपाळा छंद केले ॥ ध्रु॥
मोहिल्या गोपिका पांवयाच्या छंदें । केली ते गोविंदें क्रीडा गाऊं ॥ २ ॥
मायबापा लाड दाखविलें कौतुक । तें या आणूं सुख अंतरासी ॥ ३ ॥
निर्दाळिले दुष्ट भक्तां प्रतिपाळी । ऐसा ह्मणों बळी आमुचा स्वामी ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे सरसी असों येणें बोधें । लागोनि संबंधें सर्वकाळ ॥ ५ ॥

---

१ दे. क. तें.

डांका अ० ८

॥ ४१३ ॥

चौक भरियेला आसनीं पाचारिली कुळस्वामिनी ।
वैकुंठवासिनि ये धांवोनी झडकरी ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ रंगा येई वो विठाई सांवळिये डोळसे ।
तुझें श्रीमुख साजिरें तें मी केधवां देखेन ॥ ध्रु ॥
रजतमधुपारती । पंचप्राणांची आरती ।
अवघी सारोनी आइती । ये धांवती झडकरी ॥ २ ॥
मन मारोनियां मेंढा । आशा मनसा तृष्णा सुंटी[1] ।
भक्तिभाव नैवेद्य ताटीं । भरोनि केला हाकारा ॥ ३ ॥
डांका अनुहात गजरे । येउनि अंगासी संचरे ।
आपुला घेउनी पुरस्कार । आरोग्य करीं तुकयासी ॥ ४ ॥

॥ ४१४ ॥

साच माझा देव्हारा । भाक ठेवा भाव खरा ।
त्रिगुणाचा फुलवरा । आणा विनति सांगतों ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ माझें दैवत हें रंगीं । नाचे वैष्णवांचा संगीं ।
भरलें मग अंगीं । निवाड करी दोहींचा ॥ ध्रु ॥
तुझें आहे तुजपासीं । परि तूं जागा चुकलासी ।
चिवडुनियां नासी । तुझ्या घरिच्यांनीं केली ॥ २ ॥
आतां न पडे ठावें । वांचूनियां माझ्या देवें ।
अंधकार व्हावें । नासु ठाव शोधावा ॥ ३ ॥

---

१ ध. तुटी. क. सुटी.

आंधळ्यासी डोळे । देते पांगुळासी पाय ।
वांझा पुत्र फळे । नवस पुरविते विठाई ॥ ४ ॥
उगविलीं कोडीं । मागें कितेकांचीं बापुडीं ।
तुका ह्मणे घडी । न लगे नवस द्या आधीं ॥ ५ ॥

॥ ४१५ ॥

विनति घातली अवधारीं । मज देई वो अभय करीं ।
पीडिलों खेचरीं । आणीक वारी नांवांची ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ रंगा येई वो एकला रंग वोडवला ।
हरिनाम उठिला गजर केला हाकारा ॥ ध्रु. ॥
देवांचे दैवते । तुज नमिलें आदिनाथे ।
ये वो कृपावंते । भोगा माझ्या धांवति ॥ २ ॥
न लवीं आतां वेळ । आइत सारिली सकळ ।
तुका ह्मणे कुळ । आमुचिये दैवते ॥ ३ ॥

॥ ४१६ ॥

माझा देव्हारा साचा । नाहीं आणीक कोणाचा ।
त्रिभुवनीं याचा । ठसा न लगे पुसावें ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ या रे लोटांगणीं । कांहीं करा विनवणी ।
करील झाडणी । भूत काढी संसार ॥ ध्रु. ॥
पडिले विषयांचे गोंधळीं । ते त्रिगुण आकळी ।
हरिनाम आरोळी । कानीं पडतां ते उठी ॥ २ ॥
घेतला अहंकारें[१] । काम क्रोध या मत्सरें ।

१ दे. क. अहंकार.

पळती प्रेमभरें । अवघे ठाव सांडुनी ॥ ३ ॥
घेतलासे पुरा । माया ममता आसरा ।
अवघ्या एक सरा । पळती रंग देखोनी ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे द्यावा भाव । फिटेल मनिचा संदेह ।
आणीक न लगे ठाव । कांहीं कोठें हिंडावे ॥ ५ ॥

॥ ४१७ ॥

पुढें येते देवी । तिची जती[1] चालीं द्यावी ।
मागील झाडावी । झाडा मान आसडी ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ एकवीरा आली अंगा । आतां निवारिल रोगा ।
माझ्या[*] भक्तापाशीं सांगा । पूजा भावें करावी ॥ ध्रु ॥
मेंढा मारावा लोवाळ । पूजा पावली सकळ ।
तुह्मीं केलें बळ । मग मी ठायीं न पडें ॥ २ ॥
तुका ह्मणे मुळीं । लागली ते आली कुळीं ।
वंदुनी सकळीं । जीवें भावें ओवाळा ॥ ३ ॥

॥ ४१८ ॥

अवघ्या जेष्ठादेवी कोण पूजनाचा ठाव ।
धरितां चि भाव कोठें नाहींसें जालें ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ दिसे सारिखें सारिखें । परि तें कारणीं पारिखें ।
तळीं गेलें देखें । वरी टोले[2] न साहाती ॥ ध्रु ॥
पटें[3] एका शिरीं । यथाविधीनें त्या येरी ।
बसकोळ्या घागरी डेरे रांझण गाडगीं ॥ २ ॥

---

१ पं. जगति.–२ त. टोल साहाती.– ३ पं. पट्ट.– * पं. हा शब्द नाहीं.

तुका ह्मणे माना । येथें कोणीं रुसावें ना ।
आपुलाल्या स्थानां । जेथें त्या चि शोभल्या ॥ ३ ॥

॥ ४१९ ॥

खेचर खडतर । काळ कांपती असुर ।
नांदे भीमातीर । पंढरपुरपाटणीं ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ आतां करी[1] कां रे हाकारा । सहस्र नामें एकसरा ।
दवडिते खेचरा । अंगसंगें धरूनी ॥ ध्रु ॥
सीते जाली झडपणी । राहाणें वोसुगचिया[2] बनीं ।
पावली जननी । झोंटि मोकळिया[3] केशी ॥ २ ॥
लाविलें कावरें । प्रल्हादा हैसासुरें[4] ।
आली येकसरें । दांत खात रंगासी ॥ ३ ॥
वसुदेवाचीं बाळें । सात खादलीं ज्या काळें ।
आली भोगवेळे । तया कारणें तेथें ॥ ४ ॥
पांडवें बापुडीं । वोंज केलीं फिरती वेडीं ।
धांवोनियां काढी । अंगसंगें त्राहाविलीं[5] ॥ ५ ॥
नामाचें चिंतन । तेथें धांवते आपण ।
न विचारितां हीण । भाव देखे जयाचा ॥ ६ ॥
कुळीची कुळदेवता । तुका ह्मणे आह्मां माता ।
काय भय भूतां । काळयमदूताचें ॥ ७ ॥

---

१ क. करी.–२ सर्व प्रतींत हाच शब्द आहे; अभंग ३३९ यांत मुळीं "वासुगीच्या" असें होतें त्याच्या जागीं "अशोकाच्या" असा शोध दे. क. या प्रतींत घातला आहे. परंतु येथें तसा शोध नाहीं. यावरून अशोकास वासुगी असें ह्मणत असतील असें वाटतें. –३ त. मोकळा.–४ हिरण्यकशिपूसच हैसासुर असें ह्मटलें असावें. –५ पं. वांज.

॥ ४२० ॥

देवी देव जाला[1] भोग सरला[2] यावरी ।
सांगाया दुसरी ऐसी[3] नाहीं उरली ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ हरिनाम देवनाम तुह्मी गाऊनियां जागा ।
पेंठवणी[4] मागा नका ठेवूं लिगाड ॥ ध्रु ॥
शेवटीं सुताळी बरवी वाजवावी डांक ।
ताळा घाली एक सरलियाचे शेवटीं ॥ २ ॥
गुंडाळा देव्हारा मान देती मानकरी ।
तुका ह्मणे बरीं आजि कोडीं उगविलीं ॥ ३ ॥

॥ ४२१ ॥

जाली झडपणी खडतर देवता । संचरली आतां निघों नये ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ मज उपचार ह्मणी आतां करा । न साहे दुसरा भार कांहीं ॥ ध्रु
नेऊनियां घाला चंद्रभागे तिरीं । जीवा नाहीं उरी कांहीं आतां ॥ २
तुका ह्मणे कळों आलें वर्तमान । माझें तों वचन आच्छादलें ॥ ३ ॥

॥ ४२२ ॥

अंगीं देवी खेळे । कां रे तुह्मासी न कळे ।
कोणांचे हे चाळे सुख दुःख न[6] मानितां ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ मीं तों आतां येथें नाहीं । ओळखी वचनाच्या ठायीं ।
पालटाचा घेई । भाव खरें लोंपे ना ॥ ध्रु ॥
आपुलाले तुह्मी पुसा । सोवा एव्याच[7] सरिसा ।

१ पं. जाले.– २ पं. सरले.– ३ पं. उरी –४ पं. भाउटणी.–५पं. चिंता रिघों नेणें.–
६ पं. त. नेनितां.–७ पं. येवाच.

स्थिरावल्या[1] कैसा काय जागों विचार ॥ २ ॥
तुका ह्मणे लाभकाळ । तेथें नसावें शीतळ ।
मग तैशी वेळ । कोठें जाते सांपडों ॥ ३ ॥

॥ ४२३ ॥

पांगुळ जालों देवा नाहीं हात ना पाय ।
बैसलों जयावरी सैराट तें जाय ।
खेटितां कुंप कांटी । खुंट दरडी न पाहे ।
आधार[2] नाहीं मज कोणी । बाप ना माये ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ दाते हो दान करा । जातें पंढरपुरा ।
न्या मज तेथवरी । अखमाचा सोयरा ॥ ध्रु. ॥
हिंडतां गव्हानें गा । शिणलों दारोदारीं[3] ।
न मिळे चि दाता कोणी । जन्मदुःखातें[4] वारी ।
कीर्ति हे संतां मुखीं । तो चि दाखवा हरी ।
पांगळां पाय देतो । नांदे पंढरपुरीं ॥ २ ॥
या पोटाकारणें गा । जालों पांगिला जना ।
न सरे चि बापमाय । भीके[5] नाहीं खंडणा ।
पुढारा ह्मणती एक । तया नाहीं करुणा ।
श्वान हें लागे पाठीं । आशा बहु दारुणा ॥ ३ ॥
काय मी चुकलों गा । मागें नेणवे[6] कांहीं ।
न कळे चि पाप पुण्य । तेथें आठव नाहीं ।

१ दे. त. थिरावल्या.– २ पं. आधार नाहीं कोणी । मज बाप ना माय ॥ –३ पं. येरझारीं. –४ पं. जन्मदुःख निवारी. –५ पं. नाहीं भीक. –६ पं. नेणवे चि.

मी माजी भुललों गा । दीप पतंगासोयी ।
द्या मज जीवदान । संत महानुभाव कांहीं ॥ ४ ॥
दुरोनि आलों मी गा । दुःख जालें दारुण ।
यावया येथवरी । होतें हें चि कारण ।
दुर्लभ भेटी तुह्मां । पायीं जालें दरुषन ।
विनवितो तुका संतां । दोन्ही कर जोडून ॥ ५ ॥

॥ ४२४ ॥

देश वेष नव्हे माझा । सहज फिरत आलों ।
करूं सत्ता कवणावरी । कोठें स्थिर राहिलों ।
पाय डोळे ह्मणतां माझे । तींहीं कैसा मोकलिलों ।
परदेशी नाहीं कोणी । अंध पांगुळ जालों ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ आतां माझी करीं चिंता । दान देईं भगवंता ।
पाठीं पोटीं नाहीं कोणी । निरवीं सज्जन संता ॥ ध्रु०
चालतां वाट पुढें । भय वाटतें चित्तीं ।
बहुत जनें गेलीं । नाहीं आलीं मागुतीं ।
न देखें काय जालें । कान तरी ऐकती ।
बैसलों संधिमार्गीं । तुज धरूनि चित्तीं ॥ २ ॥
भाकितों करुणा गा । जैसा सांडिला ठाव ।
न भरे पोट कधीं । नाहीं निश्चळ पाव ।
हिंडतां भागलों गा । लक्ष चौऱ्याशीं गांव ।

१ ल. दे. तोंही.–२ पं. जेणें.

धरूनि राहिलों गा । हा चि वसता ठाव ॥ ३ ॥
भरवसा काय आतां । कोण आणि अवचिता ।
तैसी च जाली कीर्ति । तया मज बहुतां ।
ह्मणउनि मारीं हाका । सोयी पावें पुंण्यवंता ।
लागली भूक थोरी । तूं चि कृपाळु दाता ॥ ४ ॥
संचित सांडवलें । कांहीं होतें जवळीं ।
वित्त गोत पुत माया । तुटली हे लागावळी ।
निष्काम जालों देवा । होतें माझे कपाळीं ।
तुका ह्मणे तूं चि आतां । माझा सर्वस्वें बळी ॥ ५ ॥

॥ ४२५ ॥

देखत होतों आधीं मार्गें पुढें सकळ । मग हे दृष्टी गेली वरी आले पडळ ।
तिमिर कोंदलेंसें वाढे वाढतां प्रबळ । भीत मी जालों देवा ।
काय ज्याल्याचें फळ ॥ १ ॥
॥ धृ. ॥ आतां मज दृष्टी देईं । पांडुरंगा मायबापा ।
शरण आलों आतां । निवारूनियां पापा ।
अंजन लेववुनी । करीं मारग सोपा ।
जाईन सिद्धपंथें । अवघ्या चुकती खेपा ॥ ध्रु ॥
होतसे खेद चित्ता । कांहीं नाठवे विचार ।
जात होतों जना मागें । तोही सांडिला आधार ।
हा ना तोसा ठाव जाला । अवघा पडिला अंधार ।
फिरलीं माझीं मज । कोणी न देती आधार ॥ २ ॥

जोंवरि चळण गा । तोंवरि ह्मणती माझा ।
मानिती लहान थोर । देहसुखाच्या काजा ।
इंद्रियें मावळलीं । आला बागुल आजा ।
कैसा विपरीत जाला । तो चि देह नव्हे दुजा ॥ ३ ॥
गुंतलों या संसारें । कैसा झालोंसें अंध ।
मी मोझें वाढवुनी । मायातृष्णेचा बाध ।
स्वहित न दिसे चि । केला आपुला वध ।
लागले काळ पाठीं । सवें काम हे क्रोध ॥ ४ ॥
लागती चालतां गा । गुणदोषाच्या ठेंसा ।
सांडिली वाट मग । जालों निराळा कैसा ।
पाहातां वास तुझी । थोरी[2] करूनी आशा ।
तुका ह्मणे वैद्यराजा । पंढरीच्या निवासा ॥ ५ ॥

॥ ४२६ ॥

सहज मी आंधळा गा निजनिराकार पंथें ।
वृत्ति हे निवृत्ति जाली जन न दिसे तेथें ।
मी माझी[3] हारपलें ठायीं जेथींचा तेथें ।
अदृश्य तें चि जालें कांहीं दृश्य जें होतें ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ सुखी मी निजलों गा शून्य सारूनि तेथें ।
त्रिकूटशिखरीं गा दान मिळे आइतें ॥ ध्रु ॥
टाकिली पात्र झोळी धर्मअधर्म आशा ।

१ पं. माजी.—२ पं. थोर.—३ पं. माझें.

कोल्हाळ चुकविला त्रिगुणाचा वोळसा ।
न मार्गें मी भीक आतां हा चि जाला भरवसा ।
वोळली सत्रावी गा तिणें पुरविली इच्छा ॥ २ ॥
ऊर्ध्वमुखें आळविला सोहं शब्दाचा नाद ।
अरूप जागाविला दाता घेऊनि छंद ।
घेऊनि आला दान निजतत्व निजबोध ।
स्वरूपीं मेळविलें नांव ठेविला भेद ॥ ३ ॥
शब्द हा बहुसार उपकाराची राशी ।
ह्मणोनि चालविला मार्गें येतील त्यांसीं ।
मागोनि आली वाट सिद्धओळीचि तैसी ।
तरले तरले गा आणीक ही विश्वासी ॥ ४ ॥
वर्म तें एक आहे दृढ धरावा भाव ।
जाणिवनागवण नेदी लागो ठाव ॥
ह्मणोनि संग टाकी सेवीं अद्वैत भाव ।
तुका ह्मणे हा चि संतीं मार्गें केला उपाव ॥ ५ ॥

॥ ४२७ ॥

आंधळ्यापांगळ्यांचा एक विठोबा दाता ।
प्रसवला विश्व तो चि सर्व होय जाणता ।
घडी मोडी हेळामात्रें पापपुण्यसंचिता ।
भवदुःख कोण वारी तुजवांचुनि चिंता ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ धर्म गा जागो तुझा तूं चि कृपाळू राजा ।

जाणसी जीवींचें गा न सांगतां सहजा ॥ ७ ॥
घातली लोळणी गा पुंडलीकें वाळवंटीं ।
पंढरी पुण्य ठाव नीरे भीवरे तटीं ।
न देखें दुसरें गा । जाली अदृश्यदृष्टी ।
बोळला प्रेमदाता केली अमृतवृष्टी ॥ २ ॥
आणीक उपमन्यु एक बाळ धाकुटें ।
न देखे न चळवे जना चाळते वाटे ।
घातली लोळणी गा हरिनाम बोभाटे ।
पावला त्याकारणें धांव घातंली नेटें ॥ ३ ॥
बैसोनि खोळी शुक राहे गर्भ[1] आंधळा ।
शीणला येरझारी दुःख आठवी[2] वेळा ।
मागील सोसिलें तें ना भीं ह्मणे गोपाळा ।
पावला त्याकारणें । लाज राखिली कळा ॥ ४ ॥
न देखे जो या जना तया दावी आपणा ।
वेगळा सुखदुःखा मोहो सांडवी धना ।
आपपर तें ही नाहीं बंधुवर्ग सज्जना ।
तुक्या ते चि परी जाली पावें नारायणा ॥ ५ ॥

॥ ४२८ ॥

भगवंता तुजकारणें मेलों जीता चि कैसी ।
निष्काम[3] बुद्धी ठेली चळण नाहीं तयासी ।

१ पं. गर्भी.–२ पं. नाठवी.–३ पं. निःकाम.

न चलती हात पाय दृष्टि फिरली कैसी ।
जाणतां न देखों गा क्षर आणि अक्षरासी ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ विठोबा दान दे गा तुझ्या सारिखें नांमा ।
कीर्ति हे वाखाणिली थोर वाढली सीमा ॥ ध्रु ॥
भुक्ति मुक्ति तूं चि एक होसि सिद्धीचा दाता ।
ह्मणोनि सांडवली शोक भय लज्जा चिंता ।
सर्वस्वें त्याग केला धांव घातली आतां ।
कृपादान देई देवा येउनि सामोरा आतां ॥ २ ॥
संसारसागरु गा भवदुःखाचें मूळ ।
जनवाद अंथरुण माजी केले इंगळ ।
इंद्रियें वज्रघातें तपे उष्ण वरी जाळ ।
सोसिलें काय करूं दुर्भर हे चांडाळ ॥ ३ ॥
तिहीं लोकीं तुझें नाम वृक्ष पल्लव शाखा ।
वेंघलों वरि खोडा भाव धरूनि टेंका ।
जाणवी नरनारी जागो धरम लोकां ।
पावती पुण्यवंत सोई आमुचिये हाका ॥ ४ ॥
नाठवे आपपर आतां काय बा करूं ।
सारिखा सोईसवा हारपला विचारु ।
घातला योगक्षेम तुज आपुला भारु ।
तुकया शरणागता देई अभयकरु ॥ ५ ॥

---

१ पं. नांवा.–२ पं. इंद्रिय.–३ त. दुर्भर चांडाळें.–४ पं. आमुचिया.–५ पं. दोही.

वासुदेव--अभंग ६.

॥ ४२९ ॥

मनु राजा एक देहपुरी । असे नांदतु त्यासि दोघी नारी ।
पुत्र पौत्र संपन्न भारी । तेणें कृपा केली आह्मांवरी गा ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ ह्मणउनि आलों या देशा । होतों नाहीं तरी भुललों दिशा ।
दाता तो[1] मज भेटला इच्छा । येउनि[2] मारग दाविला सरिसा गा ॥ ध्रु ॥
सर्वे घेउनि चौघेजण । आला कुमर सुलक्षण ।
कडे चुकवुनि कांटवण । ऐका आणिलीं तीं कोण कोण गा ॥ २ ॥
पुढें भक्तीनें धरिलें हातीं । मागें ज्ञान वैराग्य *धर्म येती ।
स्थिर केलीं जीं आचपळें होतीं । सिद्ध आणुनि लाविलीं पंथीं *गा ॥३॥
केले उपकार सांगों काय । बाप न करी ऐसी माय ।
धर्में त्याच्या देखियेले पाय । दिलें अखय भय *वारूनि दान गा ॥ ४ ॥
होतों पीडत हिंडतां गांव । पोट भरेना राहावया ठाव ।
तो येणें अवघा संदेह । ह्मणे फेडियेला तु[3]कयाचा बंधव गा ॥ ५ ॥

॥ ४३० ॥

गातों वासुदेव मीं ऐका । चित्त ठेवुनि ठायीं भावें एका ।
डोळे झाकुनि *रात्र करूं नका । काळ करित [4]बैसला लेखा गा ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ राम राम स्मरा आधीं । लाहो करा गांठ घाला मूळबंदीं ।
सांडावा उगिया उपाधी । लक्ष लावुनि राहा गोविंदीं गा ॥ ध्रु ॥
ऐसा [5]अल्प मानवी देह । शत ग[6]णिलें अर्ध रात्र खाय ।

---

१ पं. तो चि.–२ पं. देउनि.–३ पं. तुकया बांधव.–४ पं. बैसला असे.–५ पं. अल्प आयुष्य.–६ पं. गणिलें तें. * पं. हा शब्द नाहीं.

पुढें बालत्व पीडा रोग क्षय । काय भजनासि उरलें तें पाहें गा ॥ २ ॥
क्षणभंगुर नाहीं भरवसा । व्हा रे सावध सोडों माया आशा ।
न चले बळ पडेल मग फासा । पुढें हुशार थोर आहे वोळसा गा ॥३॥
कांहीं थोडें बहुत लागपाठ । करा भक्ति भाव धरा बळकट ।
तन मन ध्यानें लावुनियां नीट । जर असेल करणें गोड शेवट गा ॥४॥
विनवितों सकळां जनां । कर जोडुनि थोरां लाहनां ।
दान इतुलें द्या मज दीना । ह्मणे तुकयाबंधु राम ह्मणा गा ॥ ५ ॥

॥ ४३१ ॥

गेले टळले पाहार तीन । काय निदसुरा अझून ।
जागे होउनि करा कांहीं दान । नका ऐकोनि झाकों लोचन गा ॥१॥
॥ ध्रु. ॥ हरी राम कृष्ण वासुदेवा । जाणवितसें जना ।
चिपळ्या टाळ हातीं मुखीं घोष । नारायणा गा ॥ ध्रु ॥
जें टाकिल कोणा कांहीं । फळ पुष्प अथवा तोयें ।
द्या परी मीस घेऊं नका भाई । पुढें विन्मुख होतां बरें नाहीं गा ॥ २ ॥
देवाकारणें भाव तस्मात । द्यावें न लगे फारसें वित्त ।
जालें एक चित्त तरी बहुत । तेवढ्यासाठीं नका करूं घाताहात गा॥ ३॥
आलों येथवरी बहु सायासें । करितां दान हें चि मागावयास ।
नका भार घेऊं करूं निरास । धर्म सारफळ संसारास गा ॥ ४ ॥
आतां मागुता येईल फेरा । हें तों न घडे या नगरा ।
ह्मणे तुकयाबंधु धरा । ओळखी नाहीं तरी जाल अघोरा गा ॥ ५ ॥

१ पं. तोडा.—२ पं. ध्यान द्या.—३ पं. एकों झाकोनि.—४ पं. नामनारायणा गा.—५ पं. बोई.—६ पं. येवढ्या.—७ पं. तुकया बंधु राम धरा.

॥ ४३२ ॥

राम राम दोनी अक्षरें । सुलभ आणि सोपारें ।
जागा मागिले पाहारें । सेवटिचें गोड तें चि खरें गा ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ राम कृष्ण वासुदेवा । जाणवी जनासि ।
वाजवी चिपळिया । टाळ घागऱ्याघोषें *गा ॥ ध्रु ॥
गाय वासुदेव वासुदेवा । भिन्न नाहीं आणिका नांवा ।
दान जाणोनियां करीं आवा । न ठेवीं उरीं कांहीं ठेवा गा ॥ २ ॥
एक वेळा जाणविती । धरूनियां राहा चित्तीं ।
नेघें भार सांडीं कामा हातीं । नीज घेऊनि फिरती गा ॥ ३ ॥
सुपात्रीं सर्व भाव । मी तों सर्व[३] वासुदेव ।
जाणती कृपाळु संत महानुभाव । जया भिन्न भेद नाहीं ठाव गा ॥ ४ ॥
शूर दान जीवें उदार । नाहीं वासुदेवीं विसर ।
कीर्ति[४] वाढे चराचर । तुका ह्मणे तया नमस्कार गा ॥ ५ ॥

॥ ४३३ ॥

बोल बोले अबोलणे । जागें बाहेर आंत निजेलें ।
कैसें घरांत घरकुल केलें । नेणों आंधार ना उजेडलें गा ॥ १ ॥
॥ धु. ॥ वासुदेव करितों फेरा । वाडियांत बाहेर दारा ।
कोणी कांहीं तरी दान करा । जाब नेदा तरी जातों सामोरा गा ॥ध्रु॥
हातीं टाळ दिंडी मुखीं गाणें । गजर होतो बहु मोटयानें ।
नाहीं निवडिलीं थोरलाहानें । नका निजों भिकेच्या भेणें गा ॥ २ ॥

१ पं. जाणवीतसें. २ त. वेचावें.–३ पं. सर्वत्र.–४ पं. वाढे कीर्ति.–५ पं. द्वारा.–६ पं. दान पुण्य करा.–७ पं. माघारा.–८ पं. मुखीं नाम गाणें.–९ पं. होतो गजर. * पं. ह शब्द नाहीं.

मी वासुदेव तत्वता । कळों येईल विचारितां ।
आहे ठाउका सभाग्या संतां । नाहीं दुजा आणीक मागता गा ॥ ३ ॥
काय जागाचि निजलासी । सुनें जोंगोन दारापासीं ।
तुझ्या हितोपाठीं करी व्यास व्यासी । भेटी न घेसी वासुदेवासी गा ॥ ४ ॥
ऐसें जागविलें अवघें जन । होतें संचित तींहीं केलें दान ।
तुका ह्मणे दुबळीं कोणकोण । गेलीं वासुदेवा विसरून गा ॥ ५ ॥
॥ ४३४ ॥
रामकृष्ण गीती गात । टाळ चिपळ्या वाजवीत ।
छंदें आपुलिया नाचत । नीज घेऊनि फिरत गा ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ जनीं वनीं हा अवघा देव । वासनेचा हा पुसावा ठाव ।
मग वोळगती वासुदेव । ऐसा मनीं वसूं द्यावा भाव गा ॥ ध्रु ॥
निज दासाची थोर आवडी । वासुदेवासि लागली गोडी ।
मुखीं नाम उच्चारी घडोघडीं । ऐसी करा हे वासुदेवजोडी गा ॥ २ ॥
अवघा सारूनि सेवट जाला । प्रयत्न न चले कांहीं केला ।
जागा होईं सांडुनि झोपेला । दान देईं वासुदेवाला गा ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे रे धन्य त्याचें जिणें । जैंहीं घातलें वासुदेवा दान ध्रु ॥
त्याला न लगे येणें जाणें । जालें वासुदेवीं राहणें गा ॥ ४ ॥
॥ ६ ॥

गांवगुंड — अभंग १.

॥ ४३५ ॥
आह्मी जालों गांवगुंड । अवघ्या पुंड भूतांसी ॥ १ ॥

---

१ पं. सुनें जागऊनि दारापासीं.—२ पं. हितालागीं करसी व्यास व्यासी.—३ पं. जिहीं वासुदेवा केलें दान.

॥ ध्रु. ॥ दुसरें तें खेळों आलें । एका बोलें तो मिर्या ॥ ध्रु ॥
अवघियांचा येऊं लाग । नेदूं अंग शिवाया ॥ २ ॥
तुका ह्मणे खुंटूं नाद । जिंतूं वाद सर्तीनें ॥ ३ ॥

जोगी –अ० १. ॥ १ ॥

॥ ४३६ ॥

जग जोगी जग जोगी । जोगजागे[1] बोलती ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ जागता जगदेव । राखा कांहीं भाव ॥ ध्रु ॥
अवघा क्षेत्रपाळ । पूजा सेकळ[2] ॥ २ ॥
पूजापत्र कांहीं । फल पुष्प तोय[3] ॥ ३ ॥
बहुतां दिसां फेरा । आला या नगरा ॥ ४ ॥
नका घेऊं भार । धर्म तो चि सार ॥ ५ ॥
तुका मागे दान । द्यां[4] जी अनन्य ॥ ६ ॥

सरवदा–अभंग १. ॥ १ ॥

॥ ४३७ ॥

एका गा ए भाई । सरवदा सांगतो काई ।
येथें नाडेल माई । दोघां पुत्रांची ।
ते करिती तिची विटंबना । अवघ्या प्रसिद्ध जना ।
एक न मारितां शाहाणा । तो जाणा सुख न पवे ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ आणीक ऐका गा ए । सरवदा सांगतो काय ।
खरें चिं* बोले तो जाय । नरकामध्यें अधोगती ।
हें चौघांच्या मुखें । मना आणावें सुखें ।

१ पं. जागे जागे.–२ पं. पूजावा –३ पं. तोई.–४ पं. द्याबें. * पं. हा शब्द नाहीं

अवघीं चुकती दुःखें । खोटें बोला नरनारी ॥ ध्रु ॥
आणीक नाढेल एक जाण । सरवदा बोलतो वचन ।
जागें मोझें ह्मणोन । पडिलें खान तया वरीं ।
ह्मणोन न ह्मणा माझें कांहीं । निजीं निजा सुखें ठायीं ।
यत्न होईल तई । चोराठायीं विश्वास ॥ २ ॥
आणीक एकी परी । सरवदा सांगतो थोरी ।
दुःख पावेल नारी । पतिव्रता यामधीं ।
पांचांनीं दिधली हातीं । ह्मणोनि न मनावी निश्चिती ।
परपुरुषीं होय रती । सुखगती ते पावे ॥ ३ ॥
आणीक एकी परी । सरवदा सांगतो तें करीं ।
दान देतां जो न वारी । नव्हे भला भला तो ।
तुका ह्मणे आई । येथें नांव काई ।
सांगसी तें ठायीं । मरो रांडेचें ॥ ४ ॥

॥ १ ॥

मुंढा—अंभग ३.

॥ ४३८ ॥

संबाल यारा उपर तलें दोन्हो मारकी चोट ।
नजर करे सो ही राखे पैश्वा जावे लुट ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ प्यार खुदाई रे बाबा जिकिर खुदाई ॥ ध्रु ॥
उडे कुदे ढुंग नचावे आगल भुलन प्यार ।

१ पं. माझें चित्त.—२ पं. पश्चा.—३ पं. प्यार खुदाई प्यार खुदाई प्यार खुदाई रे बाबा जिकिर खुदाई.

लडबड खडबड कांहेकां खचलावत भार ॥ २ ॥
कहे तुका चेलो एका हम जिन्होंके सात ।
मिलावे तो उसे देना तो ही चढावे हात ॥ ३ ॥

॥ ४३९ ॥

सब संबाल भ्याने लैंढे खडा केऊं गुंग ।
मदिरथी मेता[2] हुवा भुलि पाडी भंग ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ आपसकुं[3] संबाल आपसकुं संबाल ।
मुंढे खुब राख ताल । मुथिवोहि बोला नहीं तो करूंगा हाल ॥ध्रु॥
आवलका[4] तो पीछें नहीं मुदल बिसर जाय ।
फिरते नहीं लाज रंडी गधे गोते खाय ॥ २ ॥
जिन्हो खातिर इतना होता सो नहीं तुझे बेफाम[5] ।
उचा जोरो लिया तुंबा तुंबा बुरा काम ॥ ३ ॥
निकल जावे चिकल जोरो[6] मुंढे दिलदारी ।
जबानीकी छोड दे बात फिर एक तारी ॥ ४ ॥
कहे तुका फिसल रुका मेरेको[7] दान देख ।
पकड धका गांडगुढघी मार चलाऊं आलेख ॥ ५ ॥

॥ ४४० ॥

आवल नाम आल्ला बडा लेते भुल न जाये ।
इलाम त्याकालजमुपरताही तुंब बजाये ॥ १ ॥
आल्ला एक तुं नबी एक तुं ॥ ध्रु ॥

---

१ पं. सुनो.–२ पं महा.–३ त. अपसकु संबाल मुंढे खुब राख ताल.–४ पं. आवलो.–५ पं. बेकाम.– ६ पं. जारा.– ७ पं. मेरेको तो. त. मेरेका.

काटतें सिर पावों हात नहीं जीव उराये ।
आगले देखे पिछले बुझे । आपें हजुर आयें ॥ २ ॥
सब सबरी नचाव म्याने । खडा आपनी सात ।
हात पावों रखते जबाब । नहीं आगली बात ॥ ३ ॥
सुनो भाई बजार नहीं । सब हि निरचे लाव ।
नन्हा बडा नहीं कोये एक ठोर मिलाव ॥ ४ ॥
एक तार नहीं प्यार । जीवतनकी आस ।
कहे तुका सो हि मुंढा । राखलिये पायेनपास ॥ ५ ॥

॥ ४४१ ॥

डोई फोडा–अभंग १. ॥ ३ ॥

तम भज्याय ते बुरा जिकीर ते करे। सीर काटे ऊर कुटे ताहां सब डरे ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ ताहां एक तु ही ताहां एक तु ही ।
ताहां एक तु ही रे बाबा हमें तुलें नहीं ॥ ध्रु ॥
दिदार देखो भुले नहीं किशे पछाने कोये ।
सचा नहीं पकडुं सके झुटा झुटे रोये ॥ २ ॥
किसे कहे मेरा किन्हे सात लिया भास ।
नहीं मेलो मिले जीवना झुटा किया नास ॥ ३ ॥
सुनो भाई कैसा तो ही । होय तैसा होय ।
बाट खाना आछा कहना एकबारां तो ही ॥ ४ ॥
भला लिया भेक मुंढे । आपना नफा देख ।
कहे तुका सो ही संका । हाक आछा एक ॥ ५ ॥

॥ १ ॥

॥ ४४२ ॥

मलंग---अभंग १.

नजर करे सो हिं[*] जिंके बाबा दुरथी तमासा देख ।
लकडी फांसा लेकर बैठा आगले ठकण भेख ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ काहे भुला एक देखत आंखो मार तडांगो बाजार॥ध्रु॥
दमरी चमरी जो नर भुला । सोत आवो हि लत खाये ॥ २ ॥
नहि बुलावत किसे बाबा आप हि मत जाये ।
कहे तुका उस असाके संग फिरफिर गोंदे[1] खाये ॥ ३ ॥

दरवेस--अंभग १. ॥ १ ॥

॥ ४४३ ॥

अल्ला करे सो होय बाबा करतारका सि[2]रताज ।
गाउ बछरे तिस चलावे यारी बाघो न सात ॥ १ ॥
ख्याल मेरा साहेबका । बाबा हुवा करतार ।
व्हांटें आघे चढे पीठ । आपे हुवा अ[3]सवार ॥ २ ॥
जिकिर करो अल्लाकी बाबा सबल्यां अंदर भेस ।
कहे तुका जो नर बुझे सो हि भया दरवेस ॥ ३ ॥

वैद्यगोळी--अभंग १. ॥ १ ॥

॥ ४४४ ॥

अल्ला देवे अल्ला दिलावे अल्ला दारु अल्ला खिला[4]वे ।
अल्ला बगर नही कोये अल्ला करे सो हि होये ॥ १ ॥

---

१ पं. गोते.--२ पं. शिरताज.--३ दे. भसुवार. त. असिवार.--४ दे. त. खलावे. * पं. हा शब्द नाहीं.

॥ ध्रु. ॥ मर्द होये वो खडा फीर नामर्दकुं नहीं धीर ।
आपने दिलकुं करना खुसी तीन दामकी क्या खुमासी ॥ ध्रु. ॥
सब रसोंका किया मार । भजनगोली एक हि सार ।
इमानें तो सब ही सखा । थोडी तो भी लेकर ज्या ॥ २ ॥
जिन्हो पास नीत सोये । वो हि बसकर तिरोवे ।
सांतो पांचो मार चलेंवे । उतार सो[३] पीछे खावे ॥ ३ ॥
सब ज्वानी निकल जावे । पीछे गधडा मटी खावे ।
गांवढाळ सो क्या लेंवे । हगवनि भरी नहि धोवे ॥ ४ ॥
मेरी दारू जिन्हें खाया । दिदार दरगां सो हि पाया ।
तल्हे मुंढी घाल जावे । बिगारी सोवे क्या लेंवे ॥ ५ ॥
बजारका बुझे भाव । वो हि पुसता आवे ठाव ।
फुकट बाटु कहे तुका । लेंवे सोहि लें हिं[४]सखा ॥ ६ ॥

गोंधळ–अभंग ३. ॥ १ ॥

॥ ४४५ ॥

राजस सुंदर बाळा । पाहों आलिया सकळा वो ।
बिंबीं बिंबोनि ठेली । माझी परब्रह्म वेल्हाळा वो ।
कोटि रविशशि मोझी । परब्रह्म वेल्हाळा वो ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ राजस विठाबाई । माझें ध्यान तुझे पायीं वो ।
त्यजुनियां [६]चौघींसी । लावी आपुलिये सोई वो ॥ ध्रु. ॥
सकुमार साजिरी । कैसीं पाउलें गोजिरीं वो ।

---

१ पं. क. इनाम. त. विमान.–२ पं. लगावे. क. ललांवे.–३ त. तो –४ त. पं. लेवे सखा.–५ पं. कोटि रविशशिप्रभा लोपल्या सकळा वो.–६ पं. चौघांसी.

कंठीं तुळसीमाळा । उभी भीवरेच्या तिरीं वो ।
दंत हिरया ज्योति । शंखचक्र मिरवे करीं वो ॥ २ ॥
निगुर्ण निराकार । वेदां न कळे चि आकार वो ।
शेषादिक श्रमले । श्रुती न कळे तुझा पार वो ।
उभारोनि बाहे । भक्तां देत अभयकर वो ॥ ३ ॥
येउनि पंढरपुरा । अवतरली सारंगधरा वो ।
देखोनि भक्ति भाव । वोरसली अमृतधारा वो ।
देउनि प्रेमपान्हा । तुकया स्वामीनें किंकरा वो ॥ ४ ॥

॥ ४४६ ॥

सुदिन सुवेळ । तुझा मांडिला गोंधळ वो ।
पंच प्राण दिवटे । दोनी नेत्रांचे हिलाल वो ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ पंढरपुरनिवासे । तुझे रं[१]गीं नाचत असें वो ।
नवस पुरवीं माझा । मनिंची जाणोनियां इच्छा वो ॥ ध्रु ॥
मांडिला देव्हारा । तुझा त्रिभुवनामाझारी वो ।
चौक साधियेला । नाभिकळस ठेविला वरी वो ॥ २ ॥
बैसली देवता । पुढें वैष्णवाचें गाणें वो ।
उद्गारें गर्जती[२] । कंठीं तुळसीचीं दर्शनें वो ॥ ३ ॥
स्वानंदाचे ताटीं । धूप दीप पंचारती वो ।
ओवाळिली माता । विठाबाई पंचभूतीं वो ॥ ४ ॥
तुझें तुज पावलें । माझा नवस पुरवीं आतां वो ।
तुका ह्मणे राखें । आपुलिया शरणागता वो ॥ ५ ॥

१ पं. रंगणीं.–२ पं. भूषणं.

॥ ४४७ ॥

सुंदर मुख साजिरें । कुंडलें मनोहर गोमटीं वो ।
नागर नाग खोपा । केशर कस्तुरी मळवटीं वो ।
विशाळ व्यंकट नेत्र । वैजयंती तळपे कंठीं वो ।
कास पीतांबराची । चंदन सुगंध साजे उटी वो ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ अतिबरवंटा बाळा । आली सुलेक्षणीं[१] गोंधळा वो ।
राजस तेजोराशी । मिरवी शिरें मणी वेल्हाळा वो ।
कोटि रविशशिप्रभा लोपल्या सकळा वो ।
न कळे ब्रह्मादिकां । अनुपम्य इची लीळा वो ॥ ध्रु ॥
सावळी सकुमार । गोरी भुजा शोभती चारी वो ।
सखोल वक्षस्थळ । सुदाळ पदक झळके वरी वो ।
कटीं क्षुद्र घंटिका । शब्द करिताती माधुरी वो ।
गर्जत चरणीं वाकी । अभिनव संगीत नृत्य करी वो ॥ २ ॥
अष्टांगें[२] मंडित काय । वर्णावी रूपठेवणी वो ।
*शोधिव सुंदर रसाची ओतिली । सुगंध लावण्यखाणी वो ।
सर्वकळासंपन्न । मंजुळ बोले हास्यवदनीं वो ।
बहु रूपें नटली । आदिशक्ति नारायणी वो ॥ ३ ॥
घटस्थापना केली । पंढरपुरमहानगरीं वो ।
अस्मानी मंडप दिला । तिन्ही ताळांवरी वो ।
आरंभिला गोंधळ इनें । चंद्रभागेतिरीं वो ।

---

१ पं. सुलक्षणा. त. सुलक्षणी.—२ पं. अष्टांगीं. * पं. ही पंक्ती नाहीं.

आली भक्तिकाजा । कृष्णाबाई योगेश्वरी वो ॥ ४ ॥
तेहतिस कोटि देव । चामुंडा अष्ट कोटि भैरव वो ।
आरत्या कुरवंड्या । करिती पुष्पांचा वरुषाव वो ।
नारद तुंवर गायन । ब्रह्मानंद करिती गंधर्व वो ।
वंदी चरणरज तेथें । तुकयाचा बंधव वो ॥ ५ ॥

॥ ४४८ ॥

शंख करिशी ज्याच्या नांवें । त्याचें तुज नाहीं ठावें ।
ऐक सांगतों एका भावें । सांपडे घरीं तें जीवउनि खावें । रे विठ्ठल ॥ १ ॥
टिळे माळा करंडी सोंग । धरुनि चाळविलें जग ।
पसरी हात नाहीं त्याग । दावी दगड पुजी भगुं । रे विठ्ठल ॥ २ ॥
राख लावुनि अंग मळी । वाये ठोके मी एक बळी ।
वासने हातीं बांधवी नळी । त्यासि येउनि गिळी । रे विठ्ठल ॥ ३ ॥
कोण तें राहडीचें सुख । वरते पाय हारतें मुख ।
करवी पीडा भोगवी दुःख । पडे नरकीं परी न पळे चि मूर्ख । रे विठ्ठल ॥ ४ ॥
सिकला फाक मारी हाका । रांडा पोरें मेळवी लोकां ।
विटंबी शरीर मागे रुका । केलें तें गेलें अवघें चि फुका । रे विठ्ठल ॥ ५ ॥
कळावें जनां मी एक बळी । उभा राहोनि मांडी फळी ।
फोडोनि गुडघे कोंपर चोळी । आपला घात करोनि आपण चि तळमळे ।
रे विठ्ठल ॥ ६ ॥
फुकट खेळे ठकलीं वांयां । धरुनि सोंग बोडक्या डोया ।
शिवों नये ती अंतरीं माया । संपादणीविण विटंबिली काया । रे विठ्ठल ॥ ७ ॥

---

१ दे. क. त. चौंडा.—२ पं. ब्रह्मानंदें.—३ क. भगल.

धुळी माती कांहीं खेळों च नका । जवादी चंदन घ्यावा बुका ।
आपणा परिमळ आणिकां लोकां । मोलाची महिमा फजिती फुका । रे विठ्ठल
॥ ८ ॥
बहुत दुःखी जालियां खेळें । अंगीं बुद्धि नाहींत बळें ।
पाठीवरी तोबा तोंड काळें । रसना द्रवे उपस्थाच्या मुळें । रे विठ्ठल ॥९॥
काय सांगतो तें ऐका तुका । मोडा खेळ कांहीं अवघों च नका ।
चला जेवूं आधीं पोटीं लागल्या भुका । धाल्यावरी बरा टाकमटिका ।
रे विठ्ठल ॥ १० ॥

॥ ४४९ ॥

ऐक बाई तुज वो कांहीं सांगतें[१] शकुन ।
निजलिया भुर होसी जागें ह्मणउन ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ मान्य माझें केलें सांगतें एका बोलें ।
न येतां हे भलें कळों कोणा लोकांसि ॥ ध्रु ॥
सांगतें गुण जीवीची खुण ऐक माझी मात ।
बैस एका भावें माझे हातीं दे वो हात ॥ २ ॥
बरवा घरचार तुज सांपडला ठाव ।
फळ नाहीं पोटीं येथें दिसे खोटा भाव ॥ ३ ॥
आहे तुझे हातीं एका नवसाचें फळ ।
भावा करीं साह्य चहूं अठरांच्या बळें ॥ ४ ॥
करीं लागपाठ चित्त वित्त नको पाहों ।
अखई तो चुडा तुज भोगईल ना हो ॥ ५ ॥

---
१ पं. सांगतों.

कुळींची हे मुळी तुझे लागलीसे देवी ।
पडिला विसर नेद्री फळ नाहीं ठावी ॥ ६ ॥
तुका ह्मणे नांद सुखें धरीं आठवण ।
माझ्या येती[1] कोणी त्यांचा राख बरा मान ॥ ७ ॥

कावडे-अभंग ५.

॥ ४५० ॥

आहो रे भाई । प्रथम नमूं तो विनायक । ठेवुनि गुरुचरणीं मस्तक ।
वदेल प्रसादिक वाणी । हरिहरांचे पवाडे ॥ १ ॥
माझी ऐसी ब्रीदावळी । दासें दासत्वें आगळी ।
पान्हेरीनें मार्ग मळी । जीवन घ्या रे कापडि हो ॥ २ ॥
जें या सीतँळाहुनि सीतळ । पातळाहुनि जें पातळ ।
प्रेमामृत रसाळ । तें हें सेवा अहो भाग्याचे ॥ ३ ॥
जिंकाल तरी जिंका रे अभिमान । दवडाल तरी दवडा लज्जा आणि मान ।
धराल ते धरा शंभूचे चरण । दावाल पण ऐसा दावा तो ॥ ४ ॥
काळा घेऊं नेदीं वाव । आला तो राखें घावडाव ।
शुद्ध सत्वीं राखोनि भाव । ह्मगा महादेव हरिहर वाणी गर्जों द्या ॥ ५ ॥
पराविया नारी माउली समान । परधनीं बाटों नेदीं मन ।
जीवित्व तें तृणासमान । स्वामिकार्जीं जाण शूर ह्मणों तया ॥ ६ ॥

---

१ पं. येथील.—२ पं. या सुद्धां पुढील पांच अभंगांत "आहा आहारे भाई." असा पाठ आहे. क. पांचही ठिकाणीं मुळीं नसतां नवीन "आहा" असा शब्द घातला आहे. त. दे. "आहारे भाई" असेंच सर्वत्र आहे. परंतु दे. ५९ व्या अभंगाच्या आरंभींमात्र "आहा आहारे भाइ" असें आहे.—३ पं. जें सीतळाहुनि सीतळ । पातळाहुनि पातळ । तें सेवा अहो भाग्याचे नो ॥

शक्ति वेचाविया परउपकारा । खोटें खोटयाचा पसारा ।
सत्य तें भवनदीचा तारा । आळस तो न करा येथें अहो सांगतों ॥ ७ ॥
व्रत करा एकादशी सोमवार । कथा पूजन हरिजागर ।
पुण्य तें असे गातां नाचतां बहु फार । पुन्हा बोलिला संसार नाहीं नाहीं सत्यत्वें ॥ ८ ॥
संग संतांचा करितां बरवा । उत्तमोत्तम कीर्तीचा ठेवा ।
पंथ तो सुपंथें चालावा । उगवा वासना लिगाड ॥ ९ ॥
तुका चालवितो कावडी । प्रवृत्ति निवृत्ति चोखडी ।
पुढती पुढती अधिक गोडी । भरूनि कळैस भजन आवडी केशवदास नटतसे ॥ १० ॥

॥ ४५१ ॥

आहा आहा रे भाई । हें अन्नदानाचें सत्र । पव्हे घातली सर्वत्र ।
पंथीं अवघे पंथ मात्र । इच्छाभोजनाचें आर्त पुरवावया ॥ १ ॥
यावें तेणें घ्यावें । न सरेसें केलें सदाशिवें ।
पात्र शुद्ध पाहिजे बरवें । मंगळभावें सकळ हरि म्हणा रे ॥ २ ॥
नव्हे हें कांहीं मोकळें । साक्षी चौघांचिया वेगळें । नेदी नाचों मताचिया बळें ।
अणु अणोरणीया आगळें । महादि महदा साक्षित्वें हरि म्हणा रे ॥ ३ ॥
हे हरि नामाची आंबिली । जगा पोटभरी केली ।
विश्रांति कल्पतरूची साउली ।
सकळां वर्णां सेवितां भली । म्हणा हर हर महादेव ॥ ४ ॥

दे. क. सांगेतों.–२ पं. पुडती पुडती.–३ त. भजन व ळस.–४ पं. हरिम्हणा रे हरिम्हणा.–५ पं. साक्ष.–६ पं. आनु आणोरणीया.

तुका हरिदास तराळ । अवघे हाकारी सकळ ।
या रे वंदूं शिखरातळ । चैत्रमास पर्वकाळ महादेवदर्शनें ॥ ५ ॥

॥ ४५२ ॥

आहा रे भाई । नमो उदासीन जाले देहभावा ।
आळविती देवा तया नमो ॥ १ ॥
नमो तीर्थपंथें चालती तयांसी । येती त्यांसी बोळविती त्यां नमो ॥२॥
नमो तयां संतवचनीं विश्वास । नमो भावें दास्य गुरुचें त्यां ॥ ३ ॥
नमो तया मातापित्यांचें पाळण । नमो त्या वचन सत्य वदे ॥ ४ ॥
नमो तया जाणे आणिकाचें सुखदुःख । राखे तान भुक तया नमो ॥ ५ ॥
परोपकारी नमो पुण्यवंता । नमो त्या दंमित्या इंद्रियांसि ॥ ६ ॥
तुका ह्मणे नमो हरिचिया दासा । तेथें सर्व इच्छा पुरलीसे ॥ ७ ॥

॥ ४५३ ॥

आहा रे भाई । तयावरी माझी ब्रीदावळी । भ्रष्ट ये कळी क्रियाहीन ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ थुंका थुंका रे त्याच्या तोंडावरी ।
वाणिली ते थोरी दवडा वांयां बाहेरी ॥ध्रु. ॥
बाइलेचा दास पित्रांस उदास । भीक भिकाऱ्यास नये दारा ॥ २ ॥
विद्याबळें वाद सांगोनियां छळी । आणिकांसि फळी मांडोनियां ॥ ३ ॥
गांविंचिया देवा नाहीं दंडवत । ब्राह्मण अतीत घडे चि ना ॥ ४ ॥
सदा सर्वकाळ करितो चि निंदा । स्वर्मी ही गोविंदा आठवीना ॥ ५ ॥
खासेमध्यें धन पोटासि बंधन । नेणें ऐसा दानधर्म कांहीं ॥ ६ ॥

१ पं. येती बोळवीत तयासि नमो.–२ पं. तहान.–३ पं. दमी.–४ पं. क. करुनियां.–
५ पं. क. सर्व काळ करी संताचिया निंदा.

तुका ह्मणे नटे दावुनियां सोंग । लवों नेदी अंग भक्तिभावें ॥ ७ ॥

॥ ४५४ ॥

आहा रे भाई । गंगा नव्हे जळ । वृक्ष नव्हे वड पिंपळ ।
तुळसी रुद्राक्ष नव्हे माळ । श्रेष्ठ तनु देवाचिया ॥ १ ॥
समुद्र नदी नव्हे पैं गा । पाषाण ह्मणों नये लिंगा ।
संत नव्हती जगा । मानसा त्या सारिखे ॥ २ ॥
काठी ह्मणों नये वेतु । अन्न ह्मणों नये सांतु ।
राम राम हे मातु । नये ह्मणों शब्द हे ॥ ३ ॥
चंद्र सूर्य नव्हती तारांगणें । मेरु तो* नव्हे पर्वता समान ।
शेष वासुकी[१] नव्हे सर्प जाण । विखाराच्या सारिखे ॥ ४ ॥
गरुड नव्हे पाखरूं । ढोर नव्हे नंदिकेश्वरू ।
झाड नव्हे कल्पतरू । कामधेनु गाय न ह्मणावी ॥ ५ ॥
कूर्म नव्हे कासव । डुकर नव्हे वराह ।
ब्रह्मा नव्हे जीव । स्त्री नव्हे लक्ष्मी ॥ ६ ॥
गवाक्ष नव्हे हाड । पाटाव नव्हे कापड ।
परीस नव्हे दगड । सगुण ते ईश्वरीचे ॥ ७ ॥
सोनें नव्हे धातु । मीठ नव्हे रेतु ।
नाहीं नाहीं चर्मातु । कृष्णाजिन व्याघ्रांबर ॥ ८ ॥
मुक्ताफळें नव्हेति गारा । खड्याऐसा नव्हे हिरा ।
जीव नव्हे सोइरा । बोळवीजे स्वइच्छेनें ॥ ९ ॥

---

१ पं. वासुगी.—* पं. हा शब्द नाहीं.

गांव नव्हे द्वारावती । रणछोड नव्हे मूर्ति ।
तीर्थ नव्हे गोमती । मोक्ष घडे दर्शनें ॥ १० ॥
कृष्ण नव्हे भोगी । शंकर नव्हे जोगी ।
तुका पांडुरंगीं । हा प्रसाद लाधला ॥ ११ ॥

सौन्या-अ० ११. ॥ ५ ॥

॥ ४५५ ॥

वेसन गेलें निष्काम जालें नर नव्हे नारी ।
आपल्या तुटी पारख्या भेटी सौरियांचे फेरी ॥ १ ॥
॥ ध्रु० ॥ त्याचा वेध लागला छंद हरि गोविंद वेळोवेळां ।
आपुलेमार्गें हासत रागें सावलें घालिती गळां ॥ ध्रु० ॥
जन वेषा भीतें तोंडा आमुच्या भांडपणा ।
कर कटीं भीमा तटीं पंढरीचा राणा ॥ २ ॥
वेगळ्या याति पडिलों खंतीं अवघ्या एका भावें ।
टाकियेली चाड देहभाव जीवें शिवें ॥ ३ ॥
सकळांमधीं आगळी बुद्धि तिची करूं सेवा ।
वांय तुंबामूढासवें भक्ती नाचों भावा ॥ ४ ॥
ह्मणे तुका टाक रुका नाचों निर्लज्जा ।
बहु जालें सुख कोम चुकलों या काजा ॥ ५ ॥

॥ ४५६ ॥

आणिकां उपदेशूं नेणें नाचों आपण ।

१ पं. क. वायें.–२ पं. कामें चुकले.

मुंढी वांयां मारगेली वांयां हांसे जन ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ तैसा नव्हे चाळा आवरीं मन डोळा ।
पुढिलांच्या कळा कवतुक जाणोनी ॥ ध्रु ॥
बाहिरल्या वेषें आंत जसें तसें ।
झाकलें तों बरें पोट भरे तेणें मिसें ॥ २ ॥
तुका ह्मणे केला तरी करीं शुद्ध भाव ।
नाहीं तरी जासी वांयां हा ना तोसा ठाव ॥ ३ ॥

॥ ४५७ ॥

टाक रुका चाल रांडे कां गे केली गोवी ।
पुसोनियां आलें ठाव ह्मणोनि देतें सिवी ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ आतां येणें छंदें नाचों विनोदें ।
नाहीं या गोविंदें माझें मजसी केलें ॥ ध्रु ॥
कोरडे ते बोल कांगे वेचितेसी वांयां ।
वर्तें करूनि दावीं तुझ्या मुळींचिया ठाया ॥ २ ॥
याजसाठीं म्या डौर धरियेला हातीं ।
तुका ह्मणे तुह्मा गांठी सोडायाची खंती ॥ ३ ॥

॥ ४५८ ॥

मोकळी गुंते रिती कुंथे नाहीं भार दावें ।
वेडवाडा बैसली खोडा घेतली आपुल्या भावें ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ ऐका बाई लाज नाहीं आणिकां त्या गरतीची ।

१ पं. मुढा. क. मुढां.—२ पं. कांहीं.

समाधानीं उंच स्थानीं जोणे सेवा पतीची ॥ ध्रु ॥
न बोलतां करी चिंता न मारितां पळे ।
दादला सेज नावडे निजे जगझोडीचे चाळे ॥ २ ॥
देखत आंध बहिर कानीं बोल बोलतां मुकें ।
तुका ह्मणे पतन सोयरीं ऐसीं जालीं एकें ॥ ३ ॥

॥ ४५९ ॥

सातें चला काजळ घाला तेल फणी करा ।
दिवाणदारीं बैसले पारीं नाचों फेर धरा ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ या साहेबाचें जालें देणें वेळोवेळां न लगे येणें ।
आतां हाटीं काशासाठीं हिंडों पाटी दुकानें ॥ ध्रु ॥
अवघ्या जणी मुंढा धणी नाचों एकें घाईं ।
सरसावलें सुख कैसा चाळा एके ठायीं ॥ २ ॥
तुका ह्मणे बोळगों एका तोड चिंता माया ।
देऊं उद्गार आतां जाऊं मुळींचिया ठाया ॥ ३ ॥

॥ ४६० ॥

सौरी सुर जालें दुर डौर घेतला हातीं ।
माया मोह सांडवलें तीही लोकीं जालें सरती ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ चाल विठाबाई अवघी पांजे देईं ।
न धरीं गुज कांहीं वाळवंटीं सांपडतां ॥ ध्रु ॥
हिंडोनि चौऱ्याशी घरें आलें तुझ्या दारा ।

---

१ पं. सेवा जाणे.–२ पं. पाच.

एक्या रुक्यासाठीं आंचवलें संसारा ॥ २ ॥
लाज मेली शंका गेली नाचों महाद्वारीं ।
भ्रांति सावलें फिटोनि गेलें आतां कैंची उरी ॥ ३ ॥
जालें भांडी जगा सांडी नाहीं भीड चाड ।
घालीन चरणीं मिठी पुरवीन जीविंचें तें कोड ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे रुका करी संसारतुटी ।
आतां तुह्मां आह्मां कैसी जाली जीवे साटीं ॥ ५ ॥

॥ ४६१ ॥

सम सपाट वेसनकाट निःसंग जालें सौरी ।
कुडपीयेला देश आतां येऊं नेदीं दुसरी ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ गाऊं रघुरामा हें चि उरलें आह्मां ।
नाहीं जीवतमा वित्तगोतासहीत ॥ ध्रु. ॥
ठाव जाला रिता झाकुनि काय आतां ।
कोणासवें लाज कोण दुजा पाहता ॥ २ ॥
सौरीयांचा संग आह्मां दुरावलें जग ।
भिन्न जालें सुख भाव पालटला रंग ॥ ३ ॥
लाज भय ह्मणी नाहीं तजियेलीं दोन्ही ।
फिराविला वेष नव्हों कोणाचीं च कोणी ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे हा आह्मां वेष दिला जेणें ।
जनाप्रेंचित सर्वें असों एकपणें ॥ ५ ॥

---

१ पं. जनाप्रति सर्वे.

॥ ४६२ ॥

नव्हे नरनारी संवसारीं अंतरलों ।
निर्लज्ज निष्काम जना वेगळे चि ठेलों ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ चाल रघुरामा ने आपुल्या गांवा ।
तुजविण आह्मां कोण सोयरा सांगाती ॥ ध्रु ॥
जनवाद लोकनिंद्य पिशुनाचे चेरे ।
सोंहू तुजसाठीं अंतरलीं सहोदरें ॥ २ ॥
बहुता पाठीं निरोप हातीं पाठविला तुज ।
तुका ह्मणे आतां सांडुनि लौकिक लाज ॥ ३ ॥

॥ ४६३ ॥

नीट पाट करूनि थाट । दावीतसे तोरा ।
आपणाकडे पाहो कोणी । निघाली बाजारा ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ ते सौरी नव्हे निकी । भक्तीविण फिकी ॥ ध्रु ॥
चांग भांग करूनि सोंग । दावी माळा मुद्री ।
रुक्याची आस धरूनि । हालवी ती फुदी ॥ २ ॥
थोरे घरीं करी फेरी । तेथें नाचे बरी ।
जेथें निघे रुका । तेथें हालवी टिरी ॥ ३ ॥
आंत मांग बाहेर चांग । सौरी ती नव्हे तेग ।
तुका दास नटतसे । न करी त्याचा संग ॥ ४ ॥

---

१ त. जालों.–२ पं साऊं.

॥ ४६४ ॥

चाल माझ्या राघो । डोंगरीं दिवा लागो ॥ ध्रु ॥
घर केलें दार केलें । घरीं नाहीं वरो ।
सेजारणी पापिणीचीं पांच पोरें मरो ॥ १ ॥
घरीं पांच पोरें । तीं मजहुनि आहेत थोरें ।
पांचांच्या बळें । खादलीं बावन केळें ॥ २ ॥
घर केलें दार केलें । दुकान केला मोटा ।
पाटाची राणी धांगडधिंगा तिचा मोटा ॥ ३ ॥
दुकान केला मोटा । तर पदरीं रुका खोटा ।
हिजडा ह्मणसी जोगी । तर सोळा सहस्र भोगी ।
तुका ह्मणे वेगीं । तर हरि ह्मणा जगीं ॥ ४ ॥

॥ ४६५ ॥

जन्मा आलिया गेलिया परी । भक्ति नाहीं केली ।
माझें माझें ह्मणोनियां । गुंतगुंतों मेलीं ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ येथें कांहीं नाहीं । लव गुरूच्या पायीं ।
चाल रांडे टाकीं रुका । नको करूं बोल ।
गुरुविण मार्ग नाहीं । करिसी तें फोल ॥ २ ॥
खाउनी जेउनि लेउनि नेसुनि । ह्मणती आह्मी बऱ्या ।
साधु संत घरा आल्या । होती पाठमोऱ्या ॥ ३ ॥
वाचोनि पढोनि जाले शाहणे । ह्मणती आह्मी संत ।
परनारी देखोनि त्यांचें । चंचळ जालें चित्त ॥ ४

टिळा टोपी घालुनि माळा । ह्मणती आह्मी साधु ।
दयाधर्म चित्तीं नाहीं । ते जाणावे भोंदु ॥ ५ ॥
कलियुगीं घरोघरीं । संत जाले फार ।
वीतिभरी पोटासाठीं । हिंडती दारोदार ॥ ६ ॥
संत ह्मणती केली निंदा । निंदा नव्हे भाई ।
तुका असे अनन्यें भावें शरण संतां पायीं ॥ ७ ॥

॥ ११ ॥

वाघा—अ० १.

॥ ४६६ ॥

अनंत जुगाचा देव्हारा । निजबोधांचा घुमारा ।
अवचिता भरला वारा । या मल्लारी देवाचा ॥ १ ॥
शुद्धसत्त्वाचा कवडा मोठा । बोधबिरडें बांधला गांठा
गळां वैराग्याचा पट्टा । वाटा दावूं या भक्तीच्या ॥ २ ॥
ह्रदय कोटंबा सांगातें । घोळ वाजवूं अनुहातें ।
ज्ञानभंडाराचें पोतें । रितें नव्हे कल्पांतीं ॥ ३ ॥
लक्ष चौऱ्याशीं घरें चारी । या जन्माची केली वारी ।
प्रसन्न जाला देव मल्लारी । सोहंभावीं राहिलों ॥ ४ ॥
या देवाचें भरतां वारें । अंगीं प्रेमाचें फेंपरें ।
गुरुगुरु करी वेडे चारें । पाहा तुकें भुंकविलें ॥ ५ ॥

॥ १ ॥

१ पं. तुका भुंकविला. क. तुका भुंकविलें.

ललित---अभंग ११.

॥ ४६७ ॥

आजी दिवस जाला । धन्य सोनियाचा भला ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ जालें संताचे पंगती । बरवें भोजन निगुती ॥ ध्रु ॥
रामकृष्णनामें । बरवीं मोहियेलीं प्रेमें ॥ २ ॥
तुका ह्मणे आला । चवी रसाळ हा काला ॥ ३ ॥

॥ ४६८ ॥

तुह्मी तरी सांगा कांहीं । आह्मांविशीं रखुमाबाई ॥ १ ॥
॥ ध्रु ॥ कांहीं उरलें तें ठायीं । वेगीं पाठवुनी देईं ॥ ध्रु ॥
टोकत बैसलों देखा । इच्छीतसें ग्रासा एका ॥ २ ॥
प्रेम देउनि बहुडा जाला । तुका ह्मणे विठ्ठल बोला ॥ ३ ॥

॥ ४६९ ॥

वाट पाहें बाहे निडळीं ठेवुनियां हात । पंढरीचे वाटे दृष्टि लागलें चित्त ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ कई येतां देखें माझा मायबाप । घटिका बोटें दिवस लेखीं धरूनियां माप ॥ ध्रु ॥
डावा डोळा लवे उजवी स्फुरते बाहे । मन उताविळ भाव सांडुनियां देहे ॥ २ ॥
सुखसेजे गोड चित्तीं न लगे आणीक । नाठवे घर दार तान पळाली भूक ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे धन्य दिवस ऐसा तो कोण । पंढरीचे वाटे येतां मूळ देखेन ॥ ४ ॥

---

१ पं. तरी बो.—२ पं. ताहान हारपली.

॥ ४७० ॥

तुझें दास्य करूं आणिका मागों खावया ।
धिग्[1] जालें जिणें माझें पंढरीराया ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ काय गा विठोबा तुजे[2] ह्मणावें ।
थोरांच्या[3] दैवें गोड शुभअशुभ ॥ ध्रु ॥
संसाराचा धाक निरंतर आह्मांसी ।
मरण भलें परि काय अवकळा तैसी[4] ॥ २ ॥
तुझे शरणागत शरण जाऊं आणिकांसी ।
तुका[5] ह्मणे कवणा लाज हें कां नेणसी ॥ ३ ॥

॥ ४७१ ॥

पुरविली आळी । जे जे केली ते ते काळीं ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ माय तरी ऐसी सांगा । कृपाळुवा पांडुरंगा ॥ ध्रु ॥
घेतलें नुतरी उचलोनि कडियेवरी ॥ २ ॥
तुका ह्मणे घांस । मुखीं घाली ब्रह्मरस ॥ ३ ॥

॥ ४७२ ॥

कथेची सामग्री[6] । देह अवसानावरी ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ नको जाऊं देऊं भंगा । गात्रें माझीं पांडुरंगा ॥ ध्रु ॥
आयुष्य करीं उणें । परी मज आवडो कीर्तन ॥ २ ॥
तुका ह्मणे हाणी । या वेगळी मना नाणीं[7] ॥ ३ ॥

---

१ पं. धन्य जिणे जाले.—२ पं. तुज आता—३ पं. शुभाशुभ गोड तुह्मां थोरांच्या दैवें.—४ पं. ऐसी.—५ पं. तुका ह्मणे लाज हे का कवणा नेणसी.—६ पं. त. सामोग्री. दे. सामुग्री.—७ पं. न आणी.

॥ ४७३ ॥

गळित जाली काया । हें चि ललित पंढरिराया ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ आलें अवसानापासीं । रूप राहिलें मानसीं ॥ छ ॥
वाइला कळस । तेथें स्थिरावला रस ॥ २ ॥
तुका ह्मणे गोड जालें । नारायणीं पोट धालें ॥ ३ ॥

॥ ४७४ ॥

रत्नजडित सिंहासन । वरी बैसले आपण ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ कुंचे ढळती दोहीं बाहीं । जवळी रखुमाई राही ॥ छ ॥
नाना उपचारीं । सिद्धि वोळगती कामारी ॥ २ ॥
हातीं घेऊनि पादुका । उभा बंदिजन तुका ॥ ३ ॥

॥ ४७५ ॥

हिरा शोभला कोंदणीं । जडित माणिकांची खाणी ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ तैसा दिसे नारायण । मुख सुखाचें मंडण ॥ छ ॥
कोटि चंद्रलीळा । पूर्णिमेच्या पूर्णकळा ॥ २ ॥
तुका ह्मणे दृष्टि धाये । परतोनि माघारी ते न ये ॥ ३ ॥

॥ ४७६ ॥

पतित पतित । परी मी त्रिवाचा पतित ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ परी तूं आपुलिया सत्ता । मज करावें सरता ॥ छ ॥
नाहीं चित्तशुद्धि । स्थिर पायांपाशीं बुद्धि ॥ २ ॥
अपराधाचा केलों । तुका ह्मणे किती बोलों ॥ ३ ॥

१ पं. राही रखुमाई.—२ पं. चंदकळा.

॥ ४७७ ॥

उभारिला हात । जगीं जाणविली मात ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ देव बैसले सिंहासनीं । आल्या याचका होय[1] धनी ॥ ध्रु ॥
एकाच्या कैवाडें । उगवे बहुतांचें कोडें ॥ २ ॥
दोहीं ठायीं तुका । नाहीं पडों देत चुका ॥ ३ ॥

आशीर्वाद—अभंग ५. ॥ ११ ।

॥ ४७८ ॥

जीवेंसाटीं यत्नभाव । त्याची नाव बळकट ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ पैल तीरा जातां कांहीं । संदेह नाहीं भवनदी ॥ ध्रु ॥
विश्वासाची धन्य जाती । तेथें वस्ती देवाची ॥ २ ॥
तुका ह्मणे भोळियांचा । देव साचा अंकित ॥ ३ ॥

॥ ४७९ ॥

आशीर्वाद तया जाती । आवडी चित्तीं देवाची ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ कल्याण तें[2] असे क्षेम वाढे प्रेम आगळें ॥ ध्रु ॥
भक्तिभाग्यगांठी धन । त्या नमन जीवासी ॥ २ ॥
तुका ह्मणे हरिचे दास । तेथें आस सकळ ॥ ३ ॥

॥ ४८० ॥

तया साटीं वेचूं वाणी । अइकों कानीं वारता ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ क्षेम माझे हरिजन । समाधान पुसतां त्यां ॥ ध्रु ॥
परत्रींचे जे[3] सांगाती । त्यांची याती न विचारीं ॥ २ ॥
तुका ह्मणे धैर्यवंतें । निर्मळचित्तें सर्वां[4] तीं ॥ ३ ॥

---

१ पं. पुरे.—२ दे. त वी असो.—३ पं. ते .—४ पं. तीं एक

॥ ४८१ ॥

अभय उत्तर संतीं केलें दान । जालें समाधान चित्त तेणें ॥ १ ॥
॥ धृ. ॥ आतां प्रेमरसें न घडे खंडण । द्यावें कृपादान नारायणा ॥ ध्रु ॥
आलें जें उचित देहविभागासी । तेणें पायांपासीं उभीं असों ॥ २ ॥
तुका ह्मणे करी पूजन वैखरी । बोबडा उत्तरीं गातों गीत ॥ ३ ॥

॥ ४८२ ॥

असो मंत्रहीन क्रिया । नका[1] चर्या विचारूं ॥ १ ॥
॥ धृ. ॥ सेवेमधीं जमा धरा । कृपा करा शेवटीं ॥ ध्रु ॥
विचारूनि ठाया ठाव । येथें भाव राहिला ॥ २ ॥
आतां तुकयापाशीं हेवा । नाहीं देवा तांतडी ॥ ३ ॥

॥ ५ ॥

॥ ४८३ ॥

ऐकें[2] वचन कमळापती । मज रंकाची विनंती ॥ १ ॥
॥ धृ. ॥ कर जोडितों कथाकाळीं । आपण असावें जवळी ॥ ध्रु ॥
घेईं[3] ऐसी भाक । मागेन जरि कांहीं आणिक ॥ २ ॥
तुकयाबंधु ह्मणे देवा । शब्द इतुका[4] राखावा ॥ ३ ॥

॥ ४८४ ॥

आली लळिताची वेळ । असा सावध सकळ ॥ १ ॥
॥ धृ. ॥ लाहो करा वेगीं स्मरा । टाळी वाउनि[5] विश्वंभरा ॥ ध्रु ॥
जालिया अवसान । न संपडती चरण ॥ २ ॥

---

१ दे. त. नको.–२ पं. वचन ऐका.–३ देईं घेईं माझी भाक । जरी कांहीं मागेन आणिक ॥–४ पं. इतुका ।चि.– ५ त. पं. वाहोनि.

तुकयाबंधु ह्मणे थोडे[1] । अवधि उरली आहे पुढें ॥ ३ ॥

॥४८५ ॥

नेणें गाऊं कांहीं धड बोलतां वचन ।
कायावाचामनेंसहित आलों शरण ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ करीं अंगीकार नको मोकलूं हरी ।
पतितपावन ब्रिदें करावीं खरीं ॥ ध्रु ॥
नेणें भक्तिभाव तुझा ह्मणवितों दास ।
जरि देसी अंतर तरि लज्जा कोणास ॥ २ ॥
ह्मणे तुकयाबंधु तुझे धरियेले पाये ।
आतां कोण दुजा ऐसा आह्मांसी आहे ॥ ३ ॥

॥ ४८६ ॥

तूं च मायबाप बंधु सखा आमचा ।
वित्त गोत जीवलग जीवाचा ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ आणीक प्रमाण नाहीं दुसरें आतां ।
योगक्षेमभार तुझे घातला माथां ॥ ध्रु ॥
तूं च क्रियाकर्म धर्म देव तूं कुळ ।
तूं च तप तीर्थ व्रत गुरु सकळ ॥ २ ॥
ह्मणे तुकयाबंधु करिता कार्यता देवा ।
तूं च भाव भक्ति पूजा पुनैस्कार[2] आघवा ॥ ३ ॥

---

१ दे. त. क. थोडें.—२ पं. छा पुरस्कार अवघा.

॥ ४८७ ॥

करूनि उचित । प्रेम घालीं ल्हदयांत ॥ १ ॥

। ध्रु. ॥ आलों दान मागायास । थोरी करूनियां आस ॥ ध्रु ॥

चिंतन समयीं । सेवा आपुली च देई ॥ २ ॥

तुकयाबंधु ह्मणे भावा । मज निरवावें देवा ॥ ३ ॥

॥ ४८८ ॥

गाऊं वाऊं टाळी रंगीं नाचों उदास ।

सांडोनि भय लज्जा शंका आस निरास ॥ १ ॥

॥ ध्रु. ॥ बळियाचा बळी तो कैवारी आमुचा ।

भुक्तिमुक्तिदाता सकळां ही सिद्धींचा ॥ ध्रु ॥

मारूं शब्दशस्त्रबाण निःशंक अनिवार ।

कंटकाचा[1] चुर शिरें फोडूं काळाचें[2] ॥ २ ॥

ह्मणे तुकयाबंधु नाहीं जीवाची चाड ।

आपुलिया तेथें काय आणिकांची भीड ॥ ३ ॥

॥ ४८९ ॥

सांडूनि वैकुंठ । उभा विटेवरी नीट ॥ १ ॥

। ध्रु. ॥ आला आला रे जगजेठी । भक्ता पुंडलिकाचे भेटी ॥ ध्रु ॥

पैल चंद्रभागे तिरीं । कट धरूनियां करीं ॥ २ ॥

तुकयाबंधु ह्मणे अंबर । गजर होतो जयजयकार ॥ ३ ॥

॥ ४९० ॥

कृपाळु भक्तांचा । ऐसा पति गोपिकांचा ॥ १ ॥

---

१ क. कंटकांचा.—२ पं. फोडूं काळाचें शिर.

॥ ध्रु. ॥ उभा न पाचारितां दारीं । न सांगतां काम करी ॥ ध्रु ॥
भाव देखोनि निर्मळ । रजा वोडवी कपाळ ॥ २ ॥
तुकयाबंधु ह्मणे नं भजा । कां रे ऐसा भोळा राजा ॥ ३ ॥

॥ ४९१ ॥

केला अंगीकार पंढरीच्या देवें ।
आतां काय करितील काळ मशक मानवें ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ घातलीं बाहेर तीं भय होतें ज्यांनें ।
बैसला आपण तेथें घालुनियां ठाणें ॥ ध्रु ॥
लागों नेदी वारा दुजियाचा अंगासी ।
हा पुरता निर्धार कळों आला आह्मांसी ॥ २ ॥
ह्मणे तुकयाबंधु न लगे करावी चिंता ।
कोणेविशीं आतां बैसलों हस्तीवरी माथां ॥ ३ ॥

॥ ४९२ ॥

अगोचरी बोलिलों आज्ञेविण आगळें ।
परी तें आतां नं संडावें राउळें ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ जाईल रोकडा बोल न पुसतां आह्मां ।
तुझा तुझें ह्मणविलें पाहा पुरुषोत्तमा ॥ ध्रु ॥
न व्हावा न वजावा न कळतां अन्याय ।
न धरावें तें मनीं भलता करा उपाय ॥ २ ॥
ह्मणे तुकयाबंधु हीन मी ह्मणोनि लाजसी ।

---

१ दे. क. त. संगतां.—२ पं. करितील.—३ पं. ज्याच्यानें.—४ पं. न संडावें कपाळु राउळें.—५ पं. तुकयाबंधु ह्मणे. * पं- हा शब्द नाहीं.

वारा लागों पाहातोहे उंच्या झाडासी ॥ ३ ॥

॥ ४९३ ॥

जाली पाकसिद्धि वाट पाहे रखुमाई ।

उदक तापलें डेरां[1] चोकसा मर्दुनि पाई ॥ १ ॥

॥ ध्रु. ॥ उठा पांडुरंगा उशीर जाला भोजनीं ।

उभ्या आंचवणा गोपी कळस घेउनी ॥ ध्रु ॥

अवघ्या सावचित्त सेवेलागीं सकळा ।

उद्धव अक्रूर आले पाचारूं मुळा ॥ २ ॥

सावरिली सेज सुमनयाति सुगंधा ।

रत्नदीप ताटीं वाळा विडिया विनोदा ॥ ३ ॥

तुका विनंती करी पाहे पंढरीराणा ।

असा सावचित्त सांगे सकळा जना ॥ ४ ॥

॥ ४९४ ॥

उठा सकळ जन उठिले नारायण । आनंदले मुनिजन तिन्ही लोक ॥ १ ॥ ध्रु. ॥ करा जयजयकार वाद्यांचा गजर । मृदंग विणे अपार टाळ घोळ ॥ ध्रु ॥

जोडोनि[2] दोन्ही कर मुख पाहा सादर । पायावरि शिर ठेवूनियां ॥ २ ॥

तुका ह्मणे काय पढियंतें[3] तें मागा । आपुलालें सांगा सुख दुःखें[4] ॥ ३ ॥

॥ ४९५ ॥

करूनी विनवणी पायीं[5] ठेवीं माथा ।

---

१ पं. डेरा चोकसा मर्दुंद्या पायी.—दे. मर्दुनि अई. त मर्दुनि आई.—२ त. पं. जोडुनि यां कर.—३ त. पं. क. पडियंतें.—४ पं. दुःख सकळ.—५ पं. चरणीं.

परिसावी विनवणी[1] माझी पंढरीनाथा ॥ १ ॥
॥ ध्रु ॥ अखंडित असावेंसें[2] वाटतें पायीं ।
साहोनि संकोच ठाव थोडासा देईं ॥ छ ॥
असो नसो भाव आलों तुझिया ठाया ।
पाहें कृपादृष्टी मज पंढरीराया ॥ २ ॥
तुका ह्मणे आह्मीं तुझीं वेडीं वांकडीं ।
नामें भवपाश हातें आपुल्या तोडीं ॥ ३ ॥

॥ ४९६ ॥

घडिया घालुनि तळीं चालती वनमाळी ।
उमटती[3] कोमळीं कुंकुमाचीं ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ वंदा चरणरज अवघे सकळ जन ।
तारियेले पाषाण उदकीं जेणें ।
पैस धरूनी चला ठाकत ठायीं ठायीं ।
मौन्य धरूनी कांहीं नो[4] बोलावें ॥ २ ॥
तुका अवसरु जाणवितो पुढें ।
उघडलीं महाल मंदिरें[5] कवाडें ॥ ३ ॥

॥ ४९७ ॥

भीतरी गेले हरी राहा क्षणभरी । होईल फळ धीर करावा ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ न करीं त्वरा ऐकें मात । क्षण एक निवांत बैसावें[6] ॥ छ ॥
करूनी मर्दन सारिलें पाणी । न्हाले देव अंग पुसी भवानी ॥ २ ॥

---

१ पं. विनंती.—२ पं असावें ऐसें.—३ पं उटती—४ पं. न.—५ पं. मंदिर.—६ पं. बैसोनी.

नेसला सोनसळा विनवी रखुमाई । वाढिलें आतां ठायीं चलावें जी ॥ ३
करूनियां भोजन घेतलें आंचवण । आनंदें नारायण पहुडले ॥ ४ ॥
तुका मात जाणवी आतां । सकळां बहुतां होती[1] ची ॥ ५ ॥

॥ ४९८ ॥

द्या जी आह्मां कांहीं सांगा जी रखुमाई ।
शेषें[2] उरलें ठायीं सनकादिकांचें ॥ १ ॥
टोकत बाहेरी बैसलों आशा ।
पुराया ग्रासा एकमेकां ॥ ध्रु ॥
येथवरी आलों तुझिया नांवें ।
आस करूनी आह्मी दातारा ॥ २ ॥
प्रेम देउनियां बहुडा आतां दिलों[3] ।
तुका[4] ह्मणे आतां विठ्ठल बोला ॥ ३ ॥

॥ ४९९ ॥

बहुडविले जन मन जालें निश्चळ ।
चुकवूनी कोल्हाळ आला तुका ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ पर्यंकीं निद्रा करावें शयन ।
रखुमाई आपण समवेत ॥ ध्रु ॥
घेउनियां आलों हातीं टाळ वीणा ।
सेवेसि चरणा स्वामीचिया ॥ २ ॥
तुका ह्मणे आतां परिसावीं सादरें[5] ।
बोवडीं उत्तरें पांडुरंगा ॥ ३ ॥

---

१ प. होती चित्तीं.—२ पं. शेष उरलें ते ठायीं सनकादिक.—३ पं. जाला.—४ पं. तुका ह्मणे विठ्ठल बोला.—५ पं. सादर.

॥ ५०० ॥

नाच गाणें माझा जवळील ठाव । निरोपीन भाव होईल तो ॥ १ ॥

॥ धृ. ॥ तुह्मां निद्रा मज आज्ञा ते स्वभावें । उतरूनि जीवें जाईन लोण ॥ धृ. ॥

एकाएकीं बहु करीन सुस्वरें । मधुर उत्तरें आवडीनें ॥ २ ॥

तका ह्मणे तूं जगदानी उदार । फेडशील भार एका वेळा ॥ ३ ॥

॥ ५०१ ॥

सिणलेती सेवकां देउनि इच्छादान । केला अभिमान अंगीकारा ॥ १ ॥

॥ धृ. ॥ अहो दीनानाथा आनंदमुरती । तुह्मांसि शोभती ब्रीदें ऐसीं ॥ धृ. ॥

बहुतांनीं विनविलें बहुतां प्रकारीं । सकळां ठायीं हरी पुरलेती ॥ २ ॥

तुका ह्मणे अगा कुटुंबवत्सळा । कोण तुझी लीळा जाणे ऐसी ॥ ३ ॥

॥ ५०२ ॥

उठा भागलेती उजगरा । जाला स्वामी निद्रा करा ॥ १ ॥

॥ धृ. ॥ वाट पाहाते रुक्मिणी । उभी मंचक संवारुणी ॥ धृ. ॥

केली करा क्षमा । बडबड पुरुषोत्तमा ॥ २ ॥

लागतो चरणा । तुकयाबंधु नारायणा ॥ ३ ॥

॥ ५०३ ॥

पावला प्रसाद आतां उठोनि जावें । आपला तो श्रम कळों येतसे जीवें ॥ १ ॥

॥ धृ. ॥ आतां स्वामी सुखें निद्रा करा गोपाळा ।
पुरले मनोरथ जातों आपुलिया स्थळा ॥ धृ. ॥

तुह्मांसि जागवूं आह्मी आपुलिया चाडा ।

---

१ त. निंबलोण.—२ पं. क. एक वेळे.—३ पं. अंगीकार.—४ पं. दे. क. मूर्ति.—५ पं. निरविलें.—६ पं. संवारुनी.—७ दे. विटेनि .—८ पं. भावें.—९ त. आतां सुखें स्वामी.

शुभाशुभ कर्मै[1] दोष वारा[2]या पीडा ॥ २ ॥
तुका ह्मणे दिलें उच्छिष्टाचें भोजन ।
आ[3]ह्मां आपुलिया नाहीं निवडिलें भिन्न ॥ ३ ॥

॥ ५०४ ॥

शब्दांचीं रत्नें करूनी अळंकार । तेणें विश्वंभर पूजियेला ॥ १ ॥
॥ ध्रु० ॥ भावाचे उपचार करूनि भोजन । तेणें नारायण जेवविला ॥ ध्रु ॥
संसारा हातीं दिलें आंचवण । मुखशुद्धी मन समर्पिलें ॥ २ ॥
रंगलीं [4]इंद्रियें सुरंग तांबूल । माथां तुळसीदळ समर्पिलें ॥ ३ ॥
एकभावदीप करूनि निरांजन । देऊनि आसन देहाचें या ॥ ४ ॥
न बोलोनि तुका करी चरणसेवा । निजविलें देवा माजघरीं ॥ ५ ॥

॥ ५०५ ॥

उठोनियां तुका गेला निजस्थळा । उरले राउळा माजी देव ॥ १ ॥
॥ ध्रु. नि[5]उल जालें सेवका स्वामीचें । आज्ञे करूनी चित्त समाधान ॥ ध्रु ॥
पहुडलिया हरी अनंतशैनावरी[6] । तेथें नाहीं उरी कांहीं काम ॥ २ ॥
अवघी बाहेर घालूनि गेला तुका । सांगितलें लोकां निजले देव ॥ ३ ॥

॥ ५०६ ॥

दसरा—अ० १

पवित्र सुदिन उत्तम दिवस दसरा ।
सांपडला तो साधा आजि मुहूर्त बरा ।
गर्जा ज[7]यजयकार हरि ह्रदयीं धरा ।
आळस नका करूं लाहानां सांगतों थोरां ॥ १ ॥

---

१ त. कर्म—२ पं. हाराया.—३ पं. नाही निवडिले आह्मा आपुल्या भिन्न.—४ पं, रंगली इंद्रिय. ५ पं. नेउले.—६ पं. अनंतसेनावरी.—७ दे. त. जेजेकार.

॥ ध्रु. ॥ या हो या हो बाइयानो निघाले हरी ।
सिलंगणा वेगीं[1] घेउनि आरत्या करीं ।
ओवाळूं श्रीमुख वंदूं पाउलें शिरीं ।
आह्मां दैव आलें येथें घरिच्या घरीं ॥ १ ॥
अक्षय मुहूर्त औटोमध्यें[2] साधे तें ।
मग येरी गर्जे जैसें तैसें होतें[3] जातें ।
ह्मणोनि मागें पुढें कोणी न पाहावें येथें ।
सांडा परतें काम जाऊं हरी सांगातें ॥ २ ॥
बहुतां बहुतां रीतीं चित्तीं धरा हें मनीं ।
नका [4]गै करूं आइकाल ज्या कानीं ।
मग हें सुख कधीं न देखाल स्वप्नीं ।
उरेल हायहाय मागें होईल काहाणी ॥ ३ ॥
ऐसियास वंचती त्यांच्या अभाग्या पार ।
नाहीं नाहीं नाहीं सत्य जाणा निर्धार ।
मग हे वेळ घटिका न ये अजरामर ।
कळलें असों द्या मग पडतील विचार ॥ ४ ॥
जयासाटीं ब्रह्मादिक जालेति पिसे ।
उच्छिष्टा कारणें देव जळीं जाले मासे ।
अर्द्धांगीं विश्वमाता लक्ष्मी वसे ।
तो हा तुकयाबंधु ह्मणे आलें अनायासें ॥ ५ ॥

॥ ५०७ ॥

ओवाळूं आरती[5] पंढरीराया । सर्वभावें शरण आलों तुझिया पायां ॥ १ ॥

---

१ पं. घेउनि वेगीं.—२ दे. क. औठामध्यें.—३ क. होतें.—४ पं. गई.—५ पं.आरती माझ्या.

॥ ध्रु. ॥ सर्व व्यापून कैसें[1] रूप आकळ । तो हा गौळ्या घरीं जाला कृष्ण बाळ ॥ ध्रु ॥

स्वरूप[2] गुणातीत जाला अवतारधारी । तो हा पांडुरंग उभा विटेवरी ॥ २ ॥

भक्तीचिया काजा कैसा रूपासि आला । ब्रिदाचा तोडर[3] चरणीं मिरविला ॥ ३

आरतें आरती[4] ओवाळिली । वाखाणितां कीर्ति वाचा परतली ॥ ४ ॥

भावभक्तिबळें होसी कृपाळु देवा । तुका[5] ह्मणे पांडुरगा तुझ्या न कळती मावा ॥ ५ ॥

॥ ५०८ ॥

करूनि आरती । आतां ओवाळूं श्रीपती ॥ १ ॥

॥ ध्रु. ॥ आजि पुरले नवस । धन्य जाला हा दिवस ॥ ध्रु ॥

पाहा वो सकळा । पुण्यवंता तुह्मी बाळा ॥ २ ॥

तुका वाहे टाळी । होता सन्निध जवळी ॥ ३ ॥

॥ ५०९ ॥

घाल माळ जरी पडेन मी पायां । दंडवत वांयां कोण वेची ॥ १ ॥

॥ ध्रु. ॥ आलें तें हिशोबें अवघिया प्रमाण । द्यावें तरी दान मान होतो ॥ ध्रु ॥

मोकळिया मनें घ्याल जरी सेवा । प्रसाद पाठवा ल्वकरी ॥ २ ॥

तुका ह्मणे तुह्मी जालिया कृपण । नामाची जतन मग कैची ॥ ३ ॥

॥ ५१० ॥

तुह्मीं जावें निजमंदिरा । आह्मी जातों आपुल्या घरा ॥ १ ॥

॥ ध्रु. ॥ विठोबा लोभ असों देई । आह्मी असों तुमचे पाई ॥ ध्रु ॥

चित्त करी सेवा । आह्मी जातों आपुल्या गांवा ॥ २ ॥

तुका ह्मणे दिशा भुलों । फिरोन पायापाशीं आलों ॥ ३ ॥

---

१ त. रूप कैसे.—२ पं. स्वरूप गुणातीत अवतार धरी ।—३ त. तोरडु. पं. तोडरु.—४ पं. आरती कैसी.—५ पं. तुका ह्मगे तुझ्या.—६ पं. तरी.—७ पं. क. हा शोभे.

॥ ५११ ॥

पाहें प्रसादाची वाट । द्यावें धोवोनियां ताट ॥ १ ॥
॥ध्रु. ॥ शेष घेऊनि जाईन । तुमचें जालिया भोजन ॥ ध्रु ॥
जालों एकसवा । तुह्मां आडुनियां देवा ॥ २ ॥
तुका ह्मणे चित्त । करूनि राहिलों निश्चिंत ॥ ३ ॥

॥ ५१२ ॥

केली कटकट गाऊं नाचों नेगतां ।
लाज नाहीं भय आह्मां पोटाची चिंता ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ बैसा सिगलेती पाय रगडूं दातारा ।
जागवूं ह्या वारा उब जाली शरीरा ॥ ध्रु ॥
उशिरा उशीर किती काय ह्मणावा ।
जननिये बाळका कोप कांहीं न धरावा ॥ २ ॥
तुझिये संगतीं आह्मीं करूं कोल्हाळ ।
तुका ह्मणे बाळें अवघीं मिळोन गोपाळ ॥ ३ ॥

॥ ५१३ ॥

कळस वाहियेला शिरीं । सहस्रनामें पूजा करीं ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ पीक पिकलें पिकलें । घन दाटोनियां आलें ॥ ध्रु ॥
शेवटीचें दान । भागा आला नारायण ॥ २ ॥
तुका ह्मणे पोट । भरलें वारलें बोभाट ॥ ३ ॥

---

१ पं. जननी या.—२ दे. क. येऊं.—३ प अवघे.—४ त. मोडोनिया—५ पं क. वारला.

॥ ५१४ ॥

आरुष शब्द बोलों मनीं न धरावें कांहीं ।

लडिवाळ बाळकें तूं चि आमुची आई ॥ १ ॥

॥ ध्रु. ॥ देई गे विठाबाई प्रेमभातुकें ।

अवघियां कवतुकें ल्हानां थोरां सकळां ॥ ध्रु ॥

असो नसो भाव आलों तुझिया ठाया ।

पाहे कृपादृष्टी आतां पंढरीराया ॥ २ ॥

तुका ह्मणे आह्मी तुझीं वेडीं वांकुडीं ।

नामें भवपाश आतां आपुलिया तोडीं ॥ ३ ॥

॥ ५१५ ॥

आडकलें देवद्वार । व्यर्थ काय करकर ॥ १ ॥

॥ ध्रु. ॥ आतां चला जाऊं घरा । नका करूं उजगरा ॥ ध्रु ॥

देवा लागलीसे निज । येथें उभ्या काय काज ॥ २ ॥

राग येतो देवा । तुका ह्मणे नेघे सेवा ॥ ३ ॥

॥ ५१६ ॥

कृष्ण माझी माता कृष्ण माझा पिता ।

बहिणी बंधु चुलता कृष्ण माझा ॥ १ ॥

॥ ध्रु. ॥ कृष्ण माझा गुरु कृष्ण माझें तारूं ।

उतरी पैल पारु भवेंनदीची ॥ ध्रु ॥

कृष्ण माझें मन कृष्ण माझें जन ।

सोइरा सज्जन कृष्ण माझा ॥ २ ॥

---

१ पं. विठाई.—२ प. पेईल.—३ पं. भवनदी.

तुका ह्मणे माझा श्रीकृष्ण विसावा ।
वाटे न करावा परता जीवा ॥ ३ ॥

॥ ५१७॥

कृपा करावी भगवंतें । ऐसा शिष्य द्यावा मातें ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ माझें व्रत जो चालवी । त्यासि द्यावें त्वां पालवी ॥ ध्रु ॥
व्हावा ब्रह्मज्ञानी गुंडा । तिहीं लोकीं ज्याचा झेंडा ॥ २ ॥
तुका तुका हाका मारी । माझ्या विठोबाच्या द्वारीं ॥ ३ ॥

॥ ५१८ ॥

जातो वाराणसी । निरवी गाई घोडे ह्मैसी ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ गेलों येतों नाहीं ऐसा । सत्य मानावा[1] भरवसा ॥ ध्रु ॥
नका काढूं माझी पेवें । तुह्मीं वरळा भूस खावें ॥ २ ॥
भिकारियाचे पाठी । तुह्मी घेउनि लागा काठी ॥ ३ ॥
सांगाल[2] जेवाया ब्राह्मण । तरी कांपाल[3] माझी मान ॥ ४ ॥
वोकलिया वोका । म्यां खर्चिला नाहीं रुका ॥ ५ ॥
तुह्मीं खावें ताकपाणी । जतन करा तूपलोणी ॥ ६ ॥
नाहीं माझे मनीं । पोरें रांडा नागवणी ॥ ७ ॥
तुका ह्मणे नीट[4] । होतें तैसें बोले स्पष्ट ॥ ८ ॥

॥ ५१९ ॥

कास घालोनी बळकट । झालो कळिकाळासी नीट ।
केली[5] पायवाट । भवसिंधूवरूनि ॥ १ ॥

१ त. माना हा.– २ दे. त. सांगा.– ३ दे. त कापा –४ प. नष्ट –५ त. केले.

॥ ध्रु. ॥ या रे या रे लाहान थोर । याति भलते नारीनर ।
करावा विचार । न लगे चिंता कोणासी ॥ ध्रु ॥
कामीं[1] गुंतले रिकामे । जपी तपी येथें जमे ।
लाविले दमामे । मुक्त आणि मुमुक्षा ॥ २ ॥
एकंदर शिका । पाठविला इहलोका ।
आलों ह्मणे तुका । मी नामाचा धारक ॥ ३ ॥

॥ ५२० ॥

आह्मी वैकुंठवासी । आलों या चि कारणासी ।
बोलिले जे ऋषी । साच भावें वर्तावया[2] ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ सांडूं संतांचे मारग । आडरानें भरलें जग ।
उच्छिष्टाचा भाग । शेष उरलें तें सेवूं ॥ ध्रु ॥
अर्थे लोपली पुराणें । नाश केला शब्दज्ञानें ।
विषयलोभी[3] मन । सायनें[4] बुडविलीं ॥ २ ॥
पिटूं भक्तीचा डांगोरा । कळिकाळासी दरारा ।
तुका ह्मणे करा । जयजयकार[5] आनंदें ॥ ३ ॥

॥ ५२१ ॥

बळियाचे अंकित । आह्मी जालों बळिवंत ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ लाता हाणोनि[6] संसारा[7] । केला षडूर्मीचा[8] मारा ॥ ध्रु ॥
जन धन तन । केलें तृणाही समान ॥ २ ॥
तुका ह्मणे आतां । आह्मी मुक्तीचिया माथां ॥ ३ ॥

---

१ त. कामी गुंतले रिकामें । जपी तपी येथ जमे । लाविले दमामे । प. कामी.–२ दे. क. वर्ताव्या पं. वर्ताया.–३ त. लोभी.–४ पं. साधन बुडविलें.–५ दे. त. जेजेकार.–६ त. हला. पं. हणिला.–७ पं. त संसार.–८ प. षडूर्मीमार.

॥ ५२२ ॥

मृत्युलोकीं आह्मां आवडती परी । नाहीं एका हरिनामें विण ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ विटलें हें चित्त प्रपंचापासूनि । वमन हें मनीं बैसलेंसे ॥ ध्रु ॥
सोनें रूपें आह्मां मृत्तिके समान । माणिकें पाषाण खडे तैसे[2] ॥ २ ॥
तुका ह्मणे तैशा दिसतील नारी । रिसाचियापरी आह्मांपुढें ॥ ३ ॥

॥ ५२३ ॥

स्त्रियांचा तो संग नको नारायणा । काष्ठा या पाषाणामृत्तिकेच्या ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ नाठवे हा देव न घडे भजन । लांचावलें मन आवरे ना ॥ ध्रु ॥
दृष्टिमुखें मरण इंद्रियाच्या द्वारें । लावण्य तें खरें दुःखमूळ ॥ २ ॥
तुका ह्मणे जरी अग्नि जाला साधु । परी पावे बाधू संघट्टणें ॥ ३ ॥

॥ ५२४ ॥

पराविया नारी रखुमाईसमान । हें गेलें नेमून ठायींचें चि ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ जाई वो तूं माते न करीं सायास । आह्मी विष्णुदास नव्हों तैसे ॥ ध्रु ॥
न साहावें मज तुझें हें पतन । नको हें वचन दुष्ट वदों ॥ २ ॥
तुका ह्मणे तुज पाहिजे भ्रतार । तरी काय नर थोडे जाले ॥ ३ ॥

॥ ५२५ ॥

भक्तिप्रतिपाळे दीन वो वत्सळे । विठ्ठले कृपाळे होसी माये ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ पडिला विसर माझा काय गुणें । कपाळ हें उणें काय करूं ॥ २ ॥
तुका ह्मणे माझें जाळूनि संचित । करीं वो उचित भेट देई ॥ २ ॥

---

१ त. बैसलेंसे मनीं रामनाम.–२ पं. जसे.–३ पं. अंतरे –४ पं. तरी.–५ पं. माउली–६ त. पं. रखुमाई जन पांडुरंगे.–७ पं. तैसे नव्हों.–८ पं. तरी का इतर लोक थोडे.
–९ त. पं. विठ्ठल.

॥ ५२६ ॥

तुजविण मज कोण वो[1] सोयरें । आणीक दुसरें पांडुरंगे ॥ १ ॥
लागलीसे आस पाहा तुझें वास । रात्री वो दिवस लेखीं बोटीं ॥ २ ॥
काम गोड मज न लगे हा धंदा । तुका ह्मणे सदा हें चि ध्यान ॥ ३ ॥

॥ ५२७ ॥

पंढियंतें[2] आह्मी तुजं[3]पाशीं मागावें । जीवींचें सांगावें हितगुज ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ पाळसील लळे दनि वो वत्सले । विठ्ठले कृपाळे जननिये[4] ॥ ध्रु. ॥
जीव भाव तुझ्या ठेवियेला पायी । तूं चि सर्वा ठायीं एक आह्मां ॥ २ ॥
दुजियाचा संग लागों नेदी वारा । नाही जात घरा आणिकांच्या ॥ ३ ॥
सर्वसत्ता एकी आहे तुजपाशी । ठावें आहे देसी मागेन तें ॥ ४ ॥
ह्मणउनि पुढें मांडियेली आळी । थिंकोनियां[5] चोळी डोळे तुका ॥ ५ ॥

॥ ५२८ ॥

कोण पर्वकाळ पहासील तीर्थें । होतें माझें चित्त कासावीस ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ पाठवीं भातुकें प्रेरीं[6] झडकरी । नको[7] राखों उरी पांडुरंगा ॥ ध्रु. ॥
न धरावा कोप मजवरी कांहीं । अवगुणी अन्यायी ह्मणोनियां ॥ २ ॥
काय रडवीसि नेणतियां पोरां । जाणतियां थोरां याचिपरी ॥ ३ ॥
काय उभी कर ठेवुनियां कटीं । बुझावीं धाकुटीं लडिवाळें ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे आतां पदरासी पिळा । घालीन निराळा नव्हे मग ॥ ५ ॥

॥ ५२९ ॥

कां हो देवा कांहीं न बोला चि गोष्टी । कां मज हिंपुटी करीतसा ॥ १ ॥

---

१ त. हो.—२ पं. त. पढीयतें.—३. त. जयापे.—४ त. हासी माये.—५ त. थीत.—६ पं. प्रेमें.—७ पं. नका

॥ध्रु.॥ कंठीं प्राण पाहे वचनाची आस। तों दिसे उदास धरिलें ऐसें ॥ध्रु.॥
येणें काळें बुंथी घेतलीसे खोल। कां नये विटाळ होऊं माझा ॥ २ ॥
लाज वाटे मज ह्मणवितां देवाचा। न पुससी फुकाचा तुका ह्मणे ॥ ३ ॥

॥ ५३० ॥

उचित तें काय जाणावें दुर्बळें। थोरिवेचें काळें तोंड देवा ॥ १ ॥
॥ध्रु.॥ देतों हाका कोणी नाइकती द्वारीं। ओस कोणी घरीं नाहीं ऐसें॥ध्रु.॥
आलिया अतीता शब्द समाधान। करितां वचन काय वेंचे ॥ २ ॥
तुका ह्मणे तुह्मां साजे हें श्रीहरी। आह्मी निलाजिरीं नव्हों ऐसीं ॥ ३ ॥

॥ ५३१ ॥

आह्मी मागों ऐसें नाहीं तुजपाशीं। जरी तूं भीतोसि पांडुरंगा ॥ १ ॥
॥ध्रु.॥पाहें विचारूनि आहे तुज ठावें। आह्मी धालों नावें तुझ्या एका॥ध्रु.॥
ऋद्धिसिद्धि तुझें मुख्य भांडवल। हें तों आह्मां फोल भक्तीपुढें ॥ २ ॥
तुका ह्मणे जाऊं वैकुंठा चालत। बैसोनि निश्चितें सुख भोगूं ॥ ३ ॥

॥ ५३२ ॥

न लगे हें मज तुझें ब्रह्मज्ञान। गोजिरें सगुण रूप पुरे ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ लागला उशीर पतितपावना। विसरोनि वचना गेलासि या ॥ध्रु.॥
जाळोनि संसार बैसलों अंगणीं। तुझे नाहीं मनीं मानसीं हीं ॥ २ ॥
तुका ह्मणे नको रागेजों विठ्ठला। उठीं देईं मला भेटी आतां ॥ ३ ॥

॥ ५३३ ॥

कमोदिनी काय जाणे तो परिमळ। भ्रमर सकळ भोगीतसे ॥ १ ॥

---

१ त तुह्मी.—२ पं. क. काळ बुंथी.—३ पं. खोल.—४ दे. पं. नाहीं.—५ पं. मोक्ष.—
६ क. निश्चित.— पं. निवात.—७ पं. हे —८ क. हें. पं. ते —९ पं. कुमुदिनी.

॥ ध्रु. ॥ तैसें तुज ठावें नाहीं तुझें नाम । आह्मी च तें प्रेमसुख जाणों ॥ ध्रु ॥
माते तृण बाळा दुधाची ते गोडी । ज्याची नये जोडी त्यासी कामा ॥ २ ॥
तुका ह्मणे मुक्ताफळ शिंपीपोटीं । नाहीं त्याची भेटी भोग तिये ॥ ३ ॥

॥ ५३४ ॥

काय सांगों तुझ्या चरणांच्या सुखा ।
अनुभव ठाउका नाहीं तुज ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ बोलतां हें कैसें वाटे खरेपण ।
अमृताचे गुण अमृतासी ॥ ध्रु ॥
आह्मी एकएका ग्वाही मायपुतें ।
जाणों तें निरुतें सुख दोघें ॥ २ ॥
तुका ह्मणे आह्मां मोक्षाचा कांटाळा ।
कां तुह्मी गोपाळा नेणां ऐसें ॥ ३ ॥

॥ ५३५ ॥

देखोनियां तुझ्या रूपाचा आकार । उभा कटीं कर ठेवूनियां ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ तेणें माझ्या चित्ता होतें समाधान । वाटतें चरण न सोडावे ॥ ध्रु
मुखें गातों गीत वाजवितों टाळी । नाचतों राउळीं प्रेमसुखें ॥ २ ॥
तुका ह्मणे मज तुझ्या नामापुढें । तुच्छ हें बापुडें सकळी काळ ॥ ३ ॥

॥ ५३६ ॥

आतां येणेंविण नाहीं आह्मां चाड । कोण बडबड करी वांयां ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ सुख तेंचि दुःख पुण्यपाप खरें । हें तों आह्मां बरें कळों आलें ॥ ध्रु ॥

१ पं. चरणीच्या.–२ त. तुच्छ हे. तुश.–३ त. पं. सकळ ही.

तुका ह्मणे वाचा वोहिली अनंता । बोलायाचें आतां काम नाहीं ॥ २ ॥

॥ ५३७ ॥

बोलों अबोलणें मरोनियां जिणें । असोनि नसणें जेनि आह्मां ॥ १ ॥

॥धु.॥ भोगीं त्याग जाला संगीं च असंग। तोडियेले लाग माग दोन्ही ॥ २ ॥

तुका ह्मणे नव्हें दिसतों मी तैसा । पुसणें तें पुसा पांडुरंगा ॥ ३ ॥

॥ ५३८ ॥

अधिकार तैसा दावियेले मार्ग । चालतां हें मग कळों येतें ॥ १ ॥

॥ धु. ॥ जाळूं नये नांव पावलेनि पार । मागील आधार बहुतांचा ॥ २ ॥

तुका ह्मणे रोग वैद्योचे अंगीं । नाहीं करी जगीं उपकार ॥ ३ ॥

॥ ५३९ ॥

संवसार तीहीं केला पाठमोरा । नाहीं द्रव्य दारा जया चित्तीं ॥ १ ॥

शुभाशुभ नाहीं हर्षामर्ष अंगीं । जनार्दन जगीं होउनि ठेला ॥ २ ॥

तुका ह्मणे देहें दिला एकसरें । जयासि दुसरें नाहीं मग ॥ ३ ॥

॥ ५४० ॥

देहबुद्धि वसे लोभ जयां चित्तीं । आपुलें जाणती परावें जे ॥ १ ॥

तयासि चालतां पाहिजे सिदोरी । दुःख पावे करी असत्य तो ॥ २ ॥

तुकां ह्मणे धर्म रक्षाया कारणें । छाया इच्छी उन्हें तापला तो ॥ ३ ॥

॥ ५४१ ॥

काळें खादला हा अवघा आकार । उत्पत्तिसंहारघडमोडी ॥ १ ॥

बीज॰ तो अंकुर आच्छादिला पोटीं। अनंता सेवटीं एकाचिया ॥ २ ॥

---

१ दे. क वाईली.–२ त. पं. जनी (जनीं ?).–३ पं. विटोबासी –४ त. पं. दाविये. ला.–५ दे. त. वैदाचे.

तुका ह्मणे शब्दें व्यापिलें आकाश । गुढार हें तैसें[1] कळों नये ॥ ३ ॥

॥ ५४२ ॥

आणीक काळें न चले उपाय । धरावे या[2] पाय विठोबाचे ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ अवघें चि पुण्य असे तया पोटीं । अवघिया तुटी होय पापा ॥ ध्रु ॥
अवघें मोकळें अवघिया काळें । उद्धरती कुळें नरनारी ॥ २ ॥
काळ वेळ नाहीं गर्भवासदुःखें । उच्चारितां मुखें नाम एक ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे कांहीं न लगे सांडावें । सांगतसें भावें घेती तयां ॥ ४ ॥

॥ ५४३ ॥

कां रे* माझा तुज न ये कळवळा । असोनि जवळा ह्रदयस्था ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ अगा नारायणा निष्ठुरा निर्गुणा । केला शोक नेणां कंठस्फोट ॥ ध्रु ॥
कां हें चित्त नाहीं पावलें विश्रांती । इंद्रियांची गति कुंटे[3] चि ना ॥ २ ॥
तुका ह्मणे कां रे धरियेला कोप । पाप सरलें नेणों पांडुरंगा ॥ ३ ॥

॥ ५४४ ॥

दीनानाथा तुझीं ब्रिदें चराचर । घेसील कैवार शरणागता ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ पुराणीं जे तुझे गर्जती पवाडे । ते आह्मां रोकडे कळों आले ॥ ध्रु ॥
आपुल्या दासांचें न साहासी उणें । उभा त्याकारणें राहिलासी ॥ २ ॥
चक्र गदा हातीं आयुधें अपारें । न्यून तेथें[4] पुरें करूं धावें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे तुज भक्तीचें कारण । करावया पूर्ण अवतार ॥ ४ ॥

---

१ पं. कैसें.–२ पं ते–३ क. खुंट.–४ पं. तें चि. * पं. हा शब्द नाहीं.

॥ ५४५ ॥

वर्णू महिमा ऐसी नाहीं[1] मज वाचा । न बोलवे साचा पार तुझा ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ ठायींची हे काया ठेविली चरणीं । आतां ओंवाळुनि काय सांडूं ॥ ध्रु ॥
नाहीं भाव ऐसा करूं तुझी सेवा। जीव वाहूं देवा तो ही तुझा ॥ २॥
मज माझें कांहीं न दिसे पाहातां । जें तुज अनंता समर्पावें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे आतां नाहीं मज थार । तुझे उपकार फेडावया ॥ ४ ॥

॥ ५४६ ॥

नाहीं[2] सुख मज न लगे हा मान । न राहे हें जन काय करूं ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ देहउपचारें पोळतसे अंग । विषतुल्य[3] चांग मिष्टान्न तें ॥ ध्रु ॥
नाइकवे स्तुति वार्णितां[4] थोरीव । होतो माझा जीव कासावीस ॥ २ ॥
तुज पावें ऐसी सांग कांहीं कळा । नको मृगजळा गोवूं मज ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे आतां करीं माझें हित । काढावें जळत आगींतूनि ॥ ४ ॥

॥ ५४७ ॥

न मिळो खावया न वाढो संतान । परि हा नारायण कृपा करो ॥ १॥
॥ ध्रु. ॥ ऐसी माझी वाचा मज उपदेशी । आणीक लोकांसी हें चि सांगे ॥ ध्रु॥
विटंबो शरीर होत कां विपत्ति । परि राहो चित्तीं नारायण ॥ २ ॥
तुका ह्मणे नासिवंत हें सकळ । आठवे गोपाळ तें चि हित ॥ ३ ॥

॥ ५४८ ॥

पिंड पोसावे हें अधमाचें ज्ञान । विलास मिष्टान्न करूनियां ॥ १ ॥

---

१ पं. मज नाही वाचा.—२ पं. नव्हे. ३ पं. विषातुल्य.—४ पं. क. वानितां.

॥ ध्रु. ॥ शरीर रक्षावें हा धर्म बोलती । काय असे हातीं तयाचिया ॥ ध्रु ॥
क्षणभंगुर हें जाय न कळतां । ग्रास गिळी सत्ता नाहीं हातीं ॥ २ ॥
कर्वतिलीं[1] देहें कापियेलें मांस । गेले वनवासा[2] शुकादिक ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे राज्य करितां जनक । अग्निमाजी एक पाय जळे ॥ ४ ॥

॥ ५४९ ॥

जरी माझी कोणी कापितील मान । तरी नको आन वदों जिव्हे ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ सकळां इंद्रियां हे माझी विनंती । नका होऊं परतीं पांडुरंगा ॥ ध्रु ॥
आणिकांची मात नाइकावी कानीं । आणीक नयनीं न पाहावें ॥ २ ॥
चित्ता तुवां पायीं रहावें अखंडित । होउनी निश्चित एकविध ॥ ३ ॥
चला पायें[3] हात हें चि काम करा । माझ्या नमस्कारा विठोबाच्या ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे तुह्मां भय काय करी । आमुचा कैवारी नारायण ॥ ५ ॥

॥ ५५० ॥

करिसी तें देवा करीं माझें सुखें । परी मी त्यासी मुखें न ह्मणें संत ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ जया राज्य द्रव्य करणें उपार्जना । वश दंभमाना इच्छे जाले ॥ ध्रु ॥
जगदेव परी निवडीन निराळे । ज्ञानाचे आंधळे भारवाही ॥ २ ॥
तुका ह्मणे भय न धरीं मानसीं । ऐसियाचे विशीं करितां दंड ॥ ३ ॥

॥ ५५१ ॥

ह्मणविती ऐसे आइकतों संत । न देखीजे होत डोळां कोणी ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ ऐसियांचा कोण मानितें विश्वास । निवडे तो रस घाईडाई ॥ ध्रु ॥
पर्जन्याचे काळीं वाहाळाचे नद । ओसरतां बुंद न थारे चि ॥ २ ॥

१ पं. कर्वतिले देह.—२ त. वनवासास—३ पं. हात पाय.

हिऱ्या ऐशा गारा दिसती दूरोन । तुका ह्मणे घेन न भेटे तों ॥ ३ ॥

॥ ५५२ ॥

अतिवाद[2] लावी । एक बोट सोंग दावी ॥ १ ॥

॥ ध्रु. ॥ त्याचा बहुरूपी नट । नव्हे वैष्णव तो चाट ॥ ध्रु ॥

प्रतिपादी वाळी । एक पुजी एका छळी ॥ २ ॥

तुका ह्मणे नाहीं । भूतदया ज्याचे ठायीं ॥ ३ ॥

॥ ५५३ ॥

पोटाचे ते नट पाहों नये छंद । विषयांचे भेद विषयरूप ॥ १ ॥

॥ ध्रु. ॥ अर्थी परमार्थ कैसा घडों सके । चित्त लोभी भीके[3] सोंग वांयां ॥ ध्रु ॥

देवाचीं चरित्रें दाखाविती लीळा । लाघवाच्या कळा मोहावया ॥ २ ॥

तुका ह्मणे चित्तीं राहे अभिळास । दोघां नरकवास सारिखा चि ॥ ३ ॥

॥ ५५४ ॥

भुंकती तीं द्यावीं भुंकों । आपण त्यांचें नये शिकों ॥ १ ॥

॥ ध्रु. ॥ भाविकांनीं दुर्जनाचें । मानूं[4] नये कांहीं साचें ॥ ध्रु ॥

होइल तैसें बळ । फजीत करावे ते खळ ॥ २ ॥

तुका ह्मणे त्यांचें[5] । पाप नाहीं ताडणाचें ॥ ३ ॥

॥ ५५५ ॥

जप करितां राग । आला जवळी तो मांग ॥ १ ॥

॥ ध्रु. ॥ नको भोंवतालें जगीं । पाहों जवळी राख अंगीं ॥ ध्रु ॥

कुड्याची संगती । सदा भोजन पंगती ॥ २ ॥

तुका ह्मणे ब्रह्म । साधी विरहित कर्म ॥ ३ ॥

---

१ क. पं. त. घण.—२ क. अतिवादें.—३ त भीकें.—४ पं. कांहीं मानूं नये साचें.—
५ क. त. पं. त्याचे.

॥ ५५६ ॥

कांहीं च मी नव्हें कोणिये गांवींचा । एकट ठायींचा ठायीं एक ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ नाहीं जात कोठें येत फिरोनियां । अवघें[1] चि वांयांविण बोलें ॥*॥
नाहीं मज कोणी आपुलें दुसरें । कोणाचा मी खरें कांहीं नव्हे ॥ २ ॥
नाहीं आह्मां ज्यावें मरावें लागत । आहों अखंडित जैसे तैसे ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे नांवरूप[2] नाहीं आह्मां । वेगळा ह्या कर्मा अकर्मासी ॥ ४ ॥

॥ ५५७ ॥

लोहगांवास परचक्रवेढा पडला--अंभग ३.

न देखवे डोळां ऐसा हा आकांत । परपीडे चित्त दुःखी होतें ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ काय तुह्मी येथें नसालसें जालें । आह्मीं न देखिलें पाहिजे हें ॥ * ॥
परचक्र कोठें हरिदासांच्या वासें । न देखिं[3]जेत देशें राहातिया ॥ २ ॥
तुका ह्मणे माझी लाजविली सेवा । हीनपणें देवा जिणें जालें ॥ ३ ॥

॥ ५५८ ॥

काय म्यां मानावें हरिकथे[4]चें फळ । तरिजे सकळ जनीं ऐसें ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ उच्छेद तो असे हा गे आरंभला । रोकडें विठ्ठला परचक्र[6] ॥ * ॥
पापाविण नाहीं पाप येत पुढें । सांक्षीसी[7] रोकडें साक्ष आलें ॥ २ ॥
तुका ह्मणे जेथें वसतील दास । तेथें तुझा वास कैसा आतां ॥ ३ ॥

॥ ५५९ ॥

भीत नाहीं आतां आपुल्या मरणा ।
दुःखी होतां जना न देखवे ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ आमची तो जाती ऐसी परंपरा ।

---

१ पं. अवघेचि वाया विण बोल.--२ त नाम --३ पं. देखिजे ते --४ प. कथेचे हें फळ.--५ पं. जन.--६ क. परचक्रे (क्र ?).--७दे क. साक्षसी. * दे. त. हा शब्द नाहीं.

कां तुह्मी दातारा नेणां ऐसें ॥ ध्रु ॥
भजनीं विक्षेप तें चि पैं मरण ।
न वजावा क्षण एक वांयां ॥ २ ॥
तुका ह्मणे नाहीं आवाताचा वारा ।
ते स्थळीं दातारा ठाव मागें ॥ ३ ॥

॥ ३ ॥

॥ ५६० ॥

फिरंगी वाखर लोखंडाचे विळे । परि ते निराळे गुणमोल ॥ १ ॥
पायरी प्रतिमा एक चि पाषाण । परि[1] तें महिमान वेगळालें ॥ २ ॥
तुका ह्मणे तैशा नव्हतील परी । संतजना सरी सारिखिया ॥ ३ ॥

॥ ५६१ ॥

कोण जाणे कोणा घडे उपासना । कोण या वचना[2]प्रीति[3] पावे ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ आतां माझा श्रोता वक्ता तूं चि देवा । करावी ते सेवा तुझी च म्यां ॥ ध्रु. ॥
कुशळ चतुर येथें न सरते[4] । करितील[5] रिते तर्क मतें ॥ २ ॥
तुका ह्मणे जालें[6] पेणें एके घरीं । मज आणि हरी तुह्मां गांठी ॥ ३ ॥

॥ ५६२ ॥

आमचा विनोद तें जगा मरण । करिती भावहीण दखोवेखीं ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ न कळे संतत[7] हिताचा विचार । तों हे दारोदार खाती फेरे ॥ ध्रु. ॥
वंदिलें वंदावें निंदिलें निंदावें । एक गेलें जावें त्याचि वाटा ॥ २ ॥
तुका ह्मणे कोणी नाइके सांगतां । होती यमदूता वरपडे ॥ ३ ॥

---

१ त. ठेवीं मज.—२ क. प्रीति —३ दे क. त. मां —४ पं पवती. क. सरतें.—५ पं. करितील रीति तर्क मत. ष. करितील रितें तर्क मतें.—६ पं. केणें जालें. त. जालें केणें.—७ (स्वतंत्र ?) संतत हा शब्द कांहींसा वरा लागेल.

॥ ५६३ ॥

दीप घेउनियां धुंडिती अंधार । भेटे हों[1] विचार अघटित ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ विष्णुदास आह्मी न भ्यों[2] कळिकाळा । भुलों मृगजळा न घडे तें ॥ ध्रु. ॥
उधळितां माती रविकळा मळे । हें कैसें न कळे भाग्यहीना ॥ २ ॥
तुका ह्मणे तृणें झांके हुताशन । हें तंव वचन वाउगें चि ॥ ३ ॥

॥ ५६४ ॥

नटनाट्यें[3] अनघें संपादिलें सोंग । भेद दाऊं[4] रंग न पालटे ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ मांडियेला खेळ कौतुक[5] बहुरूप । आपुलें स्वरूप जागतसों ॥ ध्रु. ॥
स्फटिकाची शिळा उपाधि न मिळे । भाव दावी पिवळे लाल संगें ॥ २ ॥
तुका ह्मणे आह्मी या जनाविरहित ॥ होउनि निश्चिंत[6] क्रीडा करूं ॥ ३ ॥

॥ ५६५ ॥

तुजविण वाणीं[7] आणिकांची[8] थोरी ।
तरी माझी हरी जिव्हा झडो ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ तुजविण चित्ता आवडे आणीक ।
तरी हा मस्तक भंगो माझा ॥ ध्रु. ॥
नेत्रीं आणिकांसि पाहीन आवडी ।
जातु ते चि घडी चांडाळ हे[9] ॥ २ ॥
कथामृतपान न करिती श्रवण ।

---

१ पं. तो.–२ त. भीं.–३ पं क नटनाट्य.–४ पं. दावी.–५ क. कौतुकें. पं. कव तुकें.–६ पं. निश्चित.–७ त. पं. क. याणी.–८ पं. आणिकाची.–९ त. हें.

काय प्रयोजन मग यांचें ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे काय वांचून कारण ।
तुज एक क्षण विसंबतां ॥ ४ ॥

॥ ५६६ ॥

स्वामींचे स्त्रीनें स्वामींस कठिण उत्तरें केलीं—अभंग ७.

मज चि भोंवता केला येणें जोग । काय याचा भोग अंतरला ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ चालोनियां घरा सर्व सुखें येती । माझी तों फजीती चुके चि ना ॥ ध्रु ॥
कोणाची बाईल होऊनियां वेढूं । संवसारीं काढूं आपदा किती ॥ २ ॥
काय तरी देऊं तोडितील पोरें । मरतीं तरी बरें होतें आतां ॥ ३ ॥
कांहीं नेदी वांचों धोवियेलें घर । सारवावया ढोर शेण नाहीं ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे रांड न करितां विचार । वाहुनियां भार कुंथे माथां ॥ ५ ॥

॥ ५६७ ॥

काय नेणों होता दावेदार मेला । वैर तो साधिला होउनि गोहो ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ किती सर्वकाळ सोसावें हें दुःख । किती लोकां मुख वासूं तरीं ॥ ध्रु ॥
ह्मवे आपुली आई काय माझें केलें । धड या विठ्ठलें संसाराचें ॥ २
तुका ह्मणे येती बाइले असेडे । फुंदोनियां रडे हांसे कांहीं ॥ ३ ॥

॥ ५६८ ॥

गोणी आली घरा । दाणे खाऊं नेदी पोरा ॥ १ ॥

---

१ त. घेतलासे जोग—२ पं. आसडे.

॥ ध्रु० ॥ भरी लोकांची पांटोरी । मेला चोरटा खाणोरी ॥ ध्रु ॥
खवळली पिसी । हाता झोंबे जैसी[1] लांसी ॥ २ ॥
तुका ह्मणे खोटा । रांडे संचिताचा सांटा ॥ ३ ॥

॥ ५६९ ॥

आतां पोरा काय खासी । गोहो जाला देवलसी ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ डोचकें तिबी घातल्या माळा । उदमाचा सांडी चाळा ॥ ध्रु ॥
आपल्या पोटा केली थार । आमचा नाहीं येसपार ॥ २ ॥
हातीं टाळ तोंड वासी । गाय देउळीं देवापासीं ॥ ३ ॥
आतां आह्मी करूं काय । न बसे घरीं राणा जाय ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे आतां धीरी । आझुनि नाही[2] जालें तरी ॥ ५ ॥

॥ ५७० ॥

बरें जालें गेलें । आजी अवघें मिळालें ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ आतां खाईन पोटभरी । ओल्या कोरडया भाकरी ॥ ध्रु ॥
किती तरी तोंड । याशीं वाजवूं मी रांड ॥ २ ॥
तुका बाइले मानवला । चीथू करुनियां बोला ॥ ३ ॥

॥ ५७१ ॥

न करवे धंदा । आइता तोंडीं पडे लोंदा ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ उठिंतें तें कुटिंतें[3] टाळ । अवघा मांडिला कोल्हाळ ॥ ध्रु ॥
जीवंत चि मेले । लाजा वाटुनियां प्याले ॥ २ ॥
संसाराकडे । न पाहाती ओस पडे ॥ ३ ॥

---

१ पं लांसी जैसी.—२ पं. जाले नाही—३ पं कुटी

तळमळती यांच्या रांडा । घालिती जीवा नांवें धोंडा ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे बरें जालें । घे गे बाइले लीहिलें ॥ ५ ॥

॥ ५७२ ॥

कोण घरा येतें आमुच्या काशाला । काय ज्याचा त्याला नाहीं धंदा ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ देवासाटीं जालें ब्रह्मांड सोइरें । कोमळ्या उत्तरें काय वेचे ॥ ध्रु ॥
मानें पाचारितां नव्हे आराणुक । ऐसे येती लोक प्रीतीसाटीं ॥ २ ॥
तुका ह्मणे रांडे नावडे भूषण । कांतिलेंसें श्वान लोंगे पाठीं ॥ ३ ॥

॥ ५७३ ॥ ॥ ७ ॥

भाव धरी तया तारील पाषाण । दुर्जना सज्जन काय करी ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ करितां नव्हे नीट श्वानाचें हें पुंच्छ । खापरा परीस काय करी ॥ ध्रु ॥
काय करिल तया साकरेचें आळें । बीज तैसीं फळें येती तया ॥ २ ॥
तुका ह्मणे वज्र भंगे[4] एक वेळ । कठीण हा खळ तयाहूनी ॥ ३ ॥

॥ ५७४ ॥

इच्छावें तें जवळी आलें । काय बोलें कारण ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ नामरूपीं पडिली गांठी । अवघ्या गोष्टी सरल्या ॥ ध्रु ॥
मुकियाचे परी जीवीं । साकर जेवीं खादली ॥ २ ॥
तुका ह्मणे काय बोलें । आतां भलें मौन्य चि ॥ ३ ॥

॥ ५७५ ॥

साधनें तरी हीं च दोन्ही । जरी कोणी साधील ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ परद्रव्य परनारी । याचा धरीं विटाळ ॥ ध्रु ॥

---

१ पं. नाहीं.–२ दे. पाठीं लागे.–३ दे. पुंन. पं. पुस.–४ पं. भेदे.–५ त. खादल्या.

देवभाग्यें घरा येती । संपत्ती त्या सकळा ॥ २ ॥
तुका ह्मणे तें शरीर । गृह भांडार देवाचें ॥ ३ ॥

॥ ५७६ ॥

आह्मासाठीं अवतार । मत्स्यकूर्मादि सूकर ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ मोहें धांवे घाली पान्हा । नांव घेतां पंढरीराणा ॥ ध्रु ॥
कोठें न दिसे पाहतां । उडी घाली अवचिता ॥ २ ॥
सुख ठेवी आह्मासाठीं । दुःख आपणची घोटी ॥ ३ ॥
आह्मां घाली पाठीकडे । पुढें कळिकाळाशीं भिडे ॥ ४ ॥
तुका ह्मणे कृपानीधी । आह्मां उतरी नांवेमधीं ॥ ५ ॥

॥ ५७७ ॥

रवि रश्मिकळा । नये काढितां निराळा ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ तैसा आह्मां जाला भाव । अंगीं जडोनि ठेला देव ॥ ध्रु ॥
गोडी साकरेपासुनी । कैसी निवडती दोन्ही ॥ २ ॥
तुका ह्मणे नाद उठी । विरोनि जाय नभा पोटीं ॥ ३ ॥

॥ ५७८ ॥

थोडें परी निरें । अविट तें घ्यावें खरें ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ घ्यावें जेणें नये तुटी । बीज वाढे बीजा पोटीं ॥ ध्रु ॥
चित्त ठेवीं ग्वाही । आणिकांशीं चाड नाहीं ॥ २ ॥
आपलें तें हित फार । तुका ह्मणे खरें सार ॥ ३ ॥

पं. १ आपण.

॥ ५७९ ॥

अवघे देव साध । परी या अवगुणांचा बाध ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ ह्मणउनी नव्हे सरी । राहे एका एक दुरी ॥ ध्रु ॥
ऊंस कांदा एक आळां । स्वाद गोडी[1]चा निराळा ॥ २ ॥
तुका ह्मणे नव्हे सरी । विष अमृताची परी ॥ ३ ॥

॥ ५८० ॥

शांतीपरतें नाहीं सुख । येर अवघें चि दुःख ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ ह्मणउनी शांति धरा । उतराल पैल तीरा ॥ ध्रु ॥
खवळलिया कामक्रोधीं । अंगीं भरती आधिव्याधी ॥ २ ॥
तुका ह्मणे त्रिविध ताप । जाती मग आपेआप ॥ ३ ॥

॥ ५८१ ॥

गोडीपणें जैसा गुळ । तैसा देव जाला सकळ ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ आतां भजों कवणे[2] परी । देव सबाह्य अंतरीं ॥ ध्रु ॥
उदका वेगळा । नव्हे तरंग निराळा ॥ २ ॥
हेम अळंकारा नामीं । तुका ह्मणे तैसे आह्मी ॥ ३ ॥

॥ ५८२ ॥

परमेष्ठिपदा । तुच्छ[3] करिती सर्वदा ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ हें चि ज्यांचें धन । सदा हरीचें स्मरण ॥ ध्रु ॥
इंद्रपदादिक भोग । भोग नव्हे तो भवरोग ॥ २ ॥
सार्वभौमराज्य । त्यांसि कांहीं नाहीं काज ॥ ३ ॥

---

१ त. पं. पाहतां.—२ पं. कोणे.—३ त. तुच्छ.

पाताळींचें अधिपत्य । ते तों मानिती विपत्य ॥ ४ ॥
योगसिद्धिसार । ज्यासि वाटे तें असार ॥ ५ ॥
मोक्षायेवढें सुख । सुख नव्हे चि तें दुःख ॥ ६ ॥
तुका ह्मणे हरिविण । त्यासि अवघा वाटे सिण ॥ ७ ॥

॥ ५८३ ॥

मोहोऱ्याच्या संगें । सुत नव्हे आगीजोगें ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ नाहीं तरी त्याचें भक्ष । काय सांगणें ते[१] साक्ष ॥ ध्रु ॥
स्वामी[२]चिया अंगें । रूप नव्हे कोणाजोगें ॥ २ ॥
तुका ह्मणे खोडी । देवमनी[३] न देती दडी ॥ ३ ॥

॥ ५८४ ॥

मजसवें नको चेष्टा । नव्हे साळी कांहीं कोष्टा ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ बैस सांडोनि दिमाख । जाय काळें करीं मुख ॥ ध्रु ॥
येथें न सरे चार । हीण आणीक वेव्हार ॥ २ ॥
तुका विष्णुदास । रस जाणतो नीरस ॥ ३ ॥

॥ ५८५ ॥

भाव देवाचें[४] उचित । भाव तोचि भगवंत ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ धन्यधन्य शुद्ध जाती । संदेह कैंचा तेथें चित्तीं ॥ ध्रु ॥
बहुत बराडी । देवजवळी[५] आवडी ॥ २ ॥
तुका ह्मणे हें रोकडें । लाभ अधिक रिचो खडें ॥ ३ ॥

---

१ क. तें.–२ पं. स्वमींचिया.–३ दे. क. देवमणी.–४ त. पं. देवाचे.–५ पं. देवावरी.

॥ ५८६ ॥

गौरव गौरवापुरतें । फळ सत्याचे संकळं ॥ १ ॥

॥ ध्रु. ॥ कठिण योगाहुनि क्षेमें[2] । ओकलिया होतो श्रम ॥ ध्रु ॥

पावलें मरे सिवेपाशीं । क्लेश उरत[3] ते क्लेशीं ॥ २ ॥

तुका ह्मणे बहु आणी । कठिण निघालिया रणीं ॥ ३ ॥

॥ ५८७ ॥

न संडी अवगुण । वर्मी[4] मानीतसे सिण ॥ १ ॥

॥ ध्रु. ॥ भोग देतां करिती काई । फुटतां यमदंडें[5] डोई ॥ ध्रु ॥

पापपुण्यझाडा । देतां तेथें मोटी पीडा ॥ २ ॥

तुका ह्मणे बोला । माझ्या सिणती विठला ॥ ३ ॥

॥ ५८८ ॥

पावे ऐसा नाश । अवघियां दिला त्रास ॥ १ ॥

॥ ध्रु. ॥ अविटाचा केला संग । सर्व भोगी पांडुरंग ॥ ध्रु ॥

आइता च पाक । संयोगाचा सकळिक ॥ २ ॥

तुका ह्मणे धणी । सीमा राहिली होउनी ॥ ३ ॥

॥ ५८९ ॥

दुर्बळ हें अवघें जन । नारायणीं विमुख[6] ॥ १ ॥

॥ ध्रु. ॥ झाडोनियां हात जाती । पात्र होतीं दंडासी ॥ ध्रु ॥

सिदोरी तें पापपुण्य । सर्वेसिण भिकेचा ॥ २ ॥

तुका ह्मणे पडिला वाहो । कैसा पाहा[7] हो* लटिक्याचा ॥ ३ ॥

---

१ पं. सत्यच संकल्पें.—२ दे. क्षम.—३ पं. उतर ते—४ क. वर्म—५ पं यमदंड.—
पं. विन्मुख.--७ पं. पाहो.—* पं. हा शब्द नाहीं.

॥ ५९० ॥

बाजतील तुरें । येणें आनंदें गजरें ॥ १ ॥

॥ ध्रु. ॥ जिंकोनियां अहंकार । पावटणी केलें शिर ॥ ध्रु ॥

काळा नाहीं वाव । परा श्रमा कोठें ठाव ॥ २ ॥

तुका ह्मणे आतां । सोपें वैकुंठासी जातां ॥ ३ ॥

॥ ५९१ ॥

झाड कल्पतरु । न करी याचकीं आव्हेरु ॥ १ ॥

॥ ध्रु. ॥ तुह्मी सर्वी सर्वोत्तम । ऐसे विसरतां धर्म[1] ॥ ध्रु ॥

परिसा तुमचें देणें । तो त्या जागें अभिमानें ॥ २ ॥

गाऱ्हाण्यानें तुका । गर्जे मारुनियां हाका ॥ ३ ॥

॥ ५९२ ॥

वसवावें घर । देवें बरें निरंतर ॥ १ ॥

॥ ध्रु. ॥ संग आसनीं शयनीं । घडे भोजनीं गमनीं ॥ ध्रु ॥

संकल्प विकल्प । मावळोनि पुण्यपाप ॥ २ ॥

तुका ह्मणे काळ । अवघा गोविंदें सुकाळ ॥ ३ ॥

॥ ५९३ ॥

येथिल हा ठसा । गेला पडोनियां ऐसा ॥ १ ॥

॥ ध्रु. ॥ घरीं देवाचे अबोला । त्यांसि ते चि सवे त्याला[2] ॥ ध्रु ॥

नाहीं पाहावें लागत । एकाएकीं च तें रितें[3] ॥ २ ॥

तुका ह्मणे जन । तयामध्यें येवढें भिन्न ॥ ३ ॥

---

१ त. पं. नाम.—२ दे. त्याची.—३ दे. ते रित.

॥ ५९४ ॥

करितां देवार्चन । घरा आले संतजन ॥ १ ॥

॥ ध्रु. ॥ देव सारावे परते । संत पूजावे आरते ॥ ध्रु ॥

शाळिग्राम विष्णुमूर्ती । संत हो का भलते याती ॥ २ ॥

तुका ह्मणे संधी । अधिक वैष्णवांची मांदी ॥ ३ ॥

॥ ५९५ ॥

ज्याची खरी सेवा । त्याच्या भय काय जीवा ॥ १ ॥

॥ ध्रु. ॥ करितां स्वामीसवें वाद[२] । अधिक अधिक आनंद ॥ ध्रु ॥

असावा तो धर्म । मग साहों जातें वर्म ॥ २ ॥

वदे वाग्देवी । तुका विठ्ठली गौरवी ॥ ३ ॥

॥ ५९६ ॥

देवें जीव धाला । संसार तो कडू झाला ॥ १ ॥

॥ ध्रु. ॥ ते चि येतील ढेंकर । आनंदाचे हरिहर ॥ ध्रु ॥

वेधी आणिकांस । ऐसा जया अंगीं कस ॥ २ ॥

तुका ह्मणे भुक । येणें न लगे आणिक ॥ ३ ॥

॥ ५९७ ॥

नाम साराचें ही सार । शरणागत यमकिंकर ॥ १ ॥

॥ ध्रु. ॥ उतमाउतम[३] । वाचे बोला पुरुषोत्तम ॥ ध्रु ॥

नाम जपतां चंद्रमौळी ॥ नामें तरला वाल्हाकोळी ॥ २ ॥

तुका ह्मणे वर्णूं काय ॥ तारक विठोबाचे पाय ॥ ३ ॥

---

१ त. पं. खरी ते.—२ पं. पाद.—३ पं. नाम उत्तम उत्तम. क. उत्तम उत्तम.

॥ ५९८ ॥

गातीं भाव नाहीं अंगीं । भूषण करावया जगीं ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ परि तूं पतितपावन । करीं साच हें वचन ॥ ध्रु ॥
मुखें ह्मणवितों दास । चित्तीं माया लोभ आस ॥ २ ॥
तुका ह्मणे दावीं वेश । तैसा अंतरीं नाहीं लेश ॥ ३ ॥

॥ ५९९ ॥

द्रव्य असतां धर्म न करी । नागविला राजद्वारीं ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ माय त्यासि व्याली जेव्हां । रांड[1] सटवी नव्हती तेव्हां ॥ ध्रु ॥
कथाकाळीं निद्रा लागे । कामीं श्वानापरी जागे ॥ २ ॥
भोग स्त्रियेसि[2] देतां लाजे । वस्त्र दासीचें घेउनि निजे ॥ ३ ॥
तुका ह्मणे जाण । नर गाढवाहुनी हीन ॥ ४ ॥

॥ ६०० ॥

मुखें बोले ब्रह्मज्ञान । मनीं धनअभिमान[3] ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ ऐशियाची करी[4] सेवा । काय सुख होय जीवा ॥ ध्रु ॥
पोटासाठीं संत । झाले कलींत बहुत ॥ २ ॥
विरळा ऐसा कोणी । तुका त्यासि लोटांगणी ॥ ३ ॥

॥ ६०१ ॥

एक वेळ प्रायश्चित्त । केलें चित्त मुंडण ॥ १ ॥
। ध्रु. ॥ अहंकारा नांवें दोष । त्याचें ओस पाडिलें ॥ ध्रु ॥
अनुतापें स्नानविधि । यज्ञसिद्धि देहहोम ॥ २ ॥

---

१ त. राणसटवी. दे. "रांड" असें असतां वर. "रान" हा शोध घातला आहे.—२ पं. देतां स्त्रियेसि.— ३ त. आणि मान.—४ पं. करितां.

जीवशिवा होतां चुका । तेथें तुका विनटला ॥ ३ ॥

॥ ६०२ ॥

त्रैलोक्य पाळितां उबगला नाहीं । आमचें त्या काई असे ओझें ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ पाषाणाचे पोटीं बैसला दर्दुर । तया मुखीं चार कोण घाली ॥ ध्रु॥
पक्षी अजगर न करी संचित । तयासि अनंत प्रतिपाळी ॥ २ ॥
तुका ह्मणे तया भार घातलिया । उपेक्षीना दयासिंधु माझा ॥ ३ ॥

॥ ६०३ ॥

बोली मैंदाची बरवी असे । वाटे अंतरीं घालावे फांसे ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ कैसा वरिवरि दिसताहे चांग । नव्हे भाविक केवळ मांग ॥ ध्रु॥
टिळा टोपी माळा कंठीं । अंधारीं नेउनि चेंपी घांटी ॥ २ ॥
तुका ह्मणे तो*केवळ पुंड । [1]त्यावरि वाजती यमदंड ॥ ३ ॥

॥ ६०४ ॥

दोष पळती कीर्तनें । तुझ्या [2]नामसंकीर्तनें ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ हें कां करूं आदरिलें । खोटें वचन आपुलें ॥ ध्रु ॥
तुह्मी पापा भीतां । आह्मां उपजावया चिंता ॥ २ ॥
तुका ह्मणे सेवा । कळिकाळा जिंकी देवा ॥ ३ ॥

॥ ६०५ ॥

करा नारायणा । माझ्या दुःखाची खंडणा ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ वृत्ति राखा पायांपाशीं । वस्ती धरूनि मानसीं ॥ ध्रु ॥
पाळोनियां ळळा । आतां पाववावें फळा ॥ २ ॥

---

१ दे. त्याजवरी यमदंड.—२ दे. नामें संकीर्तनें.— * पं. "तो" हा शब्द नाहीं.

तुका ह्मणे दीनें । त्यांचा हरतिया सीण ॥ ३ ॥

॥ ६०६ ॥

मी तों दीनाहूनि दीन । माझा तूज अभिमान ॥ १ ॥

॥ ध्रु. ॥ मी तों आलों शरणागत । माझें करावें स्वहित ॥ ध्रु ॥

दिनानाथा कृपाळुवा । सांभाळावें आपुल्या नांवा ॥ २ ॥

तका ह्मणे आतां । भलें नव्हे मोकलितां ॥ ३ ॥

॥ ६०७ ॥

सुख वाटे तुझे वर्णितां पवाडे । प्रेम मिठी पडे वदनासी ॥ १ ॥

॥ध्रु.॥ व्याले दोन्ही पक्षी एका वृक्षावरी । आला दुराचारी पारधी तो ॥ ध्रु॥

वृक्षाचिया माथां सोडिला ससाना[1] । धनुष्यासि बाणा लावियेलें ॥ २ ॥

तये काळीं तुज पक्षी आठविती । धांवें गा श्रीपती मायबापा ॥ ३ ॥

उडोनियां जातां ससाना[2] मारील । बैसतां विंधील पारधी तो ॥ ४ ॥

ऐकोनियां धांवा तया पक्षियांचा । धरिला सर्पाचा वेश वेगीं ॥ ५ ॥

डंखोनि पारधी भुमीसि पाडिला । बाण तो[3] लागला ससान्यासी ॥ ६

ऐसा तूं कृपाळु आपुलिया दासा । होसील कोंवसा संकटींचा ॥ ७ ॥

तुका ह्मणे तुझी कीर्ति त्रिभुवना । वेदां[4]चिये वाणी वर्णवेना ॥ ८ ॥

॥ ६०८ ॥

नाहीं दुकळलों अन्ना । परि या मान जनार्दना ॥ १ ॥

॥ ध्रु. ॥ देव केला सकळसाक्षी । काळीं आणि शुद्धपक्षीं ॥ ध्रु ॥

भोगी भोगविता । बाळासवें तो चि पिता ॥ २ ॥

---

१ पं. ससाणा—२ पं. ससाणा.—३ क. तें.—४ क. वेदासि जे वाणी. त. वेदाची ही वाणी.

कर्म अकर्म जळालें । प्रौढें तुका तें उरलें ॥ ३ ॥

नाटाचे-अ० ६३.

॥ ६०९ ॥

प्रथम नमन तुज एकदंता । रंगीं रसाळ वोडवीं कथा ।
मति सौरस करीं प्रबळता । जेणें फिटे आतां अंधकार ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ तुझिये कृपेचें भरितें । आणीक काय राहिलें तेथें ।
मारग सिद्धाच्यानि पंथें । पाववितसी तेथें तूं चि एक ॥ ध्रु ॥
आरंभा आदि तुझें वंदन । सकळ करितां कारण ।
देव ऋषि मुनि आदिकरून । ग्रंथ पुराण निर्माणीं ॥ २ ॥
काय वर्णूं तुझी गती । एवढी कैंची मज मती ।
दिनानाथ तुज ह्मणती । करीं सत्य वचन हें चि आपुलें ॥ ३ ॥
मज वाहावतां मायेच्या पुरीं । बुडतां डोहीं भवसागरीं ।
तुज वांचुनि कोण तारी । पाव झडकरी तुका ह्मणे ॥ ४ ॥

॥ ६१० ॥

प्रथमारंभीं लंबोदर । सकळ सिद्धींचा दातार ।
चतुर्भुज फरशधर । न कळे पार वर्णितां ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ तो देव नटला गौरीबाळ । पांयीं बांधोनि घागऱ्या घोळ ।
नारदतुंबरसहित मेळ । सुटला पळ विघ्नांसी ॥ २ ॥
नटारंभीं थाटियला रंग । भुजा नाचवी हालवी अंग ।
सेंदुरविलेपनें चांग । मुगुटीं नाग मिरविला ॥ ३ ॥

---

१ पं. त. प्रौढ.—२ पं. तेणे फिटे आतां अंधकारु.—३ पं. सेंदुर विलेपन.

जया मानवती देव ऋषि मुनी । पाहातां न पुरें डोळियां धनी ।
असुर जयाच्या चरणीं । आदी अवसानीं तो चि एक ॥ ४ ॥
सकळां सिद्धींचा दातार । जयाच्या रूपा नाहीं पार ।
तुका ह्मणे आमुचा दातार । भवसागर तारील हा ॥ ५ ॥

॥ ६११ ॥

विठल आमचें जीवन । आगमनिगमाचें स्थान ।
विठल सिद्धीचें साधन । विठल ध्यानविसावा ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ विठल कुळींचें दैवत । विठल वित्त गोत चित्त ।
विठल पुण्य पुरुषार्थ । आवडे मात विठलाची ॥ २ ॥
विठल विस्तारला जनीं । सप्त ही पाताळें भरूनी ।
विठल व्यापक त्रिभुवनीं । विठल मुनिमानसीं ॥ ३ ॥
विठल जीवाचा जिव्हाळा । विठल कृपेचा कोंवळा ।
विठल प्रेमाचा पुतळा । लावियेलें चाळा विश्व विठलें ॥ ४ ॥
विठल बाप माय चुलता । विठल भगिनी आणि भ्राता ।
विठलेंविण चाड नाहीं गोता । तुका ह्मणे आतां नाहीं दुसरें ॥ ५ ॥

॥ ६१२ ॥

बरवा झाला वेवसाव । पावलों चिंतिला चि ठाव ।
दृढ पायीं राहिला भाव । पावला जीव विश्रांती ॥ १ ॥
॥ ध्रु. ॥ बरवा फळला शकुन । अवघा निवारिला सिण ।
तुमचें जालिया दरुषण । जन्ममरण नाहीं आतां ॥ ५ ॥

---

१ पं. माय बाप.–* पं. हा शब्द नाहीं.